

Fonološki i frazeološki opis mjesnog govora Donjeg Ladanja s rječnikom frazema

Kretić, Samanta

Master's thesis / Diplomski rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:131:426939>

Rights / Prava: [In copyright/Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-04-18**

Repository / Repozitorij:

[ODRAZ - open repository of the University of Zagreb
Faculty of Humanities and Social Sciences](#)

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Odsjek za kroatistiku

Katedra za dijalektologiju i povijest hrvatskoga jezika

**FONOLOŠKI I FRAZEOLOŠKI OPIS MJESNOGA GOVORA DONJEGA
LADANJA S RJEČNIKOM FRAZEMA**

DIPLOMSKI RAD

(8 ECTS bodova)

Samanta Kretić

Zagreb, 17. lipnja 2019.

Mentor

Dr.sc. Marija Malnar Jurišić

Sadržaj

1. UVOD	4
2. GEOGRAFSKA I POVIJESNA OBILJEŽJA DONJEG LADANJA.....	5
3. RANIJA DIJALEKTOLOŠKA ISTRAŽIVANJA.....	8
4. METODOLOGIJA RADA	11
5. FONOLOŠKI OPIS	12
5.1. Vokalizam	12
5.1.1. Inventar	12
5.1.2. Realizacija	12
5.1.3. Distribucija	13
5.1.4. Podrijetlo	14
5.2. Prozodija	17
5.2.1. Inventar	17
5.2.2. Realizacija	17
5.2.3. Distribucija	17
5.2.4. Podrijetlo	18
5.3. Konsonantizam	20
5.3.1. Inventar	20
5.3.2. Realizacija	20
5.3.3. Distribucija	21
5.3.4. Podrijetlo	24
5.4. Sinteza	25

6. FRAZEOLOŠKI OPIS	28
6.1. Strukturna analiza	29
6.1.1 Fonetska riječ	30
6.1.2. Skup riječi	30
6.1.3. Frazemska rečenica	31
6.1.4. Poredbeni frazemi	31
6.2. Semantička analiza	33
6.2.1. Konceptualna analiza	33
6.2.2. Značenjski odnosi među frazemima	35
6.2.2.1. Jednoznačnost i višeznačnost frazema.....	35
6.2.2.2. Frazemska sinonimija	36
6.2.2.3. Frazemska antonimija	38
7. ZAKLJUČAK	40
8. OGLED GOVORA	42
9. O RJEČNIKU FRAZEMA	43
10. RJEČNIK FRAZEMA DONJEG LADANJA	45
11. LITERATURA	124
12. POPIS SLIKA	125
13. POPIS KARATA	125
14. SAŽETAK I KLJUČNI POJMOVI	126

1. UVOD

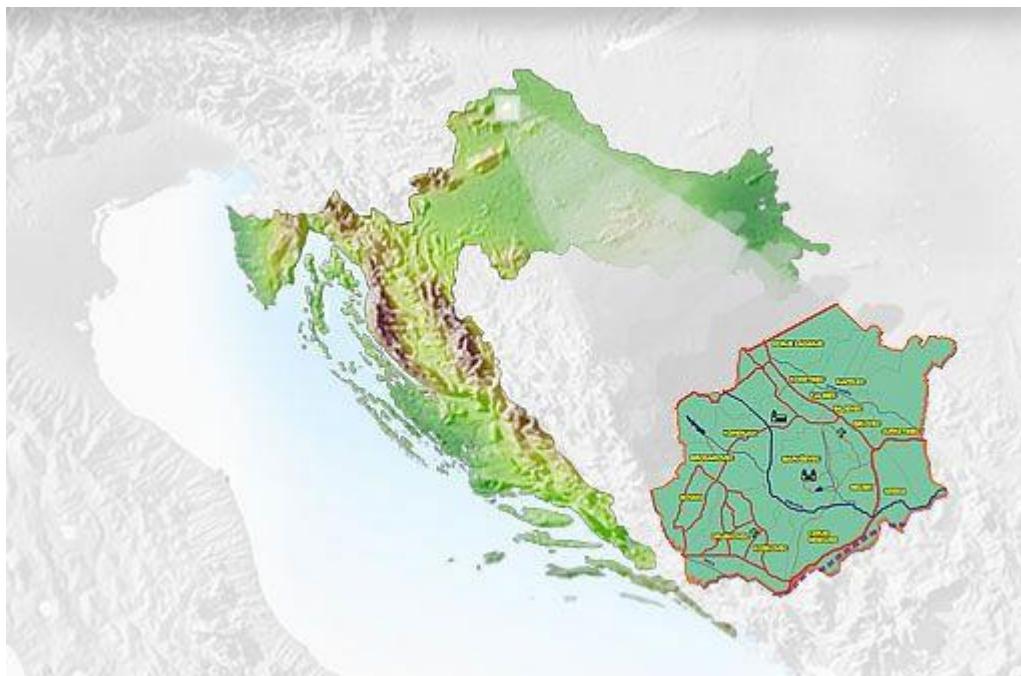
Svrha je ovog dijalektološkog rada opisati fonološku i frazeološku razinu mjesnoga govora Donjega Ladanja, naselja u Varaždinskoj županiji, točnije u Općini Maruševec. Opisom spomenutog idioma doprinosi se istraživanjima kajkavskih govora na sjeveru Hrvatske. Iako su okolni govorci bili predmetom ranijih dijalektoloških istraživanja, govor spomenutog naselja nije do sada bio analiziran.

U radu se najprije donose opće informacije o geografskim obilježjima Donjeg Ladanja i povijesne činjenice pomoću kojih je lakše razumjeti pojedine jezične pojave na ovom području. Potom slijedi kratak uvid u ranija dijalektološka istraživanja okolnih područja. Budući da je nastao na temelju rezultata terenskog istraživanja, rad je istraživačkog tipa. Na terenu je snimljen spontani govor ispitanika te je provedeno ispitivanje frazema pomoću frazeološkog upitnika. Na temelju prikupljenog materijala analiziraju se osnovne fonološke razine – vokalizam, prozodija, konsonantizam. Unutar svake fonološke razine opisuje se inventar, realizacija, distribucija i podrijetlo. Tijekom terenskog istraživanja prikupljen je korpus frazema koji je poslužio kao građa za frazeološki opis. Frazemi su se analizirali s obzirom na struktura i semantička svojstva. Kod strukturne je analize u centru pažnje oblik frazema (fonetska riječ, skup riječi, frazenska rečenica) dok je u okviru semantičke razine provedena konceptualna analiza i analiza značenjskih odnosa među frazemima (monosemija, polisemija, homonimija, sinonimija, antonimija). U okviru diplomskog rada nalazi se ogled govora Donjeg Ladanja snimljen tijekom terenskog istraživanja, a radu je priložen i rječnik frazema.

Jedan je cilj rada bio fonološki opisati mjesni idiom Donjeg Ladanja, analizirati vokalizam, prozodiju i konsonantizam te time upotpuniti postojeći niz radova o kajkavskim govorima na sjeveru Hrvatskog zagorja, odnosno na području oko grada Varaždina. Drugi je cilj bio proučiti i opisati frazeologiju promatranog idioma te oblikovati rječnik frazema koji će biti čitljiv i nekajkavskim govornicima.

2. GEOGRAFSKA I POVIJESNA OBILJEŽJA DONJEG LADANJA

Donje Ladanje nalazi se u sjevernom dijelu Hrvatske, otprilike 15 kilometara zapadnije od grada Varaždina i 12 kilometara sjevernije od grada Ivanca. Osim spomenutih gradova u blizini se nalazi i slovenski grad Ormož.

Karta 1: Položaj Općine Maruševec na geografskoj karti Republike Hrvatske. Izvor:
<http://www.marusevec.hr/opcina-marusevec/polozaj/>

Naselje Donje Ladanje pripada Općini Maruševec koju čini još 15 drugih naselja. Donje Ladanje smjestilo se na krajnjem sjeverozapadnom dijelu općine te je s obzirom na površinu područja, ali i broj stanovnika prema popisu iz 2011. najveće naselje¹. Naselje se na početku razvijalo uzduž dviju paralelnih cesta, a kasnije je između njih izgrađena mreža međusobno poprečnih ulica². Sa zapadne strane naselja nalaze šume, livade i rijeka Plitvica, a s istočne se

¹ Podaci posljednjeg popisa stanovništva iz 2011. godine dostupni su na internetskoj stranici Općine Maruševec: www.marusevec.hr/opcina-marusevec/opce-informacije/

² Usporedi www.marusevec.hr/opcina-marusevec/naselja/

protežu oranice. Općina Maruševec poznata je po dvorcu Maruševec koji datira iz 16. stoljeća. Dvorac je bio u vlasništvu ugarske obitelji Vragović³ o čemu svjedoče natpis i grb obitelji⁴. S vremenom su se mijenjali vlasnici dvorca, a do nacionalizacije 1945. godine dvorac je u rukama obitelji Pongratz, u čije je vlasništvo nedavno ponovno vraćen postavši time privatni posjed. Od ostalih znamenitosti važnija je župna crkva Svetog Jurja koja se prvi puta spominje 1269., stoga se ubraja među najstarije sakralne spomenike na tlu kontinentalne Hrvatske, te dvije kapelice (Svetog Roka u Druškovcu i Presvetog Trojstva u Jurketincu).⁵

Samo naselje Donje Ladanje najpoznatije je po rudniku koji je otvoren 1906., dok je intenzivna eksplotacija trajala od 1913. do 1966. S obzirom na to da je velik broj stanovnika Donjeg Ladanja i okolnih sela radio u rudniku, rudarstvo je uz poljoprivredu postalo glavno zanimanje i izvor prihoda. Rudnik je sredinom Drugog svjetskog rata bio onesposobljen, no nakon rata ponovno je proradio. Na obnavljanju je radila i grupa zarobljenih njemačkih vojnika među kojima je bilo nekoliko vrsnih nogometnika. Naime, zahvaljujući njima inicirano je formiranje nogometnog kluba *Rudar* koji je kasnije nosio naziv *Metalac*, a danas se naziva *Rudar'47*⁶. S obzirom na navedeno, mogli bismo zaključiti da su njemački vojnici imali utjecaj i na govor rudara, ali to je samo prepostavka koja bi se trebala dodatno istražiti i proučiti⁷.

Što se tiče etničkih promjena na ovim područjima, do kraja 9. stoljeća bile su prisutne manje migracije stanovništva. Dosejava se seosko stanovništvo iz ovdašnje Moravske i Podunavlja. Od dvanaestog je stoljeća Hrvatska s Ugarskom u državnoj zajednici. Ugarski kraljevi dodjeljuju ugarskim plemićima, kao nagradu za vojne i druge zasluge, hrvatske posjede, stoga na

³ Obitelj Vragović vjerojatno je mađarskog porijekla. Neki povijesni dokumenti ističu da su prvi vlasnici Maruševca bili iz obitelji Erdőegha. Kako u mađarskom jeziku *erdő* znači *šuma*, a *őrdők vrag*, transkripcija prezimena Erdőegh u Vragovići itekako ima smisla. (Usporedi Črepinko 2002:22.)

⁴ Informacije o dvorcu dostupne na internetskoj stranici Portal hrvatskog kulturnog vijeća: www.hkv.hr/reportae/ostali-autori/2500-dvorac-maruevec-skriveni-biser.html

⁵ Informacije o župnoj crkvi i kapelicama dostupne su na internetskoj stranici Općine Maruševec: www.marusevec.hr/obrazovanje-kultura-i-sport/zupna-crkva/

⁶ Usporedi Črepinko 2002:46.

⁷ S obzirom na povijest spomenutog područja, teško bi bilo odvojiti utjecaj vojnika na govor od povijesnog utjecaja njemačkog jezika na mjesni govor Donjeg Ladanja.

maruševečkom području možemo naići na ugarska plemićka imena (Erdögly, Turoczy⁸, Rathkay, Dryskoczy, Neztesy)⁹. Krajem 16. stoljeća dolazi do većeg migracijskog vala zbog prodora Turaka, stoga narod bježeći pred Turcima iz drugih hrvatskih krajeva ovdje pronalazi svoje utoчиšte¹⁰. Kako će se maruševečki kraj naći u sastavu Habsburške Monarhije, a potom biti i dio Austro-Ugarske, u govoru se mogu naći utjecaji mađarskog i njemačkog jezika.

⁸ Obitelj Turoczy imala je u svom vlasništvu naselje Ladanje. (Usporedi Čerpinko 2002:21.)

⁹ Čerpinko 2002: 18-19.

¹⁰ Čerpinko 2002:16.

3. RANIJA DIJALEKTOLOŠKA ISTRAŽIVANJA

Mjesni govor Donjeg Ladanja do sada nije bio analiziran u objavljenim dijalektološkim radovima, štoviše spomenuto se naselje nigdje čak ni ne spominje. Međutim, Stjepan Ivšić u sklopu svoje studije *Jezik Hrvata kajkavaca* (1936.) na *Karti hrvatskih akcenatskih tipova*¹¹ ucrtava Maruševec kao naselje koje pripada konzervativnoj grupi I.1. Područje gdje se inače nalazi Donje Ladanje također je označeno kao dio grupe I.1.

Osim kod Ivšića, naselje Maruševec spominje se u radu Anite Celinić i Mire Menac – Mihalić: *Izoglosa progresivnog pomaka starih praslavenskih cirkumfleksa na području hrvatskog jezika* (2017). Autorice u svojem radu prikazuju karte s punktovima hrvatskog jezika u kojima je proveden progresivni pomak starih praslavenskih cirkumfleksa, odnosno utvrđuju tijek izoglose te pojave na hrvatskom jezičnom prostoru¹². U radu se navodi kako na području sjeveroistočnog dijela varaždinskog područja progresivnog pomaka nema. Među punktovima¹³ u kojima nije zabilježen pomak navodi se i Maruševec.¹⁴

Gовори су pojedinih obližnjih naselja istraženi ili barem djelomično istraženi. Међу njima je voćanski kraj koji se nalazi nešto zapadnije od Donjeg Ladanja. Anita Celinić u *Fonologiji Rijeke Voćanske i voćanskoga kraja (na sjeveru Hrvatskoga zagorja)* donosi opis govora spomenutog područja. Rad je nastao na temelju građe prikupljene tijekom terenskog istraživanja. Celinić opisuje fonološko stanje govora Rijeke Voćanske, ali i naglašava razlike koje postoje između tog govora i govora drugih naselja voćanskoga kraja¹⁵ te na kraju donosi ogledi govora iz svakog naselja čiji je govor proučavala. Promatrajući govor Donjeg Ladanja i proučavajući navedeni rad, mogu se uočiti brojne sličnosti: razvoj kontinuante jata i šva, slogotvornog l i stražnjeg nazala q, prozodijska obilježja.

¹¹ Usporedi Ivšićevu Kartu hrvatskih kajkavskih akcenatskih tipova u Lončarić, Mijo: *Kajkavsko narječje*, str. 65.

¹² Usporedi Celinić, Anita, Menac –Mihalić, Mira: *Izoglosa progresivnog pomaka starih praslavenskih cirkumfleksa na području hrvatskog jezika*, u Hrvatski dijalektološki zbornik 21(2017), str. 91.

¹³ To su sljedeći punktovi: Veliki Lovrečan, Vratno Gornje (općina Cestica), Rijeka Voćanska i cijeli voćanski kraj, Maruševec, Klenovnik.

¹⁴ Usporedi Celinić, Menac –Mihalić 2017:96

¹⁵ Usporedi Celinić, Anita: *Napomene o drugim govorima voćanskoga kraja*, u *Fonologiji Rijeke Voćanske i voćanskog kraja (na sjeveru Hrvatskoga zagorja)*, 2015, 69-71.

Mijo Lončarić na temelju terenskog istraživanja varaždinskoga gradskog govora, njegove bliže (Sračinec, Nedjeljanec, Trnovec, Zbelava, Biškupec, Turčin) i dalje (Varaždinske Toplice, Tuhovec i Donja Voća) okolice objavljuje rad *Govor Varaždina i okolice* (1988). Lončarić u djelu spominje i obližnje naselje Vinicu¹⁶ napominjući da je u tom mjestu (kao i u Donjoj Voći i Sračincu) pronađen prozodijski sustav koji odgovara sustavu osnovne kajkavske akcentuacije, odnosno Ivšićevu sustavu I,1¹⁷. Osim prozodijskih, spominje i neka vokalska i konsonantska obilježja (sudbina slogotvornog l i stražnjeg nazala, razvoj šva i jata, skupina čr, razvoj *dj, sudbina palatalnog nazala n, finalnog l)¹⁸. Prema karti kajkavskog narječja s označenim dijalektima (Lončarić 1996:199), ranije spomenuto naselje Vinica pripada varaždinsko-ludbreškom dijalektu. Kada bismo na tu kartu ucrtali Donje Ladanje, ono bi se nalazilo također u području označenom kao varaždinsko-ludbreški dijalekt, ali u neposrednoj blizini bednjansko-zagorskog dijalekta. .

Vesna Zečević u *Fonološkim neutralizacijama u kajkavskom vokalizmu* razrađuje spomenutu pojavu. U svojoj analizi obuhvatila je naselja iz susjedne općine Vidovec: Nedjeljanec i Vidovec. Svrstala ih je u prvu grupu govora u kojoj se fonemske zamjene ostvaruju pretežno u nenaglašenim slogovima. U Vidovcu i Nedjeljancu prisutna je zamjena zatvorenog ɔ s u i zamjena zatvorenog e s i¹⁹.

Kada govorimo o varaždinskom govoru, svakako treba spomenuti *Rječnik varaždinskog kajkavskog govora* autora Tomislava Lipljina. Prvo je izdanje obuhvaćalo 33 406 pojmove, a drugo prošireno 57 360. Drugo opširnije izdanje sadrži *Indeks pojmove* u kojem se nalaze ključni izvorni pojmovi na književnom standardu s kajkavskim sinonimom i brojem stranice u rječniku na kojoj se taj pojam nalazi²⁰. Obrađeni je gradski govor pod velikim utjecajem standardnog književnog jezika, pa i sam Lipljin navodi u predgovoru da postoje razlike u starijem tipu govora i novijem s brojnim inovacijama. Autor je bilježio uglavnom stariji sloj govora, no zabilježio je i noviji tip s

¹⁶ Naselje Vinica pripada danas općini Vinica s kojom graniči općina Maruševec. Granica između tih dviju općina nalazi se između sela Donje Ladanje i Gornje Ladanje.

¹⁷ Usporedi Lončarić 1988:479.

¹⁸ Usporedi Lončarić 1988: 481-485.

¹⁹ Usporedi Zečević 1993: 80.

²⁰ Lipljin, Nina: *Predgovor drugom proširenom izdanju*. U Lipljin, Tomislav. *Rječnik varaždinskog kajkavskog govora*, 2013, Varaždin: Stanek Media, str.3.

naznakom da je noviji²¹. Arhaične i inovativne razlike možemo pratiti na svim razinama. Na fonološkoj razini uočljiva je dvojaka realizacija kontinuante stražnjeg nazala u *o/u* (*boxa ili buxa*). Na mjestu je suglasničkog skupa **dj* moguća realizacija suglasnika *j* ili *ž* (*meja ili meža*)²².

Iako se ni u jednom od spomenutih radova ne opisuje govor Donjeg Ladanja, u svakome se od njih nalaze informacije koje itekako mogu pomoći pri opisu fonoloških obilježja spomenutog govora.

²¹ Lipljin 2013:4

²² Maresić 2003: 190.

4. METODOLOGIJA RADA

Ovaj je rad nastao na temelju analize dijalektološke građe prikupljene u više navrata terenskim istraživanjima na području Donjeg Ladanja u razdoblju od rujna 2018. do veljače 2019. Terensko prikupljanje građe podrazumijevalo je snimanje spontanog govora i ispitivanje frazeološke građe frazeološkim upitnikom. Pošto postoji mogućnost da se u govoru nalaze razlike kod starijih i mlađih ispitanika, ispitanici²³ pripadaju različitim dobnim skupinama: K.K. (r. 1937), K.K. (r. 1945), J.K. (r. 1962), K.K (r. 1962), V.K. (r. 1963), M.K. (r. 1964), S.K. (r. 1968), I.K. (r. 1986) i P.K. (r. 1995).

Upitnik za frazeme sastavljen je pomoću *Frazeologije križevačko – podravskih kajkavskih govora s rječnicima*²⁴ autorica Jele Maresić i Mire Menac – Mihalić i *Hrvatskoga frazeološkog rječnika*²⁵. Ispitanicima su bila dana značenja frazema, a oni bi čuvši značenje izgovorili sam frazem i rečenicu u kojoj je upotrijebљen. Prikupljajući frazeološku građu, točnije rečenice s upotrebom konkretnog frazema, upotpunila se građa prikupljena snimanjem spontanog govora, stoga se u primjerima frazema mogu naći potvrde fonoloških obilježja mjesnog govora Donjeg Ladanja. Naravno, vrijedi i obrnuto: u snimkama spontanog govora zabilježeni su frazemi.

Analiza fonologije mjesnog govora Donjeg Ladanja napravljena je na temelju spomenutog korpusa prema već utvrđenim principima izrade fonoloških opisa. Svaki se fonološki podsustav (vokalizam, konsonantizam i prozodija) opisuje sinkronijski (inventar jedinica, njihova realizacija i distribucija) te dijakronijski (podrijetlo jedinica). Kod analize podrijetla polazi se od starohrvatskog fonološkog sustava, ponekad i od praslavenskog (prozodija i vokalizam).

Frazeološki se opis sastoji od strukturne i semantičke analize prikupljenih frazema. Svi se prikupljeni frazemi nalaze u rječniku frazema koji je priložen radu.

²³ Navodim samo njihove inicijale i godine rođenja zbog zaštite osobnih podataka.

²⁴ Maresić, Jela i Menac – Mihalić, Mira: *Frazeologija križevačko – podravskih govora s rječnicima*, Institut za hrvatski jezik i jezikoslovje, Zagreb, 2008 .

²⁵ Fink, Arsovski, Željka, Menac, Antica, Venturin, Radomir: *Hrvatski frazeološki rječnik*, Naklada Ljekavak, Zagreb, 2014.

5. FONOLOŠKI OPIS

5.1. VOKALIZAM

5.1.1. Inventar

Dugi vokalizam	Kratki vokalizam
i	i
u	u
ie	eo
ø	ɛ
uo	ɔ
a	a

Kao nosilac sloga pojavljuje se ȑ: *kjif*, *xjbēt* 'leđa', *vjx*, *džžati*, *xmjū* (gl. prid. radni m.r.), *spjxla* (gl. prid. radni ž.r.), *xjptā* (G jd.), *džf* (G mn.)

Sustav nenaglašenih vokala:

i u
 ̄e uo
 e
 a

5.1.2. Realizacija

Vokal *a* izgovara se kao srednje *a*, no pod dugim se naglaskom može pojaviti blago zatvoren izgovor: *sânce*, *bâba*, *gusâk* 'mužjak guske', *racâk* 'patak'

Diftonzi ie i uo mogu se ostvariti u rasponu od srednjih [ie], [uo] do otvorenih [iɛ], [uɔ]. Razlike su u njihovoj realizaciji prisutne kod istih govornika.

Razlike u realizaciji prisutne su i kod nenaglašenog *u* koje se može realizirati u rasponu od *u* do *o* kada se nalazi u otvorenoj ultimi: *vékšu* / *vékšo* / *vékšo*.

Vokal *u* će se u pojedinim riječima (*vǔxu*, *vǔra*, *vǔsnica*, *vûš*, *pûcica*) izgovarati blago labijalizirano.

5.1.3. Distribucija

Oblik za prvo lice jednine prezenta glagola *biti* može glasiti: *sam*, *säm*, *sem*. Mlađi stanovnici koriste oblik *sam*, a stariji oblike *säm* i rjeđe *sem*. Alofoni [ä] i [e] kao alofoni fonema a, pojavljuju se samo u spomenutom gramatičkom obliku.

U prefiksu *raz-* vokal *a* prelazi u *ɛ*: *rəzdil̩ti* 'razdijeliti', *rəzdil̩nɑ*, *rəzlti sɛ* 'razići se', *rəskinɑli su* 'raskinuli su', *rəstupitи* 'rastopiti', *rəzvuziti* 'razvoziti', *rəščinlti*²⁶.

Dugo *i* u većini će slučajeva dati *i*, no ako se nađe ispred *r* u riječima koje dolaze iz drugih jezika, postoji mogućnost da će se zamijeniti diftongom *iɛ*: *kjmp̩iɛr*²⁷, *purt̩iɛr*²⁸, *taɪr*²⁹, *ufic̩iɛr*³⁰. Takva promjena nije provedena u riječima *cirkva*, *pastir* jer te riječi svoje podrijetlo vuku iz praslavenskog³¹. Zabilježen je jedan primjer u kojem je *i* u nenaglašenom položaju u prefiksu prešlo u *ɛ*: *prəpuviēdāti*. Uz navedeni se oblik u istoj mjeri koristi oblik u kojem nije došlo do promjene: *pripuviēdāti*. S obzirom da je spomenuta promjena tipična za govore Voće (usp. Celinić: 2015:43), prepostavljam da se takav oblik udomaćio u govoru Donjeg Ladanja kao posljedica interakcije njihovih stanovnika.

Nenaglašeni vokal *o* se gubi u finalnoj poziciji u prilozima: *kák*, *kám*, *tám*, *níkak*, *síkak*, *unák*, *uvák*, *naxuðpak*.

²⁶ Značenje glagola: nakon klanja očistiti utrobu pernatim životnjama, dakle izvaditi sve unutrašnje organe (iznutrice).

²⁷ Riječ je potekla od njemačke riječi *Grundbirne*, odnosno iz dijalekatskih oblika kao što je *gruntbir*. (Usporedi Gluhak1993: s. v. *krumpir*).

²⁸ Riječ *purt̩iɛr* dolazi iz njemačkog jezika (*Purtier*), a prisutna je i u slovenskom: *portir*. (Usporedi Snoj 2009: s.v. *portir*).

²⁹ Prema Gluhaku (1993: s. v. *tanjur*) oblik *tanjir* došao je (preko **taljir*) iz tal. *tagliere*, a u toj je riječi sufiks *-or* zamijenjen francuskim *-iere*.

³⁰ Snoj (2009: s. v. *oficir*) navodi kako je riječ *oficir* u slovenski došla preko njemačkog (*Offizier*) iz francuskog (*officier*)

³¹ Usporedi Gluhak 1993: s. v. *crkva* i Gluhak 1993: s. v. *pasti* jer je riječ *pastir* nastala od te riječi.

Kao rezultat tendencije nezapočinjanja riječi samoglasnikom, dolazi do gubitka početnog samoglasnika (*léktrika*, *putěka*) i do pojave proteze *v-* ispred stražnjojezičnih vokala (*vǔxu*, *vuc̄iti*, *vǔra*, *vǔoski*, *vögic̄u* 'ugao', *vöglen* 'ugljen'). U riječima koje započinju slogotvornim *γ* pojavljuje se proteza u obliku *x*: *xjži*, *xjžá*, *xjžqvo*.

Od fonoloških neutralizacija prisutna je *o:u* kada se *o* nađe ispred nazala: *ün* 'on', *unu* 'ono', *unda* 'onda', *unak* 'onako'.

5.3.4 Podrijetlo³²

Naglašeni vokali

a	< polazno dugo ā: <i>māst</i> , <i>jājcē</i> 'jaje', <i>trānik</i> 'livada', <i>xrāst</i> , <i>lās</i> 'vlas',
	< polazno kratko a: <i>dýá</i> , <i>bába</i> , <i>kráva</i> , <i>káča</i> 'zmija', <i>spáti</i> 'spavati', <i>pěl'áti</i> 'voziti', <i>lákít</i> 'lakat'
	< į u riječi <i>sânce</i> 'sunce'
	< q u ishodišnom *nq slogu glagola: <i>vmiknáti</i> se 'maknuti se', <i>vugnáti</i> se 'maknuti se', <i>záklenáti</i> 'zaključati', <i>pudvugnáti</i> 'podvrnuti',
é	< polazno dugo ē: 3.l.jd.pz <i>pečě</i> , <i>těcik</i> 'tetak', <i>žěnska</i> , N mn. <i>rěbra</i> , <i>zěl'e</i> 'kupus', <i>jěš</i> 'jež'
	< polazno kratko e: <i>měně</i> , <i>těbě</i> , <i>sěsti</i> 'sjesti', <i>věčer</i> , sě 'sve', <i>věl'a</i> 'valja'
	< polazno dugo ī: <i>rěp</i> , <i>jětra</i> , <i>zějti</i> 'uzeti', G mn. <i>piněs</i> 'novaca', <i>měsu</i> 'meso', <i>guvědina</i> 'govedina'
	< polazno kratko ě: <i>zět</i> , <i>tělě</i> , <i>prěsti</i> , <i>měfki</i> 'mekan', <i>klějti</i> 'psovati', <i>jězik</i>
ě	< ě u kratkom naglašenom slogu: <i>cěc</i> 'dojka', <i>muzěu</i> 'čir', <i>měgla</i> 'magla', <i>vraběc</i> 'vrabac', <i>věs</i> 'sav', <i>měša</i> 'misa'
	< ě u kratkom naglašenom slogu: <i>dět</i> 'djed', <i>městu</i> 'mjesto', <i>urěx</i> 'orah', <i>děca</i> 'djeca', <i>siděti</i> 'sjediti', L jd. <i>glavě</i> '

³² Neki primjeri razvoja vokala, prozodijskog inventara i konsonantizma ciljano su ispitani prema onima zabilježenima u literaturi: Celinić, Anita: *Fonologija Rijeke Voćanske i voćanskoga kraja (na sjeveru Hrvatskog zagorja)*; Lončarić, Mijo: *Prozodija*, u *Kajkavsko narječe*, 1996:43-45; Malnar, Marija: *Fonologija govora Tršća u Gorskom kotaru*. Za potvrdu podrijetla pojedinih riječi korišteni su *Hrvatski etimološki rječnik* (Gluhak 1993) i *Slovenski etimološki slovar* (Snoj 2009).

ie	< ə u dugom naglašenom slogu: <i>tīe</i> 'taj', <i>dīēn</i> 'dan', <i>pīēsji</i> 'pasji', gl. prid. radni <i>cvīēla</i> , <i>z nakiēu</i> 's poda'
	< ě u dugom naglašenom slogu: <i>črīēvu</i> 'trbuh', 3.l.jd. pz. <i>zīēšę</i> , gl. prid. radni <i>sidiēla</i> , <i>vmrīēti</i> 'umrijeti', <i>dīēu</i> 'dio', gl. prid. radni <i>štīēla</i> 'htjela', <i>rīēč</i> 'riječ'
i	< polazno dugo ī: <i>bīk</i> , 3. l.jd.pz. <i>kipī</i> 'kipjeti', <i>svī̄jsku</i> 'svinjsko', <i>žīr</i> , 1. l.jd.pz. <i>žmirīm</i> , inf. <i>udīti</i> 'otići'
	< polazno kratko i: <i>nika</i> 'ništa', <i>nigdi</i> 'nigdje', <i>nišćę</i> 'nitko', <i>rit</i> 'stražnjica', <i>kuprīva</i> 'kopriva', 1.l.jd. pz. <i>idēm</i> , <i>četiri</i>
	< ě u naglašenom slogu ispred nazala u riječi <i>sīm</i> 'ovamo'
o	< o u kratkom naglašenom slogu: <i>sōli</i> , <i>mliēkō</i> , <i>kōza</i> , <i>gōsti</i> , <i>tōpula</i> 'topola'
	< q u kratkom naglašenom slogu: A jd. ž.r. <i>sěstrō</i> , <i>šalatō</i> , <i>ublōk</i> 'prozor', <i>rōbačā</i> 'majica' i 'haljina'
	< ɿ u kratkom naglašenom slogu: <i>bōxa</i> 'buha', komp. prid. <i>dōkši</i> 'dulji', <i>pōx</i> 'puh'
uo	< polazno dugo ō: <i>duōjti</i> 'doći', <i>kūōža</i> 'koža', <i>kūōst</i> 'kost', <i>kūōla</i> 'kola', <i>nūōs</i> 'nos', <i>gruōzdjē</i> 'grožđe'
	< q u dugom slogu: <i>zūobi</i> 'zubi', <i>rūōža</i> 'ruža', <i>żelūōdic</i> 'želudac', I jd. ž.r. z <i>sěstruō</i> 'sa sestrom', <i>z jēdnūō</i> 's jednom'
	< ɿ u dugom naglašenom slogu: <i>sūōza</i> 'suza', <i>kūōk</i> 'kuk', <i>pūōš</i> 'puž', <i>vūōk</i> 'vuk'
u	< polaznog dugog ū: <i>plūčā</i> , <i>vūxu</i> , <i>žūu</i> 'žulj', 3.l.jd. pz <i>kūxa</i> , <i>xrūška</i> 'kruška'
	< polaznog kratkog u: <i>kiup</i> , <i>zūtra</i> 'sutra', <i>mūjcik</i> 'mačić', <i>drūgač</i> 'drugačije', <i>vūjic</i> 'ujak', <i>vūjna</i> 'ujna'

Naglašeni slogotvorni sonant

ř	< ř: <i>křf</i> , gl.prid. radni m.r. <i>xmřju</i> , <i>xřš</i> , <i>vřx</i> , G mn. <i>dřif</i> , gl. prid. radni ž.r. <i>spřixla</i> ,
---	--

Nenaglašeni vokali

a	< a: <i>platnō</i> , <i>ulūqfka</i> 'olovka', <i>kāva</i> , <i>plāfta</i> 'plahta'
	< q u ishodišnom *nq slogu glagola <i>utjgnati</i> 'otrgnuti', <i>zdignati</i> 'dignuti', <i>pugnati</i> 'poginuti'
	< sekundarno ə u nenaglašenom obliku 1. l. jd. pz. glagola biti <i>sam</i>
ɛ	< sekundarno ə ispred r: <i>dōbər</i> , <i>vēter</i> 'vjetar', <i>grābər</i>
	< e: <i>sēlō</i> , <i>kāmēn</i> , <i>zakl'ēnāu</i> , <i>vēcērja</i> , <i>pēl'āti</i> , <i>sēstrā</i>
	< polazno kratko ɛ: <i>mē</i> , <i>sē</i> , <i>jēzik</i> , <i>rōčē</i> 'ručke', <i>jēmati</i> 'uzimati', <i>vīmē</i>
ie	< ē u dugom nenaglašenom slogu: <i>mliēkō</i> 'mlijeko', <i>gniēzdō</i> 'gnijezdo', <i>biēlti</i> 'guliti', <i>viēnēc</i> 'vijenac', <i>priēlās</i> 'prijelaz'
i	< ə u nenaglašenom slogu: <i>dēdik</i> , <i>osimnaīst</i> 'osamnaest', <i>vūgurik</i> 'krastavac', <i>pixāti</i> 'dirati', <i>sēdim</i> 'sedam'
	< ē u nenaglašenom slogu <i>bilājēk</i> 'bjelanjak', <i>mēni</i> , <i>čōvik</i> 'čovjek', <i>slipić</i> 'sljepić', L mn. <i>fpoli</i> 'u polju', L jd. v <i>vūxi</i> 'u uhu'
uo	< q: <i>sūōdēc</i> 'sudac', <i>pūogā</i> , <i>vruōčē</i> 'vruće', <i>sūosēt</i> 'susjed', <i>pusūodliti</i> 'posudititi'
u	< u : <i>vugnati</i> 'maknuti', L jd. <i>na lāktu</i> , <i>sniēgu</i> 'snijegu', I z <i>ludmi</i> 's ljudima'
	< o: <i>dvuriščē</i> 'dvorište', <i>prudāti</i> 'prodati', <i>kubila</i> 'kobila', G jd. <i>kužā</i> 'konja', <i>nužā</i> 'noža', <i>ubēt</i> 'objed', <i>unā</i> 'ona'
	< q: <i>glāvu</i> , <i>gusđk</i> , <i>gōlup</i> ,
	< l: <i>dužina</i> , <i>jābuka</i>

Nenaglašeni slogotvorni sonant

ř	< ř: <i>xřžāti</i> , <i>dřžāti</i> , <i>dřvā</i>
---	--

5.2. PROZODIJA

5.2.1 Inventar

Inventar se sastoji od tri akcenta: kratki ' , cirkumfleks ^ , akut ~ i od jedne nenaglašene dužine - .

5.2.2 Realizacija

U slogu s cirkumfleksom prisuta je silazna intonacija, a u slogu s akutom uzlazna.

U kratkom naglasku nema opreke po kvaliteti.

5.2.3 Distribucija

Kratki se naglasak može naći u svim položajima u riječi: na jednom slogu (*niš, zlob, kif*), otvorenoj i zatvorenoj ultimi (I mn. *dicō*, G jd. *šalatę, suōdēc, ruōbęc*), penultimi (*nēmaš, dēnis, dēdik, nōći, vēkšu, naciēpāli*), antepenultimi (gl.prid. radni ž.r. *udgōjila, viditi, dēlati, kūpica, bābica*) višesložnih riječi.

Akut također može doći u svim položajima u riječi (D jd. *xῆptu* 'leđima', gl. prid. radni m.r. *īsiū* 'išao', 1.l.jd. pz. *zābim* 'zaboravim', G jd. *glavāticę, kurūzę* 'kukuruza', gl.prid.radni m.r. *zatrobīu* 'zatrubio', *pinēs, I jd. svēćejūqm* 'hrana koja se posvetila u crkvi na Uskrs') dok postojanje cirkumfleksa nije potvrđeno u ultimi (G mn. *dīf* 'drva', *līt* 'godina'; *māst*; pridjev *sām*; G jd. *rēda*; gl. prid. radni *ublēkla* 'obukla', *śivala, zrēdili, imiēla, pukazāu*).

Nenaglašena se dužina može naći samo u prednaglasnom položaju, dakle u penultimi ili slogovima ispred nje. Nenaglašena se dužina javlja na slogovima u kojima se nalaze nenaglašeni diftonzi i ispred kratkog naglaska: *gniezdō, diētę, suōdēc, naciēpāli, kīmpierā*. Prednaglasne su dužine zabilježene i ispred akuta *żējā, kūmā, bilājēk, žutājēk, vrābęc, vrāpcī, zētēc, sībēti*. Ponekad se na mjestu dužina ispred akuta čuje samo kratak udar (ovisi o tempu govora kod ispitanika).

Kod osobnih se i povratnih zamjenica može primijetiti pomicanje naglaska na proklitiku: *nā sę, vu mę, pri mēni, zā jēngā*.

U govoru se zabilježene prozodijske dublete: *nigdār - nigdar; (v) drēku - drēku; (na) pamēti - pámęti; (k) plutū - plótū; zurjém - zōrjēm; (na) glavé - glāvi*. Primjeri koji imaju naglasak na ultimi ili penultimi čuvaju starije akcenatsko stanje u govoru, a primjeri s naglaskom na početnom slogu pripadaju novijem akcenatskom stanju. Spomenute dublete koriste i mlađi i stariji

ispitanici, samo što će stariji ipak češće upotrijebiti oblik s naglaskom na ultimi ili penultimi, a mlađi će češće naglasiti riječ na početnom slogu.

5.2.4. Podrijetlo

' < polaznog ''	na jedinom slogu: <i>tíč̄, zlō, pět, šěst, děd, lúk, pěs</i>
	na otvorenoj ultimi s prednaglasnom kračinom: pz. 3.l.mn. <i>bulě; selō; G jd. sělá, kula, stulá, sestrę; A jd. sestró</i>
	na otvorenoj ultimi s prednaglasnom dužinom: <i>diětě, gniězdo, mliěkō, zviězdā, puōti</i>
	na zatvorenoj ultimi s prednaglasnom kračinom: <i>jězik, putók, pijac, ubět, luněc, ucět</i>
	na zatvorenoj ultimi s prednaglasnom dužinom: <i>ruōběc, suōděc, tvuōrěc</i>
	na penultimi: <i>děnis, bába, cěsta, městu, pixáti, pěsik</i>
	na penultimi s prednaglasnom dužinom: 3.l. mn. pz <i>siěčědu</i> 'sijeku', gl. prid. radni m.r. mn. <i>naciěpali</i> 'nacijepali'
	na antepenultimi i sloganima ispred: <i>víditi, dělati, kǔpica, bábica</i>
^ < polaznog ^	na jedinom slogu: <i>rīěč̄, zuōp, čřiěp, klīět, muōš, lás, G mn. bāp, rāc, flāš; māst, kvās, suōu, nuōč̄, gnuōj, kuōst</i>
	na penultimi: <i>měsu, ruōka, čřiěvu, pijâni, kuōčka, siěnca, sâncę, věčérja, čřiěšja, škârje, kíkla, kuōža, kuōra, měla, svâja.</i>
	na antepenultimi i sloganima ispred: <i>nížiša, I jd. jâbuku; 1.l.mn. pz pubíramu 'skupljati', 2.l. mn. pz vîdite.</i>
~ < polaznog ~	u jedinom slogu: <i>rěp, kuōt, stuōp, puōš, xruōšč, žūu</i>
	na zatvorenoj ultimi: <i>racák, gusák, kuvák̄, purán, pužerúx, D mn. kužom, luděm, 1.l.jd. pz žmirím, 2.l.jd. pz kričíš</i>
	na otvorenoj ultimi: <i>kustjě, smětjě, G jd. sestrě; 3.l.jd. pz biží, sidí; 1.l.mn. pz lětimō, běčimō; 2.l.mn. pz dřžitě, kaditě; 3.l.mn.pz sýbidō, dřžidō</i>
	na penultimi: <i>pěrje, driěvje, G jd. vňxa; G mn. zuōbi; duōjti 'doći', zíti 'izaći', zějti 'uzeti', utpriěti 'otvoriti'; prid. kisíělu, siruōva, kuōzji, vruōča, piěsji; redni brojevi uōsmi 'osmi', děvěti, stuōti 'stoti'</i>

	na antepenultimi i slogovima ispred: gl. prid. radni ž.r. <i>biěžala</i> , <i>kupūvala</i> , <i>glēdila</i>
--	--

5.3. KONSONANTIZAM

5.3.1. Inventar

- sonanti	- opstруенти
m	p b f
v l r n	t d
j (l) (n)	c s z
	ʒ
	ʃ
	č š ž
	k g x

Foneme *l* i *n* mogli bismo nazvati rubnim fonemima, pošto se pojavljuju samo u određenim riječima (*ljudi*, *grmudovljeg*, *kudloj*, *neizdržljivo*, *makuvníća*, *urěhníća*, *körnica*, *granić*, *kniće*, *Němaćka*) i to pod utjecajem standarda.

5.3.2 Realizacija

Fonem *n* ostvaruje se ispred *k* i *g* kao alofon [ŋ] : *bręńke*, *japąńkice*, *jęńga*, *fjernunge*, *Ąńka*, *Zdęńku*, *Brąńku*, *Brąńka*.

Fonem *l* može se izgovarati malo mekše ispred prednjoezičnih vokala *e*, *ɛ*, *ie*: *ml'iēkɔ'*, *ćmēl'ɛ*, *cipel'ɛ*, *źl'ɛp*.

Prijedlog *z* 's/sa' ostvaraju se ispred bezvučnih šumnika kao [s]: *Tak jà imam brîgę s tuo gāmadju*. Zanimljiva je pojava oblik *žjo* 's njom', u kojem je vjerojatno došlo do jednačenja po mjestu tvorbe kada je još bio prisutan oblik za zamjenicu *ńom*. Potom je došlo do prelaska palatalnog nazala *ń* u nazalni palatal *ż*.

Slična je situacija kod oblika *ż jih* 'iz njih' gdje je također došlo do jednačenja po mjestu tvorbe kada je oblik za genitiv množine zamjenice glasio *ńih*, a potom je došlo do prelaska *ń* u nazalni palatal *ż* (*Sę mōręś ż jix dęlati*). U govoru su zabilježeni primjeri u kojima je došlo do redukcije nazalnog *ż* (*ż ńih > ż jih > ż ih*): *Nika nę bu ż ih*.

5.3.3 Distribucija

Zvučni su se konsonanti zamijenili sa svojim bezvučnim parnjacima u finalnom položaju ispred stanke: *pinęs* 'novca', *put* 'pod', *zuōp*, *plük*, *golup*, *pūoš* 'puž', *grōp* 'grop', *jēš*, *žl'ēp* 'žlijeb', *bętęk* 'bolest', *kriš* 'križ', *gröst* 'grozd', *dęšć* 'kiša'.

Postojanje fonema *ż* zabilježeno je samo u sljedećim primjerima: *ożgura* 'od gore', *użgór* 'od gore'

Fonem *ż* se pojavljuje u posuđenicama (*dżézva*, *dżémpér*, *dżém*), ali i u riječima poput *ružżiti*, *zvižżem*, *diżżaq* (G jd. od *dęšć* 'kiša'), *tużu*.

Palatalni je lateral *l* u većini slučajeva depalataliziran: *lętu*, *zəmla*, *l'æk*, *zəl'ę*, *pól'ę*, *piluvina*, *valęk*. Sonant *ń* u pojedinim se primjerima depalatalizirao i prešao u *n*: *knigę*, *Nęmačka*, *sriędni* 'srednji', *guorni* 'gornji', *spuōdni* 'koji se nalazi ispod', *dūouni* 'donji'. No u većini slučajeva na mjestu *ń* dolazi do pojave palatala *j*³³: *urehjäča* 'orehnjača', *makuvjäča* 'makovnjača', *škörji* 'čizme', *vłxję* 'vrhnje', *kuxja* 'kuhinja', *žutājęk* 'žutanjak', G jd. *ję* 'nje', D jd. *ję'* 'njoj', I jd. *ż* *jūo*. U pojedinim se primjerima ponekad pojavljuje palatal *j*, a ponekad blago nazalan palatal *ż* : *ćrięśja* 'trešnja', *grąję* 'granje', *kurjäča* 'kornjača', G jd. *vajkuša* 'jastuka', *svijsku* 'svinjsko'³⁴. Kod mlađih su govornika prisutni oblici u kojima se čuva *ń* (*makuvńäča*, *uręhńäča*, *körńača*, *grąńę*, *kńigę*, *Nęmačka*). Drugi proces koji se javlja je rastavljanje na slijed nazala i *j*, dakle s osamostaljenjem, fonologizacijom palatalnog elementa, u obliku *j*, i to s anticipacijom *j*, dakle u slijed *jn*³⁵. Primjer za takav proces je riječ *lājski* 'lanjski', *strājnski* 'stran'. U početnom se položaju slijed *jn* rastavlja metatezom idućeg vokala u primjerima *ńęga* > *ję̄ga*, *ńęgov* > *ję̄guf*³⁶.

Sonant *l* se u finalnom položaju ostvaruje kao dvousneni spirant *ɥ*, N jd. *stüyü*, *pępęu*, *kutęu*, *süçü*, *dięu*, ali G jd.: *stulà*, *pępelà*, *kutlà*, *sóli*, *diēlà*. Imenice *ćmęla* i *cipęla* čuvaju *l* u svim padežima (*ćmęlę*, *cipelę*, *ćmęli*, *cipęli*...) osim u G mn. (*ćmęu*, *cipęu*), ponovno zbog finalnog položaja spomenutog fonema. Takvu razliku u distribuciji možemo primijetiti kod glagolskog pridjeva radnog muškog roda u jednini: *dōšių*, *pukáząu*, *spių*. S obzirom na to da se kod glagolskog

³³ S obzirom na napisano, nimalo ne čudi činjenica da izvorni govornici svoje naselje nazivaju *Dūołunu Lādaje*.

³⁴ Usپoredи Celinić 2015:67.

³⁵ Lončarić, Mijo : *Konsonantizam*, u *Kajkavsko narječe*, Školska knjiga, Zagreb 1996., str. 93.

³⁶ Usپoredи Lončarić 1996:93.

pridjeva radnog ženskog i srednjeg roda u jednini sonant nalazi u nefinalnom položaju, nije prisutno *u*, nego *l*: *dōšla/ dōšlu, pukâzala / pukazâlu, spîla / spîlu*. Potvrđena su i odstupanja od spomenutog pravila, naime u riječima *Séynik* 'ime naselja u blizini: Selnik' i *bóuši* 'bolji' ipak je došlo do zamjene *l* sa *u*, vjerojatno zbog pozicije ispred suglasnika. Dvojaki su oblici prisutni kod riječi 'učitelj' *učítę̄u / učítę̄l i 'kralj' krål / krą̄u*.

Sonant *v* se ispred bezvučnih opstruenata i na kraju riječi ponaša kao opstruent, dakle obezvučuje se: *kif, ófca, čif, kłof, G mn. jézikuſ, bikof, vulföf, žerjâfska, drâfski, fxiži*. Sonant *v* u inicijalnom položaju u pojedinim riječima ispada (*lás* 'vlas', *si* 'svi', *sę* 'sve', *zéjti* 'uzeti') dok se u drugima čuva (*vréme*, *véter*, *vérupati*, *véra*, *vręča*). Do ispadanja sonata dolazi ako je *v* dio skupova *tvr, svl, svr*, što je vidljivo u primjerima *čétytik* 'četvrtak', *třdi* 'tvrd', *třdajěk*, *třduglaf*, *sláčim* 'svlačim', *slačiōnica*, *srâka* 'svraka', *srdlo*, *srbí* 'svrbi'. Gubljenje fonema *v* u skupu *vt-* zabilježeno je samo u riječi *tòrk* 'utorak'. U primjerima *duvěc* 'udovac' i *dívica* 'udovica' došlo je do pojednostavljivanja suglasničke skupine *vd*.

Čuva se stari suglasnički skup *čr* : *črievu, čriëšja, čif, činu*.

U sekundarnoj skupini *tęj* nije došlo do jotacije, stoga je prisutna u *vülitję* 'proljeće', *listję* 'lišće', *smętję* 'smeće', *kustję* 'kosti'.

Iako je razvoj **d'* i **zd'* u jednom dijelu kajkavskih govora jednak, u govoru Donjeg Ladanja to nije tako. Kada je **d'* samostalno razvit će se *j*, kao u primjeru *mēja*. U skupini **zd'* dolazi do pojave *żż*: *ružżiti*, *zvižżem*, *diżżaq* (G jd. od *dęšć* 'kiša').

Velar *x* (h) se većinom čuva u početnom položaju: *xîža, xrbêt, xrûška, xlâčjak* 'remen'. No, u prezentskim oblicima glagola *štëtti*³⁷ 'htjeti' početno se *x* gubi (*óčem*, *óčęš*, *óčę*, *óčemu*, *óčęte*, *óčęju*/*óčędu*). Fonem *x* čuva se u srednjem slogu (*bóxa, múxa, pixáti, snęxa*). U finalnom se položaju u većini slučajeva čuva (*gràx, pužerùx, vjx*, G mn. *vùx, tiex*), no u lokativu množine imenica, *x* daje *j*: *v rukâj. na nugâj, pu kâvaj, fxižaj*.

Skup *xv-* se pojednostavljuje, odnosno prelazi u *f* u riječima *fýla, faliti*,

³⁷ Oblik dolazi od *prasl. *xotëti*. Došlo je do palatalizacije (*x* se promijenilo u *š* pod utjecajem *č*), a potom do ispadanja *o*.

U skupu *xt*- dolazi do prijelaza *x* u *š* kod glagola *šteti* 'htjeti' : *štiela*.

U skupu *xr*- ponekad se gubi spirant *x*, stoga je na terenu prisutno supostojanje oblika koji čuvaju izgovor spiranta, vjerojatno pod utjecajem standarda: *utxraniti*, *sxraniti* i oblika koji ne čuvaju njegov izgovor : *utrânila sam*, *srânila sam*.

U skupu *-xk*- ponekad *x* prelazi u *f* : *žmèfki*, *mèfki*. Međutim, zabilježeno je supostojanje oblika *žmèxik* u kojem je došlo do metateze s vokalom što slijedi nakon skupa *-xk*- .

U skupovima *kt*, *gt*, *pt* dolazi do promjene prvog člana skupa (*k*, *g*, *p*) u *f* što je vidljivo u primjerima: *nòfti*, *l'èfku*³⁸, *fticék*. U govoru je potvrđen i oblik *tlcék* u kojem je došlo do pojednostavljivanja suglasničke skupine *pt > t*, no u govoru je zabilježeno supostojanje svih triju oblika *ptlc*, *ftlc* i *tlc*.

Osim kao rezultat pojednostavljivanja skupa *xv*, fonem *f* javlja se u riječima kao što su *frîzidér*, *fl'ètna*, *frišku*, *fîeruŋç*, dakle u posuđenicama.

Posebno je zanimljiva promjena u kojoj fonem *k* ispred bezvučnih konsonanta prelazi u *x*, a potom se *x* mijenja u *š*. Riječ u kojoj dolazi to takve promjene je *nišće* (*nitko > nixće > nišće*)

Pojednostavljivanje suglasničkih skupina zastupljeno je kada se one nađu u okruženju određenih fonema ili na određenoj poziciji u riječi. Na početku monema dolazi do ispadanja *g* ispred *d* : *de* 'gdje', *da* 'kada'. Kada se fonem *d* nađe pokraj fonema *n*, dolazi do redukcije *d*, kao u primjeru *jéđno > jeno*.

³⁸ *psl. Lъgъkъ < lègku < lèfku

5.3.4. Podrijetlo

<i>v</i>	< v̑ : <i>v̑uš</i> 'uš', <i>vlēci</i> 'vući'
<i>j</i>	< u skupovima <i>taj</i> (*t̑j), <i>daj</i> (*d̑j): <i>l̑istj̑e</i> , <i>gružd̑j̑e</i>
	< n̑ nakon fonologizacije palatalnog elementa s antipacijom <i>j</i> : <i>kɔj̑</i> 'konj'
	< d' : <i>žejq̑</i> , <i>m̑eja</i> , komp. prid. <i>ml̑ajša</i> 'mlađa', <i>sl̑ajša</i> 'slađa', <i>svāja</i> 'svađa', <i>sāje</i> , <i>žej̑en</i> 'žedan'
	< i u konstrukcijama glagola <i>iti</i> : <i>duōjti</i> , <i>prējti</i>
	< praslavensko *r' u riječima <i>vęćērja</i> , <i>škārj̑e</i> , <i>órjem</i>
<i>l</i>	< kao rezultat depalatalizacije : <i>zēmla</i> , <i>prijātel̑</i>
<i>r</i>	< ž u intervokalnom položaju kod prezenta glagola moći : <i>mōreš</i> , <i>mōremu</i>
	< praslavensko *r' u riječima <i>vęćērj̑a</i> , <i>škārj̑e</i> , <i>órjem</i>
<i>n</i>	< kao rezultat depalatalizacije n̑ : <i>knīga</i>
<i>f</i>	< v na kraju riječi i ispred bezvručnih suglasnika : <i>kif̑</i> , <i>of̑ca</i>
	< pojednostavljinje skupine xv: <i>fāla</i>
	< k u skupini kt : <i>nōfti</i>
	< p u skupini pt : <i>ftič̑ek</i>
<i>č</i>	< č : <i>čēt̑tik</i> , <i>čoba</i> 'usna', <i>krič̑ati</i> 'vikati', <i>klūč</i> , <i>čōvik</i> ,
	< t' : <i>pēci</i> , <i>nūč̑</i> , <i>čēr</i> , <i>ubeč̑ati</i> , <i>svieč̑a</i> , <i>vęć</i>
<i>š</i>	< x <k u riječi nitko> <i>nixč̑e</i> > <i>nišč̑e</i>
	< *skj = *stj: <i>dvuȓšč̑e</i> , <i>kliěšč̑a</i> 'kliješta', 3.l.mn.pz. <i>išč̑edu</i> 'traže', <i>kušč̑ica</i> 'koštica', <i>xȓošč̑</i> 'jelenak', <i>šč̑ign̑ati</i> 'štipnuti', <i>kušč̑er</i> 'gušter'
<i>u</i>	< l u finalnoj poziciji : gl. prid. radni m.r. <i>dāy</i> 'dao', <i>učit̑ę</i> 'učitelj'

5.4. SINTEZA

U većem se dijelu kajkavskih govora refleks poluglasa izjednačio s refleksom jata, a refleks slogotvornog *l* s refleksom stražnjeg nazala, stoga su dobivene dvije jednadžbe koje ne nalazimo ni u jednom drugom slavenskom jeziku: *ě = ə* i *l = q* (Lončarić 1996:71). U mjesnom govoru Donjeg Ladanja također vrijede spomenute jednadžbe.

Refleksi šva i jata u Donjem Ladanju ovise o dužini sloga i naglasku³⁹. Refleks je izjednačenog jata i poluglasa u dugom naglašenom i nenaglašenom slogu ravan dvoglas *ie*: *ě > siāfiela, biěli, biēlti; ə > diēn, z nakiěy*. U kratkom naglašenom slogu izjednačeni jat i šva dali su zatvoreno *ę*: *ě > uręx, męstu, f sęłę; ə > kutęy, dęšć, ucęt, vęs*. Međusobno izjednačeni jat i šva u nenaglašenom su slogu dali *i*: *ě > čövik, döli, góri, püölik; ə > vügurik, cüjzik, lakit*.

Od navedenog razvoja postoje i odstupanja⁴⁰. Kada je šva dio inicijalne skupine *v̥*, reflektira se kao *u/ii*⁴¹, odnosno *v̥i > vu/vii*: *vuni, vün, vüš, vüsnica, vüxu, vüra*. U riječima *döbər, vëter, gräbər* sekundarno nenaglašeno šva ispred *r* nije dao *i*, nego *ę*. Odstupanje je prisutno i u riječi *sim* 'ovamo', gdje je *ě* u naglašenom slogu ispred nazala dao *i*⁴².

Refleks stražnjeg nazala *q* i slogotvornog *l* izjednačen je s refleksom etimološkog *o*, ali ovisi o slogu u kojem se nalazi (dugi, kratki naglašeni slog ili nenaglašeni)⁴³. U naglašenom i nenaglašenom dugom slogu *o, q* i *l* izjednačeni su u dvoglas *uo*: *o > ruōk, kuōst, buōsi, grüozdję; l > laki, laki, laki, laki*.

³⁹ O dužini sloga i naglasku ovise refleksi jata i šva u voćanskem kraju, o čemu piše Celinić (2015: 43-48). U voćanskem kraju će izjednačeni refleks jata i šva u dugom slogu biti dvoglas *ie*, u kratkom naglašenom zatvoreno *ę*, u nenaglašenom slogu *i*. Odstupanja od spomenutih pravila prisutnija su u voćanskem kraju, nego li u govoru Donjeg Ladanja, a na njih utječe fonemski kontekst (na primjer nazali).

⁴⁰ Odstupanja prisutna u govoru Donjeg Ladanja prisutna su i u govoru voćanskog kraja (usporedi Celinić 2015: 43-48).

⁴¹ Prema Lončariću (1996:69) u zapadnom je perifernom dijelu kajkavskog područja došlo do povišenja niskog difuznog *u*, do njegovog pomicanja naprijed, tj. prešao je u *ii/ü*, kao u slovenskom jeziku. Takvo je pomicanje zabilježeno i u govoru Donjeg Ladanja, ali samo u pojedinim riječima, najčešće onima koje započinju s *vu-*, u slogovima s akutom: *vüš, vüsnica, vüxu, vüra*, ali i *pücica*.

⁴² Postoji mogućnost da je izraz preuzet iz voćanskih govora gdje *ě* uviјek u naglašenom slogu ispred nazala prelazi u *i* (usp. Celinić 2015:45).

⁴³ Usporedi Celinić 2015:51-52

$\varrho > su\bar{o}d\acute{e}c$, $r\bar{u}\bar{o}\bar{z}a$, $vr\bar{u}\bar{o}\acute{c}u$; $\bar{l} > ku\bar{o}k$, $v\bar{u}\bar{o}k$, $p\bar{u}\bar{o}\bar{z}$. U kratkom naglašenom slogu refleks o , ϱ i \bar{l} izjednačen je u zatvoreno ϱ : $o > s\acute{o}li$, $k\acute{o}kut$, $k\acute{o}pam$; $\varrho > A$ jd. $s\acute{e}str\acute{o}$, $\acute{s}alat\acute{o}$, $r\acute{o}ba\acute{c}a$; $\bar{l} > p\acute{o}x$, $b\acute{o}xa$, $d\acute{o}k\acute{sh}i$. U nenaglašenom slogu o , ϱ i \bar{l} dat će u : $o > dvuri\acute{s}\acute{c}\acute{e}$, $ub\acute{e}t$, $kubila$; $\varrho > A$ jd. $gl\acute{a}vu$, $gus\acute{a}k$, $i\acute{s}\acute{c}\acute{e}du$; $\bar{l} > j\acute{a}buka$, $du\bar{z}ina$. Iznimka je refleks stražnjeg nazala ϱ koji će u naglašenom i nenaglašenom položaju uz nazale u pojedinim riječima, to jest glagolima, dati a : $vmikn\acute{a}ti$ $s\acute{e}$, $vugn\acute{a}ti$ $s\acute{e}$, $z\acute{a}klen\acute{a}ti$, $pudvugn\acute{a}ti$, $ut\acute{g}nati$, $zd\acute{g}nati$, $pugn\acute{a}ti$ ⁴⁴. U riječi $s\acute{a}n\acute{c}\acute{e}$ 'sunce' dugo je \bar{l} dalo \bar{a} što bismo mogli povezati s nazalom koji dolazi iza, no s obzirom na to da u drugim riječima, s jednakim fonemskim okruženjem ($ku\bar{o}n\acute{e}$, $v\bar{u}\bar{o}nati$, $p\bar{u}\bar{o}ni$) ne dolazi do identične promjene, postoji mogućnost da je riječ $s\acute{a}n\acute{c}\acute{e}$ preuzeta iz voćanskog govora⁴⁵. Promatrajući dvije spomenute jednadžbe, možemo primijetiti jasne paralele. Jednačenja $\acute{e} = \acute{a} i \bar{l} = \varrho = o$ ovise o dužini i naglasku sloga u kojem se nalaze, stoga će u dugom slogu dati dvoglas ie ili uo , u kratkom naglašenom slogu određeni zatvoreni vokal \acute{e} ili ϱ , a u nenaglašenom slogu njihova će se vrijednost izjednačiti s vrijednošću polaznog i odnosno u ⁴⁶. Lončarić (1996:47) upravo različit razvoj vokalizma u naglašenom i nenaglašenom položaju spominje kao jednu od karakteristika varaždinsko-ludbreških govora.

Polazni e i prednji nazal \acute{e} izjednačili su se u fonemu \acute{e} u naglašenom i nenaglašenom slogu: $e > m\acute{e}la$, $ku\bar{j}\acute{e}$; $\acute{e} > j\acute{e}tra$, $pr\acute{e}sti$

Po pravilu će se polazni dugi i kratki i razviti u i ($b\acute{i}k$, $r\acute{i}t$), no postoji nekoliko primjera u kojima je umjesto toga u slogu s akutom ispred r došlo do razvoja i^e : $k\acute{l}mp\acute{i}\bar{r}$, $pur\acute{f}\acute{i}\bar{r}$, $ta\bar{i}\bar{r}$, $ufic\acute{i}\bar{r}$.

Zbog jednačenja u kajkavskim govorima često u nenaglašenom slogu dolazi do smanjena vokalskih jedinica (obično na četiri)⁴⁷, no u govoru Donjeg Ladanja nije prisutna takva situacija. Naime, svaki se vokalski sustav sastoji od 6 vokala (dugi: i , u , ie , uo , \acute{e} , a ; kratki: $i, u, \acute{e}, \varrho, o, a$; nenaglašeni $i, u, ie, uo, \acute{e}, a$).

⁴⁴ U voćanskim govorima uvijek će ϱ dati a u naglašenom i nenaglašenom položaju uz nazale, a u govoru Donjeg Ladanja takav je refleks prisutan samo u spomenutim glagolima. Usporedi Celinić 2015: 53-54

⁴⁵ U voćanskim je govorima \bar{l} dalo \bar{a} u naglašenom i nenaglašenom položaju uz nazale: $s\acute{a}n\acute{c}\acute{e}$, $k\acute{a}n\acute{e}$, $v\acute{a}natni$, $p\acute{a}ni$ (usporedi Celinić 2015:54).

⁴⁶ Usporedi Lončarić 1988:48

⁴⁷ Usporedi Lončarić 1988:48

Tendencija uklanjanja nekih vokala iz inicijalnog položaja prisutna je i u ovom govoru, stoga se u pojedinim riječima gube početni samoglasnici (*léktrika*) ili se javlja proteza (v- ispred stražnjojezičnih vokala, odnosno x- ispred slogotvornog *p*)⁴⁸.

Inventar prozodema čine tri naglaska: kratak, akut, cirkumfleks i jedna nenaglašena dužina koja se može pojaviti samo u prednaglasnom položaju. Prema tome, sve su zanaglasne dužine pokraćene. Naglasni se sustav svojim inventarom podudara s osnovnom kajkavskom akcentuacijom⁴⁹ te pripada prvoj ili konzervativnoj skupini prema Ivšiću (vidi Ivšićevu kartu sa str. 65. u Lončarić 1996). Da se naglasni sustav mijenja potvrđuju dublete *nigdár - nigdar*; (*v*) *dréku - dréku*; (*na*) *paméti - pámeti*; (*k*) *plutú - plótú*; *zurjém - zórjem*; (*na*) *glavé - glávi*. U govoru supostoje oblici koji čuvaju starije akcenatsko stanje (naglasak na ultimi ili penultimi) te oni koji čuvaju novije (s prenošenjem naglaska na početni slog riječi).

U konsonatizmu govora Donjeg Ladanja dolazi do ukidanja opreke po zvučnosti na kraju riječi, odnosno do prijelaza zvučnih konsonanta u bezvučne.⁵⁰ Palatalni lateral *l* u većini se primjera depalatalizira (*l'ěk, zělę, pōlę*). Palatalni lateral *ń* prisutan je u govoru mlađih stanovnika, ali većinom se depalatalizira u *n* (*Němǎčka, sríèdni*) ili zamjenjuje s *j* (*výxjé 'vrhnje', kúxja 'kuhinja'*). Neutralizira se opreka između č i č, odnosno na mjestu č i t' javlja se srednje č (*čóba, pěči*). Razvoj *d'* u promatranom je mjesnom govoru identičan njegovom razvoju u zapadnim dijelovima kajkavskog govora, u većem dijelu čakavskog govora i u slovenskom jeziku, dakle dolazi do izjednačavanja s *j*. Također se podudara da razvoj *d'* nije isti kada je ono samostalno i kada je u skupu *zd'*. Skup *zd'* razvija se paralelno sa skupom *st' > šč*, dakle *zd' > žž*. S obzirom na navedeno, kao u zapadnom kajkavskom području, tako i u mjesnom govoru Donjeg Ladanja, u sustav samo u specifičnom položaju ulazi zvučni parnjak palatalne afrikate⁵¹.

⁴⁸ Usporedi Lončarić 1996: 81.

⁴⁹ Usporedi Lončarić 1996:47.

⁵⁰ Usporedi Lončarić 1996:94.

⁵¹ Usporedi Lončarić 1996:89.

3. FRAZEOLOŠKI OPIS

Osnovna je jedinica frazeološkog jezičnog sustava frazem. U frazemima dolazi do promjene odnosno gubitka značenja svih ili nekih sastavnica (bar jedne od njih), stoga značenje cijele sveze ne proistječe iz značenja pojedinih sastavnica⁵². Frazemi se rabe kao gotove, cjelovite jedinice, tako da ne nastaju u govornom procesu, nego su govorniku unaprijed poznate, na neki način zadane: on ne bira sastavnice, nego gotovu svezu⁵³. Prema tome frazem karakterizira cjelovitost i čvrsta struktura⁵⁴.

Tri su osnovna oblika frazeološke analize: semantički, strukturni i sintaktički. Semantička se analiza bavi frazeološkim značenjem, načinom njegova formiranja, a sintaktička proučava na koji se način frazem uključuje u rečenično ustrojstvo te određuje njegovu funkciju u rečenici. Strukturna se analiza bavi formalnom stranom: opsegom frazema, leksičkim sastavom i određivanjem sintaktički glavne komponente.⁵⁵

U radu je frazeološki opis napravljen pomoću strukturne i semantičke analize prikupljenog frazeološkog korpusa.

⁵² Menac 2007:9.

⁵³ Menac 2007:9.

⁵⁴ Fink –Arsovski 2002: 6.

⁵⁵ Usپoredи Fink –Arsovski 2002:8.

6.1. STRUKTURNA ANALIZA

Strukturna analiza frazema temelji se na proučavanju leksičkoga sastava, to jest utvrđivanju gramatičkih kategorija njihovih sastavnica. Oblik frazema može biti trojak: fonetska riječ, skup riječi i frazemska rečenica.

*Fonetska je riječ*⁵⁶ opsegom najmanja jedinica koja se sastoji od jedne samostalne i naglašene riječi i jedne nesamostalne i nenaglašene riječi (proklitike ili enklitike).⁵⁷ Uz samostalnu naglašenu riječ ne mora biti samo jedna proklitika ili enklitika, naime ponekad se mogu javiti dvije, najvažnije je da taj strukturni tip čini jednu akcenatsku cjelinu.⁵⁸ *Skup riječi* sastoji se od dviju ili više samostalnih riječi, a u *frazemskoj* je *rečenici* osnovni strukturni dio rečenica.⁵⁹

⁵⁶ Dio frazeologa smatra kako se frazem mora sastojati od najmanje dvije samostalne i naglašene riječi. Međutim Željka Fink u radu *Tipovi frazema- fonetskih riječi* objašnjava kako frazemi – fonetske riječi imaju sve osobine frazema (imaju stalan i jedino moguć leksički sastav, ne stvaraju se u govornom procesu i kao cjelina se uključuju u kontekst te imaju čvrstu strukturu). Sporno je, prema Fink, jedino to jesu li fonetske riječi dio frazeologije u užem ili širem smislu riječi. (Usporedi Fink 1998:94)

⁵⁷ Usporedi Menac 2007:18.

⁵⁸ Usporedi Fink – Arsovski 2002:8.

⁵⁹ Usporedi Fink-Arsovski 2002:8 i Malnar 2011:103

6.1.1. Fonetska riječ

U prikupljenom korpusu frazema najmanje ima frazema s opsegom fonetske riječi⁶⁰ (2,53%): *ni cvičę, ni mívę, na knáp, kak diliďajc, bez pámęti...* Najčešće se pojavljuju frazemi strukture *prijedlog + imenica* što se podudara sa stanjem u standardnom književnom jeziku.⁶¹.

6.1.2. Skup riječi

Najviše prikupljenih frazema, čak 73,43%, prema opsegu pripada skupu riječi, skupini najbrojnijoj i u hrvatskom standardnom jeziku.⁶² Frazemi se unutar te skupine još mogu razvrstati u tri podskupine: glagolske, imenične i pridjevske frazeme. Po brojnosti se u ovoj skupini ističu glagolski frazemi, naime čak 77,30 % frazema sa strukturom skupa riječi čine glagolski frazemi, dakle oni čine 56,77% cjelokupne građe rječnika. Samo neki od primjera su: što *bu koga tak vudriu ka mu zuobi pucure*, komu *pero pu riti vuziti, dišido* komu *penezi, zvleći se z dreka*, što *hodi ko da mu je zajni čas, drgeče* što *kak hladnetina*. Drugi su po zastupljenosti pridjevski frazemi, 13,20 % frazema skupa riječi pripada toj podskupini. Što znači da 9,70% korpusa rječnika čine pridjevski frazemi sa strukturom skupa riječi: *žmefki kak kamen, žejni kak kača, zmazani kak gujdik, nažderani kak pes, mladi ko rosa v puone*. Među frazemima sa strukturom skupa riječi najmanje su zastupljeni imenički sa 9,49 %, odnosno 6,70 % ako promatramo cijeli prikupljeni korpus (*čovik na mesti, puo pipe baguša, drek na šibici, z neba pud rebra, ko prst i novit*).

⁶⁰ Među frazemima s opsegom fonetske riječi moguće je razlikovati *prave i potencijalne frazeme – fonetske riječi*. *Pravi frazemi – fonetske riječi* imaju samostalno frazeološko značenje, dakle semantički funkcioniraju i bez riječi (najčešće glagola) na koju se odnose. *Potencijalni frazemi – fonetske riječi* mogu imati dvojni oblik i dvojnu funkciju u rečenici. S jedne se strane vežu s glagolom *biti* te zajedno s njime vrše funkciju predikata u rečenici. Kada se povežu s glagolom, glagol postaje njihova frazeološka komponenta, pa više ne govorimo o fonetskim rijećima. Kada se upotrebljavaju uz imenicu kao njezin atribut, imenica nije njihova frazeološka komponenta, već kolokacija, stoga se vraćaju u kategoriju fonetskih riječi. Na primjer *biti bez pameti* i *čovjek bez pameti*. Postavlja se pitanje jesu li to dva frazema ili jedan. Prema Fink (1998:97) to su dva frazema jer im je i kategorijalno značenje različito: oni s glagolom *biti* su glagolski, a drugi su supstantivni. U navedeni postotak fonetskih riječi u prikupljenom korpusu ulaze i potencijalni i pravi frazemi. (Usporedi Fink 1998:95-97)

⁶¹ Usporedi Fink 1998:97

⁶² Usporedi Malnar 2011:103.

6.1.3. Frazemska rečenica

Postoji nekoliko tipova frazemskih rečenica: rečenice koje se upotrebljavaju u svojem osnovnom obliku, ne otvaraju mjesto za rekciju i kolokaciju, rečenice koje čuvaju slobodno mjesto za promjenljive dijelove pomoću kojih se uklapaju u kontekst, besubjektne rečenice s glagolom u 2. licu jednine, bezlične rečenice, rečenice koje se upotrebljavaju kao ovisne u sklopu složene rečenice.⁶³ Frazemske rečenice u prikupljenom korpusu čine 23,23% (*trla baba lan da joj prođe dan, da bi Buog dau kaj se komu jezik posušiu, zima je kaj komu zuobi cvingoču, vruoče je kaj se pari što, trejti puot i Buog pumaže, drek je komu v ciene*).

6.1.4. Poredbeni frazemi

Budući da poredbe imaju snažnu ekspresivnost, konotativno značenje i izraženu slikovitost, dobivši status ustaljenih izraza prešle su u frazeološki fond u kojem se izdvajaju kao jedan njegov strukturni tip – poredbena frazeologija.⁶⁴ Poredbeni frazemi nastaju od svih tipova osnovnih frazeoloških sveza, od fonetskih riječi do rečenice, tako da se ovima dodaju poredbeno-načinski veznici *kao, kao da ili prijedlog poput + G* (rijec u genitivu)⁶⁵. U mjesnom govoru Donjeg Ladanja spomenuti poredbeno-načinski veznik može glasiti *ko, kak, ko da, kaj*⁶⁶. U prikupljenom korpusu poredbeni frazemi čine 25,25 % građe⁶⁷: *hodi što ukuoli /pu hižaj ko župnik s križicum, biži kak vrag ud tamjana što, bieli ko snieg je što, vrteti se ko ringišpil, imeti rit kak peč, ko da je prsica skosala koga/kaj, črleni kak pijanic, zgledi što ko da nema nika za jesti.*

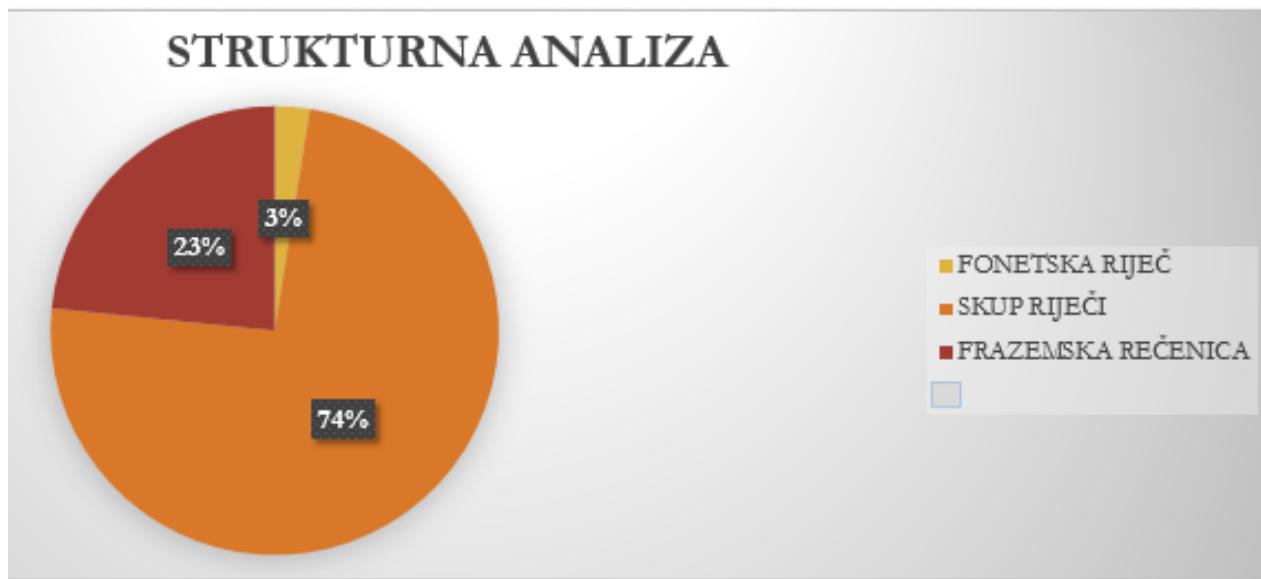
⁶³ Usporedi Menac 2007: 38-39.

⁶⁴ Fink –Arsovski 2002:11.

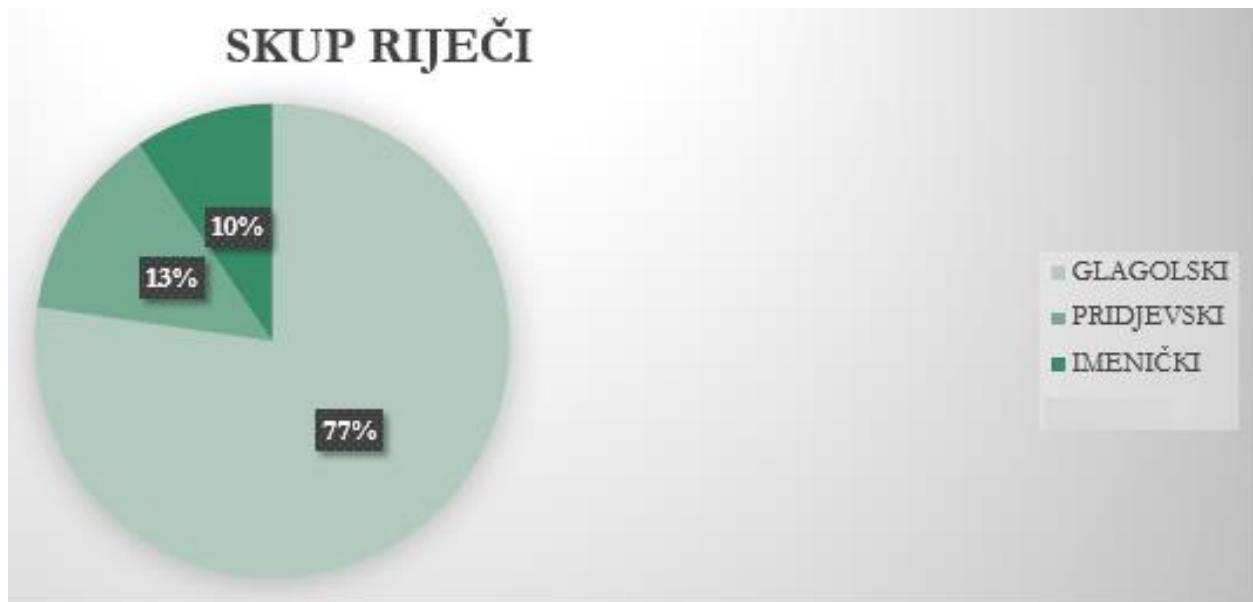
⁶⁵ Menac 2007:39

⁶⁶ Ne postoji pravilo po kojem se javljaju spomenuti veznici u poredbenim frazemima, dakle na terenu se u svakom poredbenom frazemu mogu zabilježiti svi spomenuti veznici.

⁶⁷ Navedeni su samo neki primjeri poredbenih frazema.

Slika 1: Grafički prikaz strukturne analize frazeološke građe.

Slika 2: Grafički prikaz zastupljenosti glagolskih, pridjevskih i imeničkih frazema unutar frazema sa strukturuom skupa riječi.

6.2. SEMANTIČKA ANALIZA⁶⁸

Semantička analiza frazema obuhvaća unutrašnji i vanjski aspekt značenja frazema. Unutrašnji aspekt proučava semantičku pretvorbu sastavnica frazema, a vanjski semantičke odnose koje frazemi međusobno uspostavljaju.⁶⁹

6.2.1. Konceptualna analiza

Na temelju konceptualne analize frazemi su klasificirani u pet skupina: frazemi koji se odnose na čovjeka, na predmete, situacije, način te ostali frazemi.

Najbrojniju skupinu čine frazemi koji se odnose na čovjeka (66,16%): *biti kak crkveni miš, debeli kak medved, nažderani kak šekriet, držati se ko mila Giera, biti preveč pametin, biti ko radio Max, rievati se ko robača v bapsku rit*. Spomenuti se frazemi odnose na čovjekovu vanjštinu, dakle fizički izgled (mršavost, debljina, ljepota, ružnoća, način držanja tijela, stil odijevanja, ten, put), stanje (pijanstvo, zdravlje, spavanje), karakterne osobine (umišljenost, brbljavost, tvrdoglavost, nestrpljivost, lažljivost) i ponašanje (pružanje potpore, iskorištavanje, zlostavljanje, prisnost).

Frazemi koji se odnose na situacije čine 16,46% prikupljenog korpusa (*mutati se ko maček uku vruoče kaše, i mrtvumu se more duguditi, zajti v krive vode, z dreka čisti ziti, ko da se zidu guvori*). Situacije na koje se odnose su uspjeh, neuspjeh, čekanje, uzaludnost, umiješanost u sumnjive poslove, upadanje u nevolje, povoljne i nepovoljne situacije, propuštene prilike.

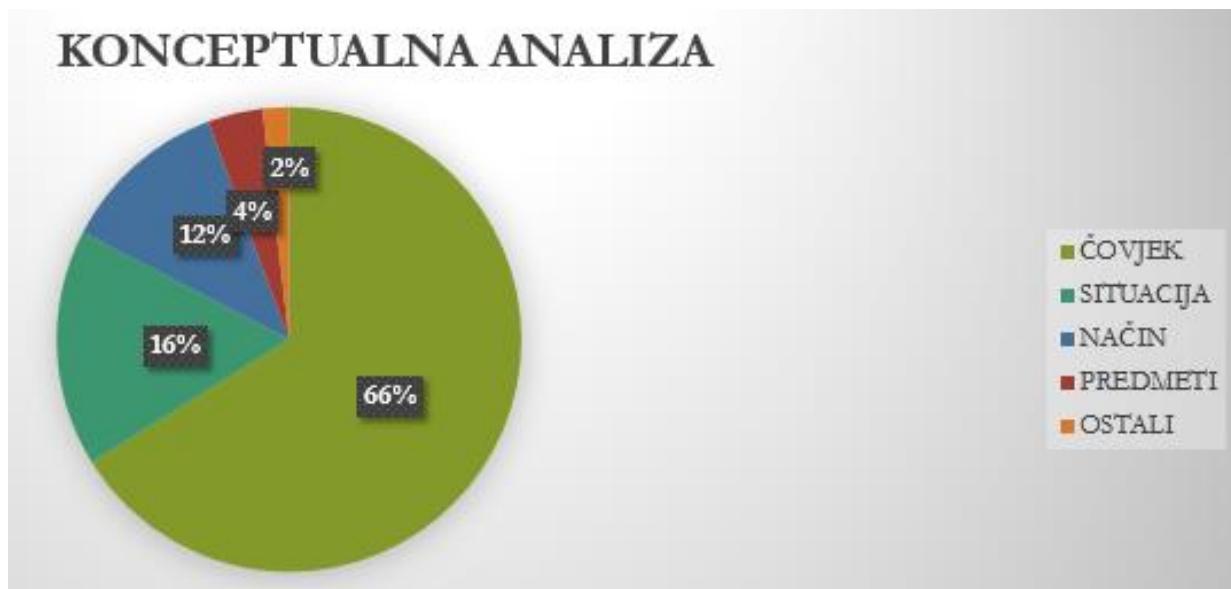
U prikupljenom korpusu 11,72% frazema čine frazemi koji se odnose na način (dobro, loše, brzo, uzaludno, rijetko, često, iskreno, potpuno, kratkotrajno): *ni za pet žiu Buožjih, na Nigdarjevu vjutri, tu pa tam, kak Buog zapuvieda*.

Najmanje ima frazema koji se odnose na predmete (*žmefku ko hledu kiu, vruoču ko da se kuhalu, ni za liek čega nema*). Oni čine 3,84% prikupljenih frazema, a pobliže određuju težinu, veličinu, boju, količinu i čistoću predmeta.

⁶⁸ Kod analize frazema na semantičkoj razini vodila sam se radom Mihaela Matešić: *Frazeologija mjesnog govora Vrbovskog* (FLUMINENSIJA, god. 18 (2006) br. 2, str. 37-81).

⁶⁹ Usporedi Matešić 2006: 44.

Ostale frazeme (1,82%) možemo razvrstati u još tri podskupine: frazemi koji znače ništa (*drek na šibici, kujsin drek, kaj priek dva visi, friška figa*), frazemi koji se odnose na vremenske neprilike⁷⁰ (*Buog se kara, kak da bu suodni dien, Ilija deske sklada, Ilija brinke kutura, Ilija se vozi pu nebi, striela bu koga vudrila, striele puokaju*), ostali frazemi (*ni puo pipe baguša, od kud veter puše, koga vraga, de je vrag rekiu laku nuoč, smak svieta, živa istina, kaj je ciganija*).

Slika 3: Grafički prikaz konceptualne analize frazemske građe.

⁷⁰ U tu kategoriju nisu svrstani frazemi koji znače da je jako hladno ili jako vruće zato što je u takvima frazemima naglasak na tome koliko je hladno ili zima, stoga su oni svrstani među frazeme koji se odnose na način.

6.2.2. Značenjski odnosi među frazemima

Kod semantičke analize frazeme valja spomenuti značenjske odnose među frazemima: monosemiju, polisemiju, homonimiju, sinonimiju i antonimiju.

6.2.2.1. Jednoznačnost i višeznačnost frazema

Frazeme je u prikupljenom korpusu moguće razgraničiti na temelju toga jesu li jednoznačni (monosemni) ili višeznačni (polisemni i homonimni).

Frazemska se monosemija odnosi na pridruživanje jednog sadržaja jednom izrazu frazema⁷¹. U prikupljenom je korpusu većina frazema monosemična, čak 98,89 %.

Višeznačnost se frazema izriče polisemijom i homonimijom. Kod polisemije moguća su dva tipa odnosa prema značenjima pridruženima jednom izrazu: inkluzija i intersekcija.⁷² U inkluzivnom je odnos jedno značenje u cjelini sadržano u drugom značenju. Kod intersekcije podudarnost značenja prisutna je barem u jednoj semantičkoj komponenti.⁷³ Primjer je polisemnog frazema **ide/ hodi komu kaj pu glavi** 1. razmišlja o *čemu tko*: *Sāmu mi tuō xōdi pu glāvi*. 2. ne može se *tko čega* sjetiti: *Idē mi pu glāvi, al nē brēm sē zmīsliti*.

Kod frazemske homonimije također je izrazu frazema pridruženo više sadržaja, ali ti sadržaji više nisu bliski. Primjer homonimnog frazema **nema kome pomući** 1. na samrti je *tko*, ubrzo će umrijeti *tko*: *Nēma mu pōmuči, du zútra bu xm̄y*; 2. nalazi se u bezizlaznoj situaciji *tko*: *Nēma mi pōmuči z t̄ēm*.

Prikupljeni su sljedeći višeznačni frazemi: **bole da ga nie koga** 1. mrziti *koga*: *Nē pudnōsim ga, bōlē da ga nie*. 2. nastradat će *tko*: *Bōlē bi mu bili da ga nē*; **z koga nika ne** 1. na samrti je *tko*: *Ž jēnja nika nē, za čās bu pukūojni*. 2. neće biti uspješan u životu *tko*: *Z tōga čuvēka nika nē ni dā sē škuolē završi*; **desti komu kaj na nuos** 1. predbacivati *komu što*: *Stālnu mu dīevle na nuos tuō kā xōdi pu křēmāj*. 2. ostaviti *što* na vidljivom mjestu: *Gāblic sam mu na nuos dīela i još ga puzabū*; **držati se čega /prijeći se za kaj ko pijan plota/ za pluot** 1. grčevito se uhvatiti za *koga/što*: *Tāk sē za mē prijāu ko pijān za plūot*. 2. čvrsto ustrajati u *čemu*, slijediti *što*: *Dīžī sē*

⁷¹ Usporedi Matešić 2006:45.

⁷² Usporedi Matešić 2006: 45.

⁷³ Usporedi Matešić 2006:45.

toga kaj sam r̄ekla ko pijān pl̄ota.; nigdar mirin nije što 1. nemiran je *tko: Tīc d̄ećic nīeje nigdar mirin.* 2. *tko stalno mora što raditi: Tāta sāki čās nēka dīela, nigdar nīeje mirin.;*

6.2.2.2. Frazemska sinonimija

Frazemski sinonimi imaju isto ili blisko značenje, a različit sastav elemenata i različitu osnovnu sliku. S obzirom na kriterij značenja mogu se podijeliti na dvije skupine.⁷⁴

Apsolutni su sinonimski parnjaci frazemi koji se u potpunosti semantički podudaraju⁷⁵:

'otkriti što svima poznato' *utkriti Ameriku, utkriti tuoplu vodu, utkriti tuoplu vodu v kockicama*
'jako udariti koga' *šupiti koga ka se ubrne, tak koga vudriti da vidi se zvezde, tak koga vudriti ka se komu glava ubrne na drugu stran, tak tko koga žvajzne ka nakla upadne, lupiti koga ka mu se oku zapre, tak je što koga lupiu/vudriu/žvajznau ka se restepiu, lupiti koga ka mu žuotu zleti z vuha vun,*

'znati što jako dobro napamet' *znati kaj ko Sveti Pismo, znati kaj ko vodu pitи*

'ne može se svima ugoditi' *ne bre siem fpetiti što, nije se rodiu šteri bi siema vgodiu*

'mlađa osoba se pravi da zna više od starije' *nije što s kiem svije skupa pasiu, nije što s kiem koze skupa pasiu, nije što s kiem krave skupa pasiu, nije što s kiem ofce skupa pasiu*

'jako je dobar tko' *trieba iskati koga, trieba komu para iskati, za rane vezati je što, ne može se koga najti da ga se z sviečom išče, dober kak kruh.*

'nizak' *mali kak baruglin, mali kak kraflin, mali ko patuljak, mali kak paučik, tak je mali što kaj mu lefku raca z riti zobala.*

'jako prljav' *zmazani kak prsec, nema sopun što, vodi je strahu što, zmazani je što ko da se v blati skaližau, zmazani je ko Čifut što, zmazani ko kumer*

'jako star' *star ko Biblijia, star ko rosa v puone*

⁷⁴ Usporedi Matešić 2006: 46

⁷⁵ Nisu navedeni svi primjeri apsolutnih sinonimskih parnjaka prikupljeni u korpusu, nego samo neki.

'jako siromašan' ud zraka živi što, jedva vezati kraj s krajum, lačin je kuorice kruha što, nema ni za kruh, na Buožji milosti što živi, biti ko crkveni miš, rietku je sit što

Postoje i frazemski parnjaci ili nizovi s međusobnim razlikama u semanticci ili stilističkim razlikama⁷⁶:

- primjeri semantičkog i stilističkog raslojavanja u frazemima koji znače 'besposličariti':

sideti si ko kvas – sjediti i ništa ne raditi; ironičan prizvuk

trla baba lan da joj prođe dan – govoriti besmislice i ne raditi ništa; šaljiv prizvuk

imeti ruoke v žepu – ništa ne raditi, besposličariti; frazem s nultom stilskom vrijednošću

tržiti zjake – besposličariti; šaljiv prizvuk

- primjeri stilističkog raslojavanja u frazemima koji znače 'ništa':

drek na šibici – frazem niska stila

kujsin drek – frazem niska stila

kaj priek dva visi – frazem niska stila, lascivni prizvuk

friška figa – frazem s nultom stilskom vrijednošću

- primjeri stilističkog i semantičkog raslojavanja u frazemima koji znače 'debeo'

debeli kak poh, debeli kak medved – frazemi niska stila

debeli kak prsec, ko trokrilni urmar, ima stuo kiu sala tko, biti nametani – frazemi niska stila⁷⁷

lejži je preskučiti neg zaubiti koga – debeo je i nizak *tko*; frazem niska stila

- primjeri stilističkog raslojavanja u frazemima koji znače 'jako kašljati'

kašiu koga kole – frazem s nultom stilskom vrijednošću

⁷⁶ Nisu navedeni svi frazemi te skupine, nego samo neki primjeri.

⁷⁷ Frazemi *debeli kak prsec, ko trokrilni urmar, ima stuo kiu sala tko, biti nametani* pripadaju niskom stilu, kao i frazemi *debeli kak poh, debeli kak medved*, ali se razlikuju po tome koliko su uvredljivi.

kašlati ko koj, kašlati kaj bi lefk u Svetuga Duha skašlau što, kašlati kak da bu pluča skašlau što – frazemi niska stila, šaljiv prizvuk

- primjeri stilističkog raslojavanja u frazemima koji znače 'bogat'

pun je ko brod, spati na na pinezi - frazemi s nultom stilskom vrijednošću

imeti para ko blata, imeti para ko dreka – frazemi niska stila

imeti sega ko šipek kuščic – frazem niska stila, šaljiv prizvuk

- primjeri stilističkog i semantičkog raslojavanja u frazemima koji znače 'grmi i sijeva'

striele puokaju, striela bu koga vudrila – jako sijeva, frazemi s nultom stilskom vrijednošću

Buog se kara – sijeva i grmi; frazem niska stila

Ilijas deske sklada, Ilijas brinke kutura, Ilijas se vozi pu nebi v kuoli – grmi, frazemi niska stila

6.2.2.3. Frazemska antonimija

Antonimija u frazeologiji obuhvaća suprotnost značenja, a to prepostavlja izbor semantičkih parova u kojima se jedna jedinica suprotstavlja drugoj koja dopušta suprotno značenje.⁷⁸ Frazemi suprotnih značenja sadrže antonimne lekseme kao svoje sastavnice.⁷⁹ U prikupljenom se korpusu antonimni frazemi⁸⁰ mogu podijeliti na dvije skupine:

- frazemi u kojima su sastavnice antonimi sastavnicama drugog frazema:

1. *dober kak kruh* – jako dobar

zločesti kak pes – zao

2. *zima je kaj su se komu šmrkli zmrzli* – jako je zima

vruoče je kaj se što pari – jako je vruće

⁷⁸ Menac 2007:77

⁷⁹ Matešić 2006: 47

⁸⁰ Nisu navedeni svi antonimni frazemi, nego samo neki primjeri.

- frazemi potpuno različitih izraza:

1. *veter bu koga odnesiu* –jako mršav

ima stuo kiu sala što –jako debeo

2. *lačin je kuorice kruha* što – siromašan

imeti sega ko šipek kuščic – bogat

3. *bliedi kaj da krv nema vu sebi* – jako blijed

črleni kak paradajz – crven u licu

4. *za izvuz* – jako puno

ni cvike – nimalo

7. ZAKLJUČAK

Na temelju snimki spontanog govora i prikupljenog frazeološkog korpusa napravljen je fonološki i frazeološki opis mjesnoga govora Donjega Ladanja.

Fonološka je analiza potvrdila postojanje uobičajenih obilježja kajkavskih govora. U vokalizmu tako vrijede tipične kajkavske jednadžbe $\check{e} = \check{\sigma}$ i $\check{l} = \varrho$. Refleksi su šva i jata izjednačeni, ali ovise o vrsti sloga (dugi, kratki naglašeni ili nenaglašeni slog). Refleksi slogotvornog \check{l} i stražnjeg nazala izjednačeni su s refleksom etimološkog o , no također ovise o dužini i naglasku sloga. Između spomenutih jednadžbi postoje paralele: jednačenja $\check{e} = \check{\sigma}$ i $\check{l} = \varrho = o$ ovise o dužini i naglasku sloga u kojem se nalaze, stoga će u dugom slogu dati dvoglas ie ili uo , u kratkom naglašenom slogu određeni zatvoreni vokal ϱ ili o , a u nenaglašenom slogu njihova će se vrijednost izjednačiti s vrijednošću polaznog i odnosno u . Takva ovisnost refleksa o tipu sloga prisutna je i u kajkavskim govorima u okolini Donjeg Ladanja,⁸¹ odnosno jedna je od karakteristika varaždinsko – ludbreških govora⁸². Refleks prednjeg nazala i etimološkog e izjednačili su se u otvoreno ϱ . S obzirom na postojanje spomenutih jednačenja, pretpostavilo bi se da broj vokalskih jedinica u nenaglašenom slogu biti smanjen (kako je to inače slučaj u kajkavskim govorima, Lončarić 1988:48), ali u promatranom se govoru svaki vokalski sustav sastoji od 6 jedinica.

Naglasni sustav pripada prvoj ili konzervativnoj skupini prema Ivšiću te se sa svojim inventarom (kratak naglasak, akut, cirkumfleks i jedna prednaglasna dužina) podudara s osnovnom kajkavskom akcentuacijom (Lončarić 1996:47,65). Međutim, u prikupljenom se korpusu nalaze izrazi koji potvrđuju da dolazi do promjena u naglasnom sustavu, naime zabilježeni su oblici koji čuvaju naglasak na ultimi ili penultimi (starije akcenatsko stanje) te oni kod kojih dolazi do prijenosa naglaska na početni slog riječi (novo stanje).

U govoru Donjeg Ladanja zabilježen je prijelaz zvučnih konsonanta u bezvučne na kraju riječi (kao i u većini kajkavskih govora, Lončarić 1996:). Još jedna tipična karakteristika kajkavskih govora je neutralizacija opreke između \check{c} i \acute{c} , odnosno pojava jednog srednjeg \dot{c} . Sudbina d' , skupova st' i zd' podudara se s njihovom sudbinom u zapadnom kajkavskom području ($d' > j$, $zd' > \check{z}\check{z}$, $st' > \check{s}\dot{c}$). Sudbine palatalnih laterala djelomično se podudaraju, dakle postoje

⁸¹ Usporedi Celinić 2015. i Lončarić 1988.

⁸² Usporedi Lončarić 1996: 147.

primjeri u kojima dolazi do njihove depalatalizacije u *l/n*, s time da je u pojedinim slučajevima *ń* dalo *j*, a u nekima je *ń* i dalje prisutan.

U prikupljenom frazeološkom korpusu najviše ima frazema sa strukturom skupa riječi (među kojima se po broju ističu glagolski). Potom po brojnosti slijede frazemske rečenice dok su frazemi sa strukturom fonetske riječi najmanje zastupljeni. Svi tipovi strukturnih frazema mogu se pojaviti u obliku poredbenih frazema u kojima se pojavljuje poredbeno-načinski veznik u jednom od sljedećih oblika: *kak, ko, ko da, kaj*. Konceptualnom analizom frazemi se dijele u pet skupina: frazemi koji se odnose na čovjeka, na predmete, situacije, način te ostali frazemi. Od spomenutih skupina najbrojnija je skupina frazema koji se odnose na čovjeka, a potom redom slijede frazemi koji se odnose na situacije, na način, predmete i ostali frazemi. Značenjski odnosi među frazemima, dakle monosemija, polisemija, homonimija, sinonimija i antonimija, potvrđeni su u prikupljenom korpusu.

8. OGLED GOVORA

A viš kēlikō ga tu dēnis sōcjalnix problēmu^f. Prēvēč. Jé, jā sam nēgdar tri dēcē imēla, nīesam na pusēu xōdila i sē sam udgōjila. Ja sām nie dâla da bi mā dēca bīla sōcjalni prublēm. Dēdik jē sē zāpiū, jā sam dēcu škōluvala, jā sam dēcu, na māturalnu da su išli, ublēkla, kāk su si drūgi, još bōle su bīli ublēčeni. Je, da sam mu rēkla naj za māturalnu kūpi opravu, tēj mⁱ je figu pukazā^u. Ja sām glēdila, ka su dēca niē bīla najgorša. Pa šīvala sam dōma, znāš, pa sām zišīla...če sam dvājst kūna dubīla, tāo tⁱ je več biu cūkūr i nēka drūgu. Sāki dīen mögla si kupīti si ka si trēbala... ali sam du pūo nōči šīvala. Skūxala sam si vēčer, rēkla bāba, skūxaj si mālu kāvę. Znāš kak sam si pōnu kāvę kūxala, da sam imēla mēsic dnī dvājst dēka kāvę. Jooj, tūlku na tjēdin spijēm. Tēj sam du pūo nōči šīvala, vjutri je dēd išiu na pusēu, f pēti vūri sam sē stāla ka j sam mu zājtrek slōžila. Nēgdar su jēli da su išli na pusēu. Tāk sam dagōj bīla ȳmorna ka sam xudīti niē mögla. Dok si mlād, sē zdīzīš.

Snimljeno u listopadu 2018. Ispitanik K.K. (r. 1937).

9. O RJEČNIKU FRAZEMA

Rječnik frazema sastavljen je na temelju prikupljenih frazema posebnim frazeološkim upitnikom. Kod formiranja upitnika za frazeme koristio se *Hrvatski frazeološki rječnik* (Fink-Arsovski, Menac, Venturin 2014) te *Frazeologija križevačko –podravskih kajkavskih govora s rječnicima* (Maresić, Menac-Mihalić 2008).

Rječnik je sastavljen po uzoru na *Rječnik frazema* u *Frazeologiji križevačko-podravskih govora*, dakle za svaki se frazem odredio *uopćeni frazem*, tj. oblik koji je najčešće potvrđen i iz kojeg se mogu izvesti i razumjeti drugi različiti potvrđeni oblici istog sadržaja.⁸³ *Uopćeni* su *frazemi* i u ovom rječniku razvrstani uz *uopćene lekseme*⁸⁴ po formalnom principu. U *uopćenom* se *frazemu* ne donosi obezvучenje završnih zvučnih suglasnika kako bi *uopćeni frazemi* bili razumljiviji čitaocima, a uostalom obezvучenje se pojavljuje u primjerima upotrebe frazema. Kada se isti sadržaj može izreći različitim gramatičkim oblicima iste riječi, u *uopćenom frazemu* donosi se samo jedan od tih oblika, a ostali se navode ili u primjerima ili u fusnoti.

Uopćeni frazemi razvrstani su uz uopćene lekseme po vrsti riječi svojih sastavnica ovim redom⁸⁵:

1. imenice
2. poimeničeni pridjevi
3. pridjevi
4. prilozi
5. brojevi
6. zamjenice
7. glagoli.

⁸³ Usپredi Maresić, Menac – Mihalić 2008:49

⁸⁴ Uopćeni je leksem češće potvrđena riječ u dijalektu i iz nje se mogu izvesti i razumjeti drugi potvrđeni oblici istog sadržaja

⁸⁵ Usپredi Maresić, Menac- Mihalić 2008:49-50

Natuknice, tj. uopćeni leksemi pisani su velikim podebljanim slovima. Nakon toga slijede abecednim redom navedeni uopćeni frazemi. Uopćeni je frazem također podebljan, potom slijedi njegovo značenje (bez podebljanja) i kurzivom pisani primjer upotrebe. Između značenja i primjera nalazi se dvotočka.⁸⁶

U oblatim se zagrada () uopćenog frazema nalaze promjenjive sastavnice, dakle sastavnice koje se mogu, ali ne moraju pojaviti: **sakumu Buog naplati (prije smrti)** svakome se vrati ono što je zaslužio: *Būoš vídla, sákumu Búog naplati.*

U uopćenom se frazemu može javiti i kosa crta / kada u frazemu varira živo /neživo te kada postoje varijacije u samom frazemu: **pun je kufer komu koga/čega** dosta je *komu koga/čega: Pūon mi jé kufer séga.*; **puspraviti / stirati / puslati koga v grop** uništiti *koga*, upropastiti *komu* zdravlje: *Una t'i je jénga v gróp pusprávila. Stirala ga v gróp. Jéna déca su ju v gróp pöslala.*

Kurzivom su u uopćenom frazemu pisani oblici upitno-odnosne zamjenice *tko/što*, ali u kajkavskoj verziji, dakle *što/kaj*. Spomenuti se oblici zamjenice nalaze na mjestu gdje će se u konkretnoj upotrebi pojaviti imenska riječ (vlastito ime, imenica, zamjenica, pridjev): **nije ni blizu što komu** ne može se *tko* mjeriti s *kim*: *Pa kaj t'i jé, niějé un jému ni blízu.*

⁸⁶ Na jednak su način zapisani frazemi u *Frazeologiji križevačko-podravskih kajkavskih govora*.

10. RJEČNIK FRAZEMA DONJEG LADANJA

A

AMERIKA

utkriti Ameriku otkriti što svima poznato: *Ti pa si Amériku utkríla.*

B

BABA

biti kak baba kaže se za mušku osobu koja se ne suprotstavlja drugima: *Tak jé plášlvi kak kákva bâba.*

biti kak stara baba kaže se za osobu koja je mlada, ali se ponaša kao da je stara: *Ciéle jé dnévę f híži kak stâra bâba.*

prešla je baba z kulači prekasno je za što: *Vé si sę tóga zmíslila da jé préšla bâba z kuláči.*

svietli se kak v Betlehemu jako je osvijetljeno što: *Pré té xíži pa sę zanavíěk svíětli ko v Béłlexemu.*

trla baba lan da joj prođe dan⁸⁷ govori besmislice i ništa ne radi tko: *Una sę za níka ne briga, sámú týla bâba lán da joj próžę dán.*

BABJAK

biti kak babjak muška osoba koja se zanima za stereotipne ženske poslove, muška osoba koja se druži sa ženskim osobama, puno razgovara s njima: *Gléj tóga, tak jé kák bâbjak, sámú se z bâbamí spumína.*

BAGUŠ

puo pipe baguša nimalo: *Né vélás ni puō pípę bâguša.*

BARUGLIN

mali kak baruglin je što jako je nizak tko: *Mâli je ko barûglin, kâ buš ž ìm.*

⁸⁷ Frazem je vjerojatno preuzet iz standardnog književnog jezika jer u mjesnom govoru Donjeg Ladanja imenica dan uvijek glasi dien, prođe = prejde.

BEDAK

delati z koga bedaka rugati se *komu*: *Si dīčlaju bēdakā ž jē̄n̄ga.*

imeti koga za bedaka iskorištavati *koga*: *Íma ga za bēdakā.*

ne bu što čiji bedak ne želi *tko* da se *komu* rugaju i da *koga* iskorištavaju: *Nēm ja nīčiji bēdāk.*

BEDAST

kaj je bedast što glup je *tko*: *Kākvē bēdastūōčē tūō guvōriš, kāj si bēdast.*

BIBLIJA

star kak Biblija jako star: *Stār je kō Biblijā.*

BITI

naj buo komu popustiti *komu*, neka bude *komu*: *Ma, nāj ti būō, zē̄mi si ga sām.*

BISER

čisti ko biser jako čist: *Tūō jē tak čīsta plāxta, čīsta jē ko biser.*

BIEŽATI

biežati čim što prdne odmah napraviti *što*: *Mūoram biežāti čīm štō pīdnē.*

neka biži što da koga ne vidi što neka se *tko* makne: *Bējži da tē nē vidīm, kāj vē tu dīmīš.*

BLATU

zmazani je što ko da se v blati skaližau jako je prljav *tko*: *Puglēj sē kākvi si, zmázani si ko da si sē v blāti skalīžau.*

BLIZU

nije ni blizu što komu ne može se *tko* mjeriti s *kim*: *Pa kāj tī jē, niējē ūn jēmu ni blīzu.*

BOLE

bole da ga nie koga 1. mrziti *koga*: *Nē pudnōsim ga, bōlē da ga nie.* 2. nastradat će *tko*: *Bōlē bi mu bīlu da ga nie.*

bole da je tihu/stiha što bolje je *komu* da ne govori: *Bølę bi bìlu da si tixu.*

BRIGA

koga boli⁸⁸ briga nevažno je *komu* *što*: *Báš mę bøli briga za tvùoj pusëu.*

kaj koga boli briga za koga treba se baviti svojim problemima, a ne tuđima: *Kaj tø bøli briga zã mę!?*

ne bre spati ut brig što ima velike probleme *tko*: *Nę brëm ni spati ut brig.*

BOLNICA

hraniti koga kak v bolnici loše hraniti *koga*: *Xrãnę ju kak v bølnici.*

ko da su ga zaminili v bolnici je što drugačiji je *tko* od ostatka obitelji: *Nièjë ni màlu na jé', ko da su ga záminali v bølnici.*

BROD

pun je ko brod što bogat je *tko*: *Dlžñ sę ti jéngä, pùn ję ko bröt.*

rodiu se što na brodu ne zatvara *tko* vrata za sobom: *Tíç sę válda na brödu rödiu.*

BROJ

niesu komu sve na bruoju nije normalan *tko*: *Nièsu jému sę na bruóju.*

BUOG

Boga z koga stirati jako istući *koga*: *Bøga ję ž jéngä stiräu.*

Bogu iza nogu jako daleko: *Živñ Bøgu iza nògu.*

Buog je komu dau pamet urazumio se *tko*: *Kønačnu ję i jému Buók dàgù pámęt.*

Buog je prvu sebi bradu stvuriu, unda drugima prvo se treba pobrinuti za sebe, onda za druge: *Buóg ję pývu sébi bràdu stvuríu, únda drúgima.*

Buog je komu resvietliu pamet urazumio se *tko*: *Buóg mu ję rësviètlíu pámęt.*

⁸⁸ Oblik *bøli* čuva se samo kao dio frazema, stoga prepostavljam da je preuzet iz standardnog književnog jezika. Inače taj isti oblik glasi *buli*: *Jáku mę buli zuòp.*

Buog je zdigiу ruoke ud koga doživjeti neuspjeh, loše proći u životu: *Znām ję i Buōg zdīgiu rūōkę őd mēnę.*

Buog ne naplačuje saki dien, ali da naplati, naplati praf svakome se vrati ono što je zasluzio: *Ję, pāzi kāj sam ti rēkla, Buōg ne naplāčuje sāki dīēn, ali dā naplati, naplati prāf*

Buog se kara jako grmi i sijeva : *Tūō se drāgi Buōg kāra.*

da bi Buog dau kaj se jezik posušiu komu kad bi barem zašutio tko: *Da bi Buōg dāy kāj bi mu se jēzīk posušīy.*

daj Buog da voda koga udneše jako mrziti koga i željeti komu zlo: *Dāj Buōg da ga vōda udnešē.*

duožin Bogu i vragu biti u dugovima: *Kāj sę čūdiš kā uń nēma nīka pinēs, pa ję duōžin i Bōgu i vrāgu.*

kak Buog zapuvieda kako treba: *Nāpravi tūō kak Buōk zapuviēda.*

ki pa je Buog komu je kaj tak kriči jako vikati: *Ki pa mu ję Buōg ję kāj tak kričī.*

ko da je Boga za bradu prijau što jako je umišljen tko: *Tak sę dīžī ko da ję Bōga prījau za brādu.*

ni Buog, ni vrag ni si sveci komu ne pumoru nema komu spasa: *Dā ut tōga zbētēžaś, ni Buōg, ni vrāk ni si' svēci' ti nē pumōru.*

sakumu Buog naplati (prije smrti) svakome se vrati ono što je zasluzio: *Buōš vīdla, sākumu Buōg naplati.*

samu Buog zna nepoznato je što: *Sāmu Buōk znā dę ję tā puckēra zavřišla.*

takve i Buog vuoli neće se osobi ništa loše dogoditi iako je zla: *Nę bu sę ję nīka dōgudilu, takve i Buōg vuōli.*

trejti puot i Buog pumaže nakon nekoliko neuspjeha dolazi uspjeh: *Nāj bīti strāxu, trējti puōt i Buōk pumāžę.*

žmefki ko stuo Boguf jako težak: *Tūōrba ję žmēfka ko stōō Bōguf.*

BUOGIC

buogic bistrički jako siromašna osoba: *Nika piñ̄es n̄ema tīe buōgic b̄istrički.*

ko buogic bistički je što izgleda tužno, jadno *tko*: *Kā pa si tī vēs n̄ikakvi ko buōgic b̄istrički.*

BUBREG

živeti ko bubreg v luoju jako dobro živjeti: *Živī ko bu'bręg v luōju.*

BUKVA

ne bu što spoda bukve našiu žir kaže se kad su si osobe u rodu slične po ponašanju: *Kāj
se čūdiš če se punašaju sličnu pa n̄eš spōda bukve nášių žir.*

C

CEC

imeti cicke ko dujača imati velike grudi: *Ima cickę ko dujāča.*

CECIK

imeti cecike ko fige imati male grudi: *Dobra jīje r̄it, al ima cęcikę ko fīgę.*

CESTA

zgledi što ko da ga što na cesti pobral izgleda loše, neuredno *tko*: *Zgłedź ko da si ga na
césti pobrau.*

CIGAN

spau je s Ciganom što kaže se osobi kojoj se tresu ruke: *Kā si spąla s Ciganom ka ti se
rūokę tak tręsędu.*

CIGANIJA

ciganiju tirati lagati, varati: *Nęś dobrą pręsla če buš ciganiju tirala.*

CIPELCUG

ići cipelcugum ići pješice: *N̄ema mę što pęlati, pęm cipelcūgum.*

CYPELE

šlupiti koga ka mu cipele udlete jako udariti *koga*: *Dá si tuō vidla, tak ga šlupiū ka su mu cipele udletéle.*

COPRDNICA⁸⁹

coprdnice su komu puote zmele (zmiešale)⁹⁰ izbivao je *tko* cijelu noć iz kuće:
Coprdnicę su mu potę zmęle (zmiešałę) pa sę cielu nûoc' nie znâu dimo vrnati.

CUG

biti fletniši / bržiši ut cuga biti jako brz: *Ká t e bi i, fl tni i j  ut c ga.*

zgledi što ko da ga cug pugaziu izgleda jako loše i umorno *tko*: *B bica zgle di ko da ju j  c k pug zju.*

CUKUR

s cukura je što jako je osjetljiv *tko*: *K  si s c kura ka si di   str xu?*

CVIKA

ni cvike nimalo: *Ni cvik  k v  ga ni .*

Č

ČAČKALICA

(suhı) kak čačkalica jako mršav: *S xi j  ko  a kalica. Kak  a kalica j , pugl j ju.*

ČAS

hodi ko da mu je zajni čas što jako je spor *tko*: *D j s  pu uri, x odi  ko da t  je z jni  as.*

ČAVIU

z čavli hrane koga jako je mršav *tko*: *A t  s   avli xr n ?*

⁸⁹ Ženska osoba s nadnaravnim moćima koje koristi kako bi napakostila drugima. Stariji stanovnici još danas vjeruju da postoje takve osobe, štoviše točno znaju koja je žena u selu *coprdnica*.

⁹⁰ Nešto takvo se moglo dogoditi samo po noći, dakle ako osoba cijeli dan nije kod kuće, ne koristi se taj frazem.

ČEP

pijan ko čep jako pijan: *F gūostima jē bū̄ pijān ko čēp.*

ČIFUT

biti zmazani je ko Čifut biti jako prljav: *Hōj fkrāj, zmázani si ko Čifut.*

pušiti ko Čifut jako pušiti: *Sāki si dīen mūora kupīti nūovu škatūlu cigarētlinuf jēr puši ko Čifut.*

smrdeti ko Čifut jako smrdjeti: *Fuj, smjdī ko Čifut.*

ČISTI

nieje čisti što nije normalan *tko:* *Niējē uniē čōvik čīsti.*

ČOBA

ubesiú je čobu što jako se naljutio i uvrijedio *tko:* *Ubiēsila jē čōbu i xūdu ga glēdila.*

ČOMBRAVU

držati se čombravu imati ljut izraz lica: *Ciēlu sē vriēmē čōmbravu držāla dok jē puslušala jēyga.*

ČOVIK

čovik na mesti normalan čovjek: *Tūo jē čōvik na mēsti.*

pustati drugi čovik potpuno se promijeniti: *Pōslē jēnē smjēti pustāu jē drugi čōvik.*

saki čovik kroji svo sudbinu svatko je osobno odgovoran za svoju sudbinu: *Sāki čōvik krōji svō suđbinu.*

saki je čovi kuvač sve sreće svatko je osobno odgovoran za svoju sudbinu: *Sāki jē čōvik kuvāč svē srēče.*

ČRF

delati kak črf biti jako vrijedan: *Ukōpala sam sē sāma i ubēt zgutūovila, diēlam kak čif.*

ČRLENI

črleni ko da si je kaj spiu što jako crven u licu je *tko*: *Biñ ję tak črl̩eni ko da s̩i ję kaj spiñ.*

ČRNI

črnu na bielu napismeno: *Daj ti tūo mēni čjnu na bielu, pa sę duguvōrimu.*

ČUČIK

zgledeti ko pukisli čučik loše, tužno izgledati: *Tiẽ dēćic zgleđi ko pukisli čućik.*

čuditi se ko čučik gliste čuditi se uobičajenim stvarima: *Kaj sę tōmu tak čudiš ko čućik glisté.*

ČUTI

se/ kajgot čuje, se/tuo puvie razglasiti sve što čuje *tko*, ne može ništa zadržati za sebe: *Sę kaj čuje, tūo puviẽ. Kajgot čuje, sę puviẽ.*

D

DALE

ka ne išlu dale u povjerenju: *Sę būm ti puviẽdala, al kā nę išlu dálę.*

DATI

ne da što komu dihati stalno dosađuje *tko komu*: *Nę dą mu dixati, stálnu ga nékaj spitāvļę.*

ni da ne znam kaj komu što da ni u kojem slučaju: *Ni da mi nę znám kaj dāš, néj ti rēkla dēję.*

DE

de je što biu da su zvonili neupućen je u zbivanja oko sebe *tko*: *Nę znám dę si bīla dā je zvōnilu, kák tūo nę znāš.*

de je što du ve biu neupućen je u zbivanja oko sebe *tko*: *Dę pa si tī bīu du vē kā nę znāš da ti ję sūosida nōsęća.*

de što živi neupućen je u zbivanja oko sebe *tko*: *Dę ti živiš ką nę znāš da ję spręvōd būę fčéra.*

DELU

pusere se što komu na delu ne cijeni *tko čiji* rad, ne smatra ga dobrim: *Pus'erém ti sę na dęlu.*

DENIS

živeti ut denis du zutra živjeti ne misleći na budućnost: *Tęčik živi ut dēnis du zútra.*

DESKA

biti ravna kak deska imati male grudi: *Nišče ju nęćče jer je rāvna kak dēska.*

fali komu deska v glave nije normalan *tko*: *Pa tūo si zdaju da mu falī dēska v glavę.*

pijan kak deska jako pijan: *Dōšiu ję dimo pijān ko dēska.*

DEVA

pijan ko deva jako pijan: *Pa ję būę pijān ko dēva.*

DIEN

guvuriti komu kak gluhumu dobar dan⁹¹ govoriti *komu tko* ne sluša: *Tūo ti je kak da glūhumu guvɔriš dōbar dān.*

kmičnu kak da bu suodni dien jako tamno: *Tak ję bili kmičnu ko da bu sūodni dīēn.*

ne misliti na stare dneve ne misliti na budućnost: *Sāmu truši pęñęzę, nę misli na stārę dnęvę*

tak je nie duogi dien ka nej sance zašlu nevolje uvijek prijete: *Tak ję niẽ dūogi dīēn ka nęj sāncę zašlu.*

zaminiti dien za nuoč spavati po danu, a noću biti aktivan: *Dà pa bi ga vidla, iń je zaminīu dīēn za nūoč.*

⁹¹ Pozdrav *Dobar dan* koristi se u mjesnom govoru, iako inače u upotrebi riječ *dobar* glasi *dōbér*, a dan *dīēn*.

DILIDAJC

biti ko dilidajc biti nemiran: *Tak je ko dilidajc.*

DIMO

bole je komu da nejde dimo nastradat će *tko*, bit će loše *komu*: *Jemu je bolę da nejde dimo.*

DIETE

veseli je kak malu diete što jako je veseo *tko*: *Biu sam véseli kak málú díctę da mi je gémist natučiú.*

reziežau se kak rakuva deca otići svatko na svoju stranu: *Póslę mésę su sę si ręziežáli ko rakuva déca.*

DLAN

dubiti se na dlanu dobiti što bez imalo truda: *Nigdar sę nie muórala móčiti, sę je na dlánu dubila.*

DOBER

dober ka bouši ne bre biti jako dobar: *Tvúoj je vújča dóbér ka bóuši⁹² nę bré biti.*

DRAČ

rasti ko drač jako brzo rasti: *Tá déca rastédu ko dráč.*

DREK

biti v dreku biti u problemima: *Pá sam v drékú.*

dosadin ko drek jako dosadan: *Dáj ftíxni, dósadin si ko drék.*

drek je komu v ciene kaže se kada se hvali *koga*: *Sí znáju za jéngá, jemu je čák i drék v ciené.*

drek na šibici ništa: *Káj tuo imaš? Drék na šibici.*

⁹² Komparativ pridjeva *dóbér*, dakle *bóuši* je primjer riječi u kojoj je *l* na kraju leksičkog morfema prešlo u *u*.

isti drek jedno te isto: *Ma s̄e' je tuō isti drék.*

isti drek, drugu pakuvaje jedno te isto: *Uvákvi jōgurt, unákvi, s̄e' t̄i je tuō isti drék drūgu pakuvaje.*

kujsin drek ništa: *I kā si naprāvila, kūjsin drék.*

napraviti z dreka biks spretno se izvući iz neprilike: *Ti' pa z drékā fūrt biks naprāviš.*

pijan ko drek jako pijan: *Pijān si ko drék!*

plivati v drekima biti u problemima: *Plívam v drékima.*

saki drek komu smeta vrijeda se *tko* zbog svake sitnice: *Tēbi pa saki drék sméta.*

smrdeti ko drek jako smrdjeti: *Smrdī ko drék.*

smrdi što ko da diela v dreku jako smrdi *tko*: *Tē pa čovik smrdī ko da v drékū dīela.*

upasti v drek upasti u probleme: *Z súmjivima s̄e' družiu i vēje v drék upāu.*

z dreka čisti zide što spretno se izuče iz neprilike *tko*: *Un pa čisti z drékā zidē.*

zvleči se z dreka spretno se izvući iz neprilike: *Prékēsnu je, višę s̄e' nę brém zvléči z drékā.*

DRIETI SE

dere se što ko da ga što kole jako više *tko*: *Tak s̄e' derē ko da ga štō kōle.*

DRIEVJE

zima je ka drievje puoka jako zima: *Tē je tjédin tak zimā ka drievjē pūoka.*

DRIEVU

ko da je z drieva upau što neupućen je *tko* u zbivanja oko sebe i zbumjen: *Ti' pa si ko da si z driëva upāu.*

DROPTA

ni dropte nimalo: *Ni dróptę pētróžina ga nię.*

DROPTICA

ni droptice nimalo: *Nēma ni drōpticę sōli.*

DRUGI

nema komu druge nalazi se *tko* u bezizlaznoj situaciji: *Nēma mi dru'ge, müoram ju puslu'išati.*

nieje za drugu ka bi spau što lijen je *tko*: *Tīe ję za dru'gu nīč ka bi spāu.*

DRŽATI SE

drži se što ko da bu se pusrau jako loše izgleda *tko*: *Kā se dřžíš ko da buš se pōsrala.*

DUBITI

dobiu je što kaj je iskau dobio je *što* je zaslužio *tko*: *Dōbiu ję kāj je iskāu.*

dubit se na izvolte dobiti *što* bez imalo truda: *Jēni īmaju pōnu pinēs, tāk da ję undā sę dubīla na izvōlte.*

DUDEK

biti ko Dudek osoba koja se ne suprotstavlja drugima, ne zna se izboriti za sebe: *Tāk je ko Dūdēk, nigdār sę zā sę nē pubrīga.*

DUH

kašlati kaj bi lefku Svetuga Duha skašlau što jako kašljati: *Tēca tāk kāšla kāj bi lēfku Svētuga Dúxa skāšlala.*

DUKAZATI

ne bre se komu nikaj dukazati ne posustaje *tko* u svojim odlukama, ima čvrste stavove: *Nę bręś ję nika dukazāti.*

DUŠA

ni živa duša nitko: *Ni žīva duša nīčję dōšla na jēnguf spręvōt.*

nigdi ga nie ni žive duše nema ljudi *gdje: Puglēj mālu čez ublōk, nigdi ga nič ni živę dušę.*

ima što koga na duši odgovoran je *tko za čiju smrt: Vé bu ga imiela na duši.*

DUOJTI

došlu bu kaj do koga saznat će *tko što: Dóšlu bu do jéngä da unà ima druguga.*

DVA

de su dva, trejtuga ga nie trie treća osoba najčešće samo smeta: *Néjdém ž īmi, dęsu dvā, tręjtuga ga nie trię.*

kaj priek dva visi ništa: *Kaj priek dvā viši būoš dubīla.*

F

FIGA

friška figa ništa: *Frišku figu sam dubīla.*

FRIŽIDER

zima je /frišku je kak v frižideru jako je zima: *Tu jé zimā kak v frižidēru. Taka jé frišku kak v frižidēru.*

FUNTAČ

smrdeti kak funtač jako smrdjeti: *Smṛdī kō funtač.*

G

GAD

gad baba zla, pokvarena žena: *Tūo t'jé gád bâba.*

GINATI SE

nek se gene što početi raditi što: *Géni sę nékam, sám si lěžíš fxiži.*

GLAT

glat mira ne da komu ne može *tko* biti na miru, stalno mora *tko što* raditi: *Stálnu nékaj díela, glát mu míra nę dd.*

GLAVA

ide/ hodi komu kaj pu glavi 1. razmišlja o čemu *tko*: *Sámu mi tāo xödi pu glâvi.* 2. ne može se *tko čega* sjetiti: *Ídę mi pu glâvi, al nę brëm sę zmîsliti.*

ima što kaj v te/sve glavi misli li *tko što*: *Íma káj tá v své glâvi? Ímaš ti káj v té glâvi?*

kak komu v glavu vudri kako *tko* želi: *Pri té híži sáki díela kák mu v glâvu vûdri.*

na vrh glave je komu kaj dosta je *komu čega/koga*: *Ná výh glâve m̄ je uná skúpa ž ím.*

nekaj fali komu v glavi nije normalan *tko*: *Ma jému nékaj falí v glâvi.*

ni za živu glavu ni u kojem slučaju: *Ni za žívú glâvu da si niě išla.*

tak koga vudriti ka se komu glava ubrne na drugu stran jako udariti *koga*: *Ták ga vudrňu ka mu sę glâva ubýnala na drúgu strán.*

GLISTA

suhí je što ko da ima gliste kaže se za jako mršavu osobu: *Ták je súxi kó da glisté ima.*

GLIVA

raste što ko gliva posle dižđa jako brzo raste *tko*: *Rasté kó glîva pôslę dižđa.*

GOLUBIKI

biti kak golubiki biti zaljubljeni : *Ták su kák góľubiki.*

GOLUPČKI

biti kak golupčiki biti zaljubljeni: *Puglëj ih, tak su kák góľupčiki.*

GOSTI

dobiú je sve gosti što kažnjen je *tko*: *Ká pa xudňu unûójk, véj je dôbiu své gôsti.*

gdje su gosti gdje je svađa: *Pre súosidi su ciěli tjédin gôsti.*

GRABA

žejni kak graba jako žedan: *Žejna sam kák grâba.*

iti za grabu ići pješice: *Niščę mę nie štēu pělāti, pa sam za grâbu išla.*

GRAH

trieba što još punu graha pujesti mlad je *tko*, nedorastao, nezreo te bi se trebao još dosta truditi da bi nešto postigao: *Triěbaš jôš pônu grâxa pujesti.*

GRANICA

prejti se granice pretjerati u čemu: *Pręšiū si sę grânicę.*

GRČKA

duožin ko Grčka dužan, biti u velikim dugovima: *Dûožin ję kô Gr'čka i dálę truši na pijâču.*

GRDU

grdu se piše komu bit će loše komu: *Hjoj, jému se gjdu pišę dá dę dimo.*

grdu što zgledi loše izgleda tko: *Ká pa těbi káj tak gjdu zgłedîš?*

GRIŽEU

mali kak grižeu jako malen: *Tak je mali kák grižęu.*

GROB

ubrača se v gruobu što preminula osoba ne bi bila zadovoljna učinjenim: *Dédik sę znám v grûobu ubrâča dá tuô viđi.*

šteti koga puspraviti v grob ne podnosi *koga*, jako mrziti *koga*: *Uná bi jénga nájrâjši v gróp pusprâvila.*

puspraviti / stirati / puslati koga v grop uništiti *koga*, upropastiti *komu* zdravlje: *Uná tⁱ je jénga v gróp pusprâvila. Stírala ga v gróp. Jéna dêca su ju v gróp pôslala.*

prije budu svete puspravili v grop neg kaj bu što ferkiu siguran je *tko* da se *komu* neće dogoditi ništa loše: *Priē buté svētē pusprāvili v grōp nēg kāj bum ja fcýkiu.*

GROM

kak grom z vedra neba iznenada, neočekivano: *Tūo pa jē dōšlu kō grūōm z vēdra nēba.*

neče grom v kupriveni osobi se neće dogoditi ništa loše jer je i ona sama loša: *Nē bu sē jē' nīka dōgudilu, nēcē grūōm f kuprīvē.*

kak da je grom koga v pete pogodi brzo, u trenu: *Dīēlala je sē' kō da ju je grūōm f pētē pōgudiū.*

GUJDIK

smrdeti ko gujdik jako smrdjeti: *Prēznujīū sam sē, smēdīm kō gujdik.*

GUOBIC

začepiti / zavezati tie (grdi) guobic ušutjeti: *Začēpi/ Zavēži vēč jēmput tie gȳdi gūōbic!*

GUOSKA

nieje za guoske sienu nije sve za svakoga: *Niējē za gūōske siēnu, viš da ti nējde.*

H

HELA

heli se ko hela što jako se glasno i iritantno smije *tko*: *Dōsta mi jē tōga, xēli sē ko xēla.*

HERC

herc je komu stau jako se uplašio *tko*: *Xērc mī jē stāū da sam ga zagliēdala.*

HIŽA

huditi pu hižaj ko župnik s križicum ići od kuće do kuće: *Xōdi pu xīžaj ko žūpnik z križicum.*

najprie/ prvu neka zmete što pred svujo hižu treba se brinuti *tko* za svoje, a ne za tuđe probleme: *Najpriē /pīvu zmēti prēd svujō xīžu!*

HLADNETINA

drgeče **što** kak hladnetina jako dršeće *tko*: *Pà dìgèc̄e kò xlàdnëtina.*

HRČEK

spati ko hrček čvrsto spavati: *Spìm ko xìrčék, niķa nè čújèm.*

HRUŠKA

ko da je **što** upau z hruške kao da *tko* nije normalan: *Guvòri bëdastùoč̄e kò da je z xruškë upāu.*

miešati hruške i jabuke uspoređivati neusporedive, različite stvari: *Tùo jè ɔpc̄e ni᷑ istu, ne mèšaj xruškë i jâbukë.*

I

IGLA

biti na iglaj biti uzbuđen: *Ciěli sam dìēn na iglaj.*

ILIJA⁹³

Ilija deske sklada jako grmi: *Čúj kák Ilija dëskë skláda.*

Ilija brinke kutura jako grmi: *Kák ḡmī, zgléda da Ilija brînjkë kutûra.*

Ilija se vozi po nebi f kuoli jako grmi: *Ilija sè vòzi pu nèbi f kùoli pa rùži.*

ISKATI

trieba iskati koga jako je dobar *tko*: *Tàkvuga dičkà triè̄ iskati.*

⁹³ Prema Svetom pismu (2 Kr, 2, 2-3; biblija.ks.hr/knjiga.aspx?g=12), Ilija je uznesen na nebo u vihoru, stoga se često zaziva u zaštitu od oluje i gromova. Pobožni ljudi molit će se Ilijii da oluja prestane, a oni manje pobožni obično će se našaliti izgovarajući jedan od sljedećih frazema. Uz Ilijino uznesenje veže se i kočija, stoga se u frazemu *Ilija se vozi pu nebi f kuoli* kao sastavnica može naći imenica *kučija*.

ISTINA

pluni mi če je tuo nie istina kaže se kada *koga tko* želi uvjeriti u istinitost *koje* tvrdnje:
Plūni mi čę je tūo nie īstina.

živa istina prava istina: *Tūo t'je ūiva īstina.*

ISTU

na istu komu de isto ispadne: *Na īstu ti dę' aku naprāviš tūo prie puslā il da dę's dimō, sīkak tūo muōraš naprāviti.*

IZVUZ

za izvoz jako puno, u velikim količinama: *Īmam paradājza za īvuz.*

J

JA

ima svuoj ja što ne dozvoljava *tko* da ga drugi iskorištavaju i utječu na čije mišljenje: *Nę dă sę ún, īma tīę svuōj jā.*

jaj od mene kaže se kad osoba ima puno briga: *Jaj od mēnę!*

kaj je za me, nie je za te nije sve za svakoga: *Kāj je ză mę, niē je ză tę.*

mene vidi što, a sebe ne vidi treba se brinuti za svoje probleme, a ne za tuđe: *Mēnę vidiš, a sębę nę vidiš.*

nek ide što čim dale ut koga izbjegava *tko koga*: *Sāmu idı čim dálę od jęnya.*

JAJCE

da bu krava jajce znesla nikad: *Da bu kráva jąjce znęsla, ti buś nékaj počela dęlati pre tę xiži.*

JAMA

što pud drugim jamu kople, sam vu ju upadne nastardat će ona osoba koja drugoj želi nešto loše: *Štō pud drúgim jāmu kóplę, sám vū ju upādne.*

JEDNU

jednu što puvieda, drugu misli, trejtu diela ono *što tko* radi nije u skladu s onime što govori ili misli: *Nę zāmaraj sę ž īm, tię jednu puvīeda, drugu mīsli, trējtu dīela.*

(stoput/nonstop) jednu te istu puvieda što tko stalno ponavlja što: *Nonstōp jēdnu tę istu puvīedaś.*

JEDVA

jedva diše što na samrти je *tko*: *Vęć dnēvima jēdva dīšę.*

jedva jedvice teškom mukom: *Jēdva jēdvice sam tūō zdīgla.*

JEZIK

jaki samu na jeziku puno govoriti, a konkretno ne raditi, poduzimati ništa: *Pūsti jēnga, tię tę je sāmu na jēziku jáki.*

boli koga jezik puno priča *tko*: *Ne znām kák ga jēzīk nīka ne bulī.*

brži je jezik komu ut pameti govoriti besmislice *tko*: *Bīži ji ję jēzīk ut pāmęti.*

bržiši je što ud jezika govoriti *tko* puno i bez razmišljanja: *Tī pa si bīžiši ud jēzīka.*

da komu jezik zavežeš, guvuriū bi ne može šutjeti *tko*, puno govoriti: *Da mu jēzīk zavēžeš, guvuriū bi.*

desti jezik za zuobe kaže se komu kako bi ga se upozorilo da šuti i ne govoriti ono što zna: *Dēni jēzīk za zūobę dok un dē!*

imati duogi jezik puno brbljati, ne moći čuvati tajnu: *Sūōsida ima fējst dūōgi jēzīk.*

jezik bu što pregrizi kaže se osobi kako bi je se upozorilo da ušuti: *Jēzīk pregrīzla!*

na jeziku je komu kaj ne može se *tko* čega sjetiti: *Na jēzīku mi je tūō.*

na jeziku se vrti komu kaj ne može se *tko* čega sjetiti: *Nę brēm se zmīsliti, a na jēzīku mi se vytī kák se zuvē.*

peče jezik koga jako puno govoriti *tko*: *Kāj tę nīka jēzīk nę pečē' kūliku klāfraš.*

razvezaū se komu jézik⁹⁴ počeo je *tko* puno govoriti: *Razvezāu mu sę jézik.*

srbi jézik koga jako puno govoriti *tko: Jézik ga sŕbi.*

vleči koga za jézik navoditi *koga* da kaže *što* ne želi: *Náj mę vléči za jézik.*

zavezati jézik ušutjeti: *Zavezí jézik!*

JEZIČINA

imati duogu jezičinu puno brbljati, ne moći čuvati tajnu: *Una ima dūogu jezičinu, siēma sę' zbjbla.*

JUHA

dobiuj je što jézikuvu juhu ukorio je *tko koga: Pá sam dubila jézikuvu júhu.*

JUTRO

ud jutra du zutra cijeli dan: *Diēla ud jútra du zútra.*

K

KAČA

biti kak kača biti zla žena: *Tak ję káj káča.*

preminiu se što kak kača kuožu jako se promijenio *tko: Préminių sę kák káča kúožu.*

žejni ko kača jako žedan: *Žejna sam kó káča.*

KAD

kad-tad prije ili kasnije: *Kád-tád bu sę sę' sáznalu.*

KAJLA

zabiti komu kajlu napraviti mučnu situaciju, neugodnost *komu: Kájlu mu ję zabila.*

⁹⁴ Na terenu je potvrđeno još jedno ponešto modificirano značenje tog frazema: *tko* je počeo puno pričati jer je popio previše, dakle frazem se kod pojedinih govornika koristi samo ako je osoba popila te je zbog toga počela previše pričati. Ako osoba nije popila, neće se koristiti spomenuti frazem.

KAK

kak bilu da bilu u svakom slučaju: *Napravila bum tak, kak bilu da bilu.*

kak što diela, tak se komu i vrne nastradat će ona osoba koja drugoj priprema nešto loše: *Kak dješlaš, tak bu ti se i vjenalu.*

kak z kiem tak i bez koga nema ni koristi ni štete: *Kak žim, tak i bez jenja.*

KAMEN

plivati kak kamen ne znati plivati: *Je ka pa da znám plívaty, plívam kó kamén.*

žmefki kak kamen jako težak: *Žméfki je kó kamén.*

KAMION

zgledi što ko da ga kamion tresnau/pugazju/pregazju izgleda jako loše i umorno *tko: Nije spala tri dnëva, zgledi kó da ju je kamiön pregázju.*

KAP

drži što koga ko kap vode na dlanu jako se brine *tko* oko *koga*: *Nuovi ju dicke dží ko káp výde na dlánu.*

KAPA

puona je kapa komu dosta je *komu čega/koga*: *Púona mi je kápa séga.*

tomu kapa doli odati poštovanje *komu*: *Tómu kápa döli.*

skidati kapu komu odati poštovanje *komu*: *Skídam mu kápu.*

KAPUT

ubrnati kaput na drugi kraj/ drugu stran promijeniti mišljenje, stav: *Fleťnu je obřnáu kaput na drúgi kráj.*

KAŠA

skuhati komu kašu napraviti *komu* spletku, neugodnost, neugodnu ili mučnu situaciju: *Skúhala mi je takvu kášu.*

KAŠIU

kašiu **koga kole** jako kašlje *tko*: *Cieli tjédin mę kášiu kółę, mūoram iti k dökteru.*

KEKS

dok je **što rekiu keks** brzo, u trenu: *Dök si rękiu kęks, tuō je bili gótuvu.*

KILA

ima dvajst(i)⁹⁵ kiu s puostelu tko jako je mršav *tko*: *Nébręš ju zdic̄i kād ima dvájst kiu s puostelu.*

imeti stuo kiu sala biti jako debeo: *Fęjst sę préminiu, vę ima stuō kiu sala.*

žmefki ko hiledu kiu jako težak: *Tuō pa žmęfku ko hilędu kiu.*

KIP

v živum **kipu što koga ne bre viditi** jako mrzi *tko koga*: *V živum kipu ju nę brém viditi.*

KLAPUOTIC

biti ko klapuotic jako puno govoriti: *Non stop guvɔri, tak je ko klapuotic.*

KLATI

ni da kole što koga ni u kojem slučaju: *Ni da ju kółęś ti nę puviędala.*

KLIKER

klikeri su komu predelali sjetio se *tko čega*: *Prędęłali su mu klikéri.*

KLOŠAR

kak kluošar je što izgleda jako neuredno *tko*: *Tak je kak nąjvékši kluošar.*

KLUN

hitiu si je što kaj v klun pojeo je *tko što* na brzinu: *Pučákaj ká si xitím nękaj f klún.*

⁹⁵ Oblik za broj 20 može biti dvájst ili dvájsti.

KMICA

kmica je koga zela/puiela nestao je pod sumnjivim okolnostima *tko: Xydiłu je pu nuči du dā ga nie kmica puñela. Kmica ga je zėla.*

KNAP

na knap jedva dostatno: *Ímam cūkura na knáp.*

KOJ

kašlati ko koj jako kašljati: *Ciělu nūoč ničsam spâla jér kášlam ko kóž.*

ki na dva kuja jaše, med je upadne *tko* je neodlučan, ostane bez svega: *Málu bi bīu z jédnú, málú z drúgu, ko da nę zná da ki na dvá kužá jáše, mét je upádne.*

upasti s kuja na magarca proći lošije, naći se u gorem položaju: *Upāu ję s kužā na mágarca.*

KOKUŠ

biti / zgledati /držati se kak pukisla kokuš loše, tužno izgledati: *Tak je káj pukísla kókuš./ Glęj tō tutām, zględi kó pukísla kókuš. /Ká pa sę dżzíš kak pukísla kókuš?*

hodi kak čorava kokuš što ne gleda kuda hoda *tko: Hódziš kó čorava kókuš.*

iti spat s kukušemi / s kukuošmi⁹⁶ ići rano spavati: *Jénga nęmu ni zváli, pa ún idę spát s kukušem.*

iti spat da i kokuši ići rano spavati: *Strína íde spát da i kókuši.*

gorši ut kokuši je što ide rano spavati *tko: Ká vęć spíš, pa si górsi ut kókuši.*

kak slipea / čorava kokuš je što loše vidi *tko: Tak si kó slípea kókuš.*

stara kokuš masna/bouša juha starije su žene bolje od mlađih: *Ję, pa znáš kak tuō idę: stára kókuš, másna júxa. Ničkvu dosta stárišu sⁱ ję nášiu, stára kókuš boñsa júxa.*

⁹⁶ U instrumentalu množine supostoji nekliko oblika riječi *kókuš*: *kukušem*, *kukuošmi*, *kukušmi*.

KONOPLA

raste što kak konopla jako brzo raste *tko*: *Rastēš ko kōnopla.*

KOZA

nieje što s kiem koze skupa pasiu ako se mlađa osoba pravi da više zna od starije: *Kāj je tēbi, niēsmu mi' skūpa kōze pāslī.*

zalizani kak koza ima zalizanu kosu *tko*: *Nē znām ka vīdi vu'jēm, pa jē zalīzani kō kōza.*

KRAFLIN

mali kak kraflin jako nizak: *Māli jē kō kraflin.*

KRAJ

duožin na se kraje prezadužen, zadužio se kod više ljudi *tko*: *Ūn nīka nēma, dūožin jē na sē' krāje.*

iti k kraju biti na samrti: *Īdē k krāju.*

jedva vezati kraj s krajum biti jako siromašan: *Živē ut socijālēi jēdva mōrēdu vēzāti krāj s krājum.*

stati komu na kraj zaustaviti koga ili što: *Stāla būm mu na krāj, dōsta jē.*

pri kraju je što na samrti je *tko*: *Pri krāju jē, zu'tra bu xmīju.*

KRAMA

za staru kramu je kaj bezvrijedno je što: *Kāj pa si vē tuō kūpila, pa jē tuō za stāru krāmu.*

KRAVA

ko da je koga krava pulizala/ubleznala ima zalizanu kosu *tko*: *Zalīzani jē ko da ga krāva pulīzala. Ka tē krāva ublēznala?*

ko da je krava pužvakala/zīžvakala koga/kaj ima izgužvanu odjeću *tko*: *Zglēdī ko da ga krāva pužvākala. Rōbačā ti jē zgūžvana ko da ju jē krāva zīžvākala.*

nieje što s kiem krave skupa pasiu ako se mlađa osoba pravi da više zna od starije: *Ni  smu mi skupa kr  v   p  sli, n   br     s   z m  num t  k spumin  ti.*

upasti s krave na kozu naći se u gorem položaju: *Up  u je s kr  v   na k  zu.*

  ejni kak krava jako žedan: *K  k kr  va sam   ejna.*

KRF

bliedi je k  k da krvi nema vu sebi što jako je blijed *tko*: *T  k je bliedi k   da k  vi n  ma vu sebi.*

krf je komu zabiegla jako se uplašio *tko*: *K  f m   j   zabiegl   da je pr  t m   st  u.*

zgledi što ko da nema (kaple) krvi vu sebi jako je blijed *tko*: *Zg  d  i k   da n  ma kaple k  vi vu sebi.*

KRIV

ni krivi ni duo  ni nedužan, nevin: *Ni kr  vu ni d  o  nu su m   zi  p  otali.*

KROP

vruo  ci /vrieli ko krop jako je vru  e ili vrelo *što*: *K  k pa t  o vruo  c  , k   krop. Uh, ta pa v  da vriela k   krop.*

KRPA

bliedi je kak krpa *što* jako je blijed *tko*: *A si d  bru, blieda si kak k  pa.*

KRSTITI

na da se krstiti *što* čvrst je u svojim stavovima *tko*: *N   bu   ga naguv  rila, n   d   s   t  kystiti.*

KRUH

dober kak kruh jako dobar: *T  c  k je d  ber k   kru  .*

la  in je kuorice kruha *što* jako je siroma  an *tko*: *T  c  vik je la  in kuorice kru  xa*

nema *što ni za kruh* jako je siroma  an *tko*: *N  maju ni za kru  .*

trieba što još punu kruha pujesti mlad je *tko*, nedorastao, nezreo te bi se trebao još dosta truditi da bi nešto postigao: *Triębaš ti' još pōnu krūxa pujęsti ká bi nás dustīgiu.*

KRUNA

ne bu komu kruna z glave upala neće *tko* ništa izgubiti od svog dostojanstva: *Nębu ti krūna z głavę upała čę pusūodu uperęs.*

KUBILA

smieje se što kak kubila smije se *tko* jako glasno: *Nę brém ju pushlišati, smiěje sę kó kubila.*

KUČIJAŠ

klejti kak kučijaš puno i ružno psovati: *Suōsét kuōnę́ kó kućijāš.*

KUFER

pun je kufer komu koga/čega dosta je *komu koga/čega*: *Puōn mi ję ku'fér sęga.*

KUGA

biti /zgledati kak kuga loše izgledati: *Tak je kó kúga. / Kák gýdu zgleđi, kák kúga
smrđeti kak kuga* jako smrdjeti: *Smłdī kó kúga, pa sę v gnūōju skótala.*

KUJSA

naj sam kujsa i pes če je tuo nie istina kaže se kada *koga* želi *tko* uvjeriti da je *što* istinito:
Naj sam kujsa i pęs čę ję tuō nię istina.

zišpotati koga kak kujsu jako ukoriti *koga*: *Zišpuotala mę kó kuijsu.*

KULENU

što komu nije ni du kulena ne može se mjeriti *tko* s *kime*, *tko* je jako loš u usporedbi s *kim* drugim: *Niěsi mu ni du külëna, būoj stixa rájši.*

KULIKU

kuliku ima čega, tuliku je dosta treba biti zadovoljan s onime što se ima: *Kuliku imaś, tuliku ti je dōsta.*

KUMER

zmazani kak kumer jako prljav: *Xođi ukuoli zmázani kó kúmér.*

smrđeti kak kumer jako smrdjeti: *Smýđiš kó kúmér.*

KURAC

glup ko kurac jako glup: *Jéŋga naj ni pitáti, glúp je kó kúrac.*

puoni je kurac komu dosta je komu: *Púoni mi je kúrac.*

KURUZA

nek ne hodi što f tuđu kuruzu srat treba se brinuti za svoje probleme, ne za tuđe: *Náj húditi f tužu kurúzu srát.*

KURUŽJAK

biti veliki ko kuružjak biti jako krupan: *Zléčaš ga sę kád je véliki kó kuružják.*

KUT

držati tri kuote f hiži brinuti o svemu u kući: *Úni bi bęž je pípali, pa uná tři kúotę džži f ixuvi xizzi.*

KUTAČ

fali komu kutač v glave nije normalan tko: *Jému falí kutáč v glavę*

KUOČKA

gniezdziti se kak kuočka nemirno sjediti: *Ka se gníezdiš kak kúočka, boj na mřru.*

sideti kak kuočka sjediti mirno i ne mrdati: *Cíeli si díen sidí kó kúočka.*

KUOST

biti kuost i kuoža biti jako mršav: *Uná je kúost i kúoža.*

KUOT

biti stirjani f kuot nalaziti se u bezizlaznoj situaciji: *Múora tūo nápraviti, stírjani je f kúot.*

KUOŽA

uguliti koga du guole kuože iskoristiti *koga* u finansijskom smislu: *Ugûlila ga du guôłę kûože.*

s te kuože nikam nema izlaza iz neke situacije, treba se pomiriti sa situacijom jer se ne može ništa poduzeti: *S tê' kûožę nikam.*

KVAKA

zima je kaj se komu kvaka za ruoku prijela jako zima: *Tak je fêjst zimà ká mi se kváka za rûóku prijéla.*

KVAS

kvasnati ko kvas sjesti: *Kaj si si kvâsnala ko kvâs, vûgni sę.*

sideti si ko kvas sjediti i ništa ne raditi: *Kak nę dęb la, ci elę dn v  sid  ko kvâs f h zi.*

L

LAČIN

spravla se što kak lačni srat dugo odgađa neku radnju *tko*: *Spr vla sę k k l  ni srat f t  gur cu.*

LAGATI

laže čim ziehne što jako puno laže *tko*: *N j mu v ruvati, ti   la  e  im z  exn .*

LALFKA

smije se što kaj bu si lalafke premiknau jako se smije se *tko*: *Tak sę smie   k  bu si l  afk  pre ikn .*

LAMPA

ima duogu/veliku lampu tko puno govori *tko*: * n  ma d  ogu l  mpu.*

lampa koga srbi puno govori *tko*: *K  t  la  mpa s  b .*

v lampu kaj komu purinati kaže se kada *tko* puno govori kako bi ušutio: *Nęka bum ti v lámpu purñala pa biš tihu.*

v lampu klasinu komu purinati kaže se kada *tko* puno govori kako bi ušutio: *Klasínu büm ti v lámpu purñala pa biš tihu.*

začepiti /zavezati to (grdu) lampu ušutjeti: *Záčępi /Zavęži to grdu lámpu!*

LANC

ko da je što koga pustiu z lanca ponaša se divlje *tko*: *Punaša sę kó da su ga z lánca pústili.*

LEFKU

lejži je koga preskučiti neg zaubiti nizak i debeo je *tko*: *Kák je tē širuki, lejži ga pręskučiti nék zaubiti.*

LETVA

pijan ko letva jako pijan: *Pijān si kó létva.*

LICE

doznał je što kaj na licu mesta osobno je *tko što* saznao: *Sé káj sam ti puvíčala, sáznala sam na lícu mésta.*

LIEK

nema lieka ne može se nešto popraviti, nema poboljšanja: *Némá lieka za tó stvár.*

ni za liek nimalo: *Némam cíkura ni za liek.*

LIPA

ustati kak lipa uklieštena ostati bez ičega: *Ustāla je kó lipa uklíčtēna bez icęga.*

LITANIJA

čitati komu litatnije dugo koriti *koga*: *Pa mi ję čítala litániję.*

LUOJ

ide kaj komu pu luoju odvija se što kako treba: *Sę mi idę pu lúoju.*

LUOJTRICA

držati kome luojtricu pomagati *kome* u ilegalnim radnjama: *Dók je ún kráu, suoséť mu je lúojtricu džžáu.*

LUK

držati koga na luku i vodi loše hranić *koga*: *Nę zamára sę prévęć z kúxajum, džží ga na lúku i vódi.*

LJ

LJUDI

se je to za ljude to se svima događa: *Znám da je téšku, al sę je tuō za líde.*

M

MAČEK

drievati se ko da mačka za rep nateže što glasno se glasati, glasno vikati: *Ták sę déré' ko da mačká za ręp natężę štó.*

dučekati se ko maček na noge spretno se izvući iz neprilike: *Káj bi jému bílu, pa sę tię fürt na nogę dućęka ko maćék.*

motati se /huditi ko maček uku (vruboče) kaše okolišati, oklijevati, ne usuđivati se prići: *Móta sę tuójk ko maćék uku vrúočę káše.*

MAJKA

pijan ko majka jako pijan: *Piglej sę kak zglédaš, pijān si kó majka.*

MALU

malu morgen nikad: *Málu mórgen buš tám išla.*

malu zutra nikad: *Málu ztra bu ták.*

MARIJA

biti/ držati se kak drvena Marija biti ukočen, držati se ukočeno: *Dlži sę kō dlyvēna Marīja. Daj bějži, pa ję unā ko dlyvēna Marīja.*

držati se/ praviti se kak Marija praviti se bezgrešan: *Dlži sę kō da ję Marīja, a dietē ję nī ī ut jēnuga mūoža. Právi sę da ję ko Marīja, a si znāmu kakva ję.*

MARTIN

smrdeci kak smrdeči martin jako smrdjeti: *Unā stāra bāba smyđi kō smyđeči martīn.*

MASLU

čije je kaj maslu krivac je *tko* za nešto: *Hjaj, čije je tuō māslu?*

MAST

biti z siema mastima premazani biti snalažljiv i lukav: *Pázi sę tē bābe, unā ję z siēma māstima prēmāzana.*

MATI

kakva mater, takva čer kaže se kada osobe u krvnom srodstvu slično postupaju: *Káj ję tuō kaj čúdnuga ka ję unā udišla i nāšla si šōca, pa kákva mātēr, tákva čér.*

MEDVED

debeli kak medved jako debeo: *Dēbēli je kō mēdvēt.*

MEGLA

megla je komu upala na oči osjetio je vrtoglavicu *tko*, ošamućen je *tko*: *Ničkva mēgla mī ję upāla na oči i nīčjē mi bīlu dōbru.*

MERA

prevršiti saku meru pretjerati u *čemu*: *Prēvīšiū ję sāku mēru!*

vrnati istum merom vratiti na isti način: *Vīnāla būm ti istum mērum*

MESTU

de je komu mestu gdje *tko* pripada: *Dé t' ję męstu?*

što ide tam de mu nieje mestu ide *tko* gdje ne bi trebao: *Pà idę tam dé mu ję nię męstu.*

METAK

ide kaj ko metak dobro se odvija *što*: *Tuō idę ko mętak.*

MI

med nami u povjerenju, među nama: *Naj ustānę męd nāmi: pręvārala ga ję.*

MIKULUVU

na Mikuluvu nikada: *Pusūodu buš na Mikuluvu uprāla.*

MILA

milom ili silom u svakom slučaju: *Ima da tuō naprāviš milom ili silom.*

MILA GIERA

biti/držati se ko mila Giera biti ukočen: *Kąj sę tak dźiš ko mila Gięra.*

MILOST

na Buožji milosti što živi jako je siromašan *tko*: *Na Buōžji milostı živę kad nišcę nigdi nę dīla.*

MINUOTA

ne bre što ni puo minuote / pet minuot biti mirin/ biti na miru hiperkativan je *tko*: *Nę brę uną ni puō minuötę biti mırna. Unię xápak nę brę ni pęt minuöt biti na mır.*

MIR

tak frdulji što kaj je nigdar nie na miru stalno mora raditi *tko* *što*: *Tak fjdūliš kaj si nigdar nie na mır.*

MIRIN

nigdar mirin nije što 1. nemiran je *tko*: *Tiē dēćic niějē nigdar mīrin.* 2. *tko* stalno mora *što* raditi: *Tāta sāki čās nēka dīšla, nigdar niějē mīrin.*

MIŠ

biti kak miš ne suprotstavlјati se drugima: *Tāk jē kō miš.*

biti ko crkveni miš biti siromašan: *Pa ūn nīka nēma, ko cīkvēni miš jē.*

ne da što komu mira stalno dosađuje *tko komu*: *Nē dā mi mīra, sāki čās bi sē spumīnala.*

skriti se kak miš v lukju skrivati se od ljudi: *Nīgdi ga nē brēš vi'diti, skrūu sē kō miš v lūkju.*

MLADI

dubitit mlade kaže se kad se dugo *što* čeka: *Dē si du vē, vēč sām mlādē skōru dubīla.*

leku bi se mladi zvalili jako dugo traje *što*: *Lēšku bi sē vēč i mlādi zvālili du da ti kāvu skūxaš.*

MLIEKO

bieli kak mlieko svijetle je puti *tko*: *Bīeli jē kō mliēkō.*

MLIN

tirati na svuoj mlin raditi u vlastitu korist *što*: *Tīra na svūoj mlin, bāš ju jē brīga za drūge.*

MOKA

moku je zmočiu što puno se namučio *tko* oko čega: *Mōku sam zmūōčila dū dā sam gūricu ciēlu ukōpala.*

uz moku nebesku puno se namučiti oko čega: *Uz mōku nēbēsku sam zgutūovila pusēu.*

MUČITI SE

močiti se uku čega puno se truditi oko čega: *Fējst sē mōčiū uku tōga, a na krāju jē niē uspīu.*

MOZAK

mozak je kome zablokirau ne može se *tko čega* sjetiti: *Nę brém sę zmiśliti, móżak mi ję zabłukięrau*

MRAČJAK⁹⁷

bodu koga mračjaki zeli osobi koja luta noćima moglo bi se dogoditi *što* loše: *Sāmu nāj xuōda pu nuči, bōdu ga mrâčjaki zéli.*

kak mračjak kaže se osobi koji često izbiva iz kuće po noći: *Ciełę nōči xōdiš kō mrâčjak.*

MRAK

mrak komu upadne na oči da što koga/kaj vidi/čuje nije drago *komu* vidjeti/čuti *koga/što*: *Mrâk mi na öči upádnę da vídim to prëtvarili. Mrâk m̄i ję upāu na öči da sam tuō cūla.*

MRAVLA

diela kak mravla što jako puno i vrijedno radi *tko*: *Ciełi dīen dīelam kák mrâvla.*

MRTVI

i mrtvumu se kaj more dogoditi svakome se može dogoditi *što*: *Kā sę čūdiš, tuō se i mjtvumu móglu dugudūti.*

MUHA

kak muha bez glave osoba koja ne misli: *Tóčnu si ko múa bez glâvę.*

ko muhe na drek su se skupili puno se ljudi okupilo oko *čega*: *Sí su sę skupili ko múxę na drék.*

MUNJA

brz ko munja jako brz: *Bíz ję kō muńa.*

⁹⁷ Zabilježena su dva značenja riječi: 1. biće koje je aktivno po noći, nešto između duha i stvarnog čovjeka, 2. čovjek koji izbiva iz svog doma po noći, hoda okolo i slično. Kod starijih ispitanika mračjak ima prvo značenje, kod mlađih drugo.

N

NADIEVATI

nadievati si ga jako se napiti: *Nadievāu si ga je.*

NAIGA

biti na naigi biti na samrti: *Na nāigi je, nē prezivču.*

NAKLA

tak tko koga žvajzne ka nakla upadne jako udariti *koga*: *Tak būm tē žvájznala ka nákla upádnęš.*

NASRAMUT

nasramut napraviti kaj namjerno komu što napraviti: *Násramut sam ji zapýla vráta přet nosum.*

NAŠ

nieje naš što drugačiji je *tko*: *Tíč je nič náš.*

NEBESA

zdiže što koga v nebesa jako hvali *tko koga*: *Zdižę ga v něbesa.*

NEBU

nebu, otpri se zaziv koji se izgovara kada se dogodi nešto loše: *Jaj, něbu, ótpri sę.*

z neba je komu kaj upalo tko je bez imalo truda što dobio: *Nigdar niká níeję díelala i fúrt bi ji něka z něba upálu*

z neba pud rebra neočekivano, iznenada: *Upálu je z něba put rébra.*

NIEMI

niemi je ili gluhi što dok se guvori ne sluša *tko* kad mu se priča: *A si níèmi ili glúhi da ti guvõrim.*

NIGDAR

ko da što koga/ kaj nieje nigdar vidiu jako je iznenađen *tko* kada vidi *koga/što*: *Głędī mę ko da mę nigdar nięże vidla.*

nigdar naj što ne veli neka ne kaže *tko* više puta da se što neće dogoditi: *Nigdar naj ręć da tak nę budę.*

nigdar pa ni unda nikad: *Nigdar pa ni unda ga ném puzdrąvila.*

NIGDARJEVU

na Nigdarjevu vjutri nikad: *Aha, būō se tuō dōgudilu na Nigdārjevu vjútri.*

NIGDAROVU

na Nigdarovu nikad: *Mótri na Nigdaròvu udíde v zāmuš*

NIGDI

nigdi koga nema jako je mršav *tko*: *Kak si súxa, pa tę ga nigdi nię.*

NIKA

bez koga nika što se ne može obaviti bez prisutnosti određene osobe: *Mūoraś duōjti, pa bez tēbę nika.*

nika komu ne neće se *komu* dogoditi što loše: *Zbriši pöt, nika ti nę.*

nika ne ie što jako je mršav *tko*: *Tę nika ne ię.*

nika nie komu po vuoli jako je izbirljiv *tko*: *Kaj si tak zbirlivi, nika t ję nię pu vuoli.*

z koga nika ne 1. na samrti je *tko*: *Ž jéjga nika nę, za čás bu pukūojni.* 2. neće biti uspješan u životu *tko*: *Z tōga čuvéka nika nę ni dà se škùolę završi.*

zgledi što ko da nema nika za jesti jako je mršav *tko*: *Zgłędī ko da némna nika za jéstı.*

NISKU

spasti nisku našao se u gorem položaju *tko* no što je bio: *Un pa ję bòrmęš nisku spāu.*

NIŠČE

što je za koga niko i ništa komu je *tko* nebitan i smatra ga bezvrijednim: *Baš mę briga kaj t' je uń rękiu, uń je zá mę níko i nísta.*

nišče živ nitko: *Niščę živ je nie došiu.*

NOGA

biti komu put nugami slijediti *koga* i smetati mu: *Sámu mi je put nugámi.*

biežati kuliku noge nose jako brzo trčati: *Bięzala sam kúliku su mę ногę nésle.*

jedva stuji na nugaj što jako je umoran *tko*: *Dięlam ut jútra, vęć jédva stujim na nugaj.*

na visukij nugaj luksuzno: *Živí na visukij nugaj.*

pujeu je što z nuog kaj pojeo je *tko* što na brzinu, u hodu: *Pujęu sam z nūog pár štrūkluf.*

stati se na lievu nogu biti loše volje: *Kaj si sę na līevu nogu stála ká si tak dōbrę vuolę.*

ud malih nuog odmalena: *Ut máliah nūog sam xódila k měši.*

udsekle su se komu noge jako se prestrašio *tko*: *Udsékle su mi sę ногę ut strágxa.*

NORC

delati se norca s koga izrugivati *koga*: *Dięlaju se nórca zi siex.*

NOVIT

kuliku je put noftum črnuga jako malo: *Nę vělaś ni tu'liku kúliku je put noftum čjmuga.*

NURJAK

biti kak nurjak ne ponašati se normalno: *Uń je kak nurjāk, pa sę tuo zná.*

vuziti / pelati se ko nurjak upravljati neoprezno autom: *Pěla sę pu tę céstti ko nurjāk.
Stalnu sę vózti ko nurjāk.*

NUOČ

du noči cijeli dan: *Dięla du nuči.*

priek noči naglo, odjednom: *Pręstalę su sę spuminąti priek noči.*

trdna nuoč jako tamno: *Bila je tŕdna nūoč da sam išla, tak mę bilu strax.*

NUORI

klejti ko nuori puno i ružno psovati: *Kuōnę' ko nūori.*

vuziti ko nuori brzo voziti: *Nę vūolim sę vuziti ž ūm jér vózi ko nūori.*

NUOS

desti komu kaj na nuos 1. predbacivati komu što: *Stálnu mu díevle na nūos tuō kā xödi pu kycmäj.* 2. ostaviti što na vidljivom mjestu: *Gáblic sam mu na nūos díela i još ga puzabiu.*

komu je kaj bilu pu nuosu uvrijedio se zbog nečega tko: *Vídla sam da ji jé bilu pu nūosu kāj sam ju zišpūotala pręd siëmi.*

kaj je kome put/pret nosum što se nalazi na vidljivom mjestu: *Učalí su ti pręt nōsum, kām glédiš. Kniga ti jé put nōsum, kā nę vidiš.*

kaj/što je kome pubeglu/ vušlu pret nosum što /tko nam je otišlo u zadnji tren: *Cuk mi jé pubiēgiu pret nōsum. Ta jópica mi jé pręt nōsum vúšla.*

rievati nuos de mu je nie mestu uplitati se u sve i htjeti sve znati: *Jéna sūosida nōn stōp ríevlę nūos dé mu jé nie mēstu.*

sikam rievati svuoj nuos uplitati se u sve i htjeti sve znati: *Ti pa sikam mūoraš riéváti svūoj nūos?*

ubesiti nuos kako se uvrijediti: *Ubiesila jé nūos i xuudu sę glédila.*

ubrača što z nosum nije po volji što komu: *Kāj ubracaš z nōsum, kā ti pa nę pásę?*

z nosa se komu kadi laže tko: *Prōsim tę, z nōsa ti sę kadī kák lážęš.*

zafrknati z nosum kako se naljutiti: *Tričbala si ju viditi kak jé zafrknala z nōsum.*

O

OFCA

nieje što s kiem ofce skupa pasiu ako se mlađa osoba pravi da više zna od starije: *Pâ si niẽ ž jūo ḡfcę pâsla, kâk sę tûo punâšaš.*

OKU

lupiti koga ka mu se oku zapre jako udariti *koga*: *Lúpiu mę ka mi ję ḡku záprau.*

ni da što komu oči kople ni u kojem slučaju: *Ni da mu ḡči kóplęš ti nę pritznau.*

oči komu mazati lagati *komu*: *Náj mi ḡči mázati jér té jåku dòbru pójnam.*

smrači se komu pret učmi da koga/kaj vidi nije drago *komu* vidjeti *koga*: *Smrâči mi sę prët učmî da ta còprdnica dûojdë.*

šteti komu oči skupati jako mrziti *koga*: *Nâjrâjši bi mu ḡči skópala kak ga mżzim.*

upau je što komu v očima razočarao se *tko* u *koga*: *Upâla mi ję v ḡćima da sam čiúu s kiẽm ję bila.*

v četiri oka u četiri oka: *Rékli su da biúdu tûo riësili v četíri ḡka.*

OTKUD

otkud se što spuknau kako to da se *tko* pojavio na nekom mjestu: *Nę râzm em ḡtkut sę ti  v  spukn u.*

P

PAMET

bes pameti smušeni, rastreseni: *Ukùoli d rja ko da ję b s p m ti.*

de je komu pamet kaže se osobi koja je napravila nešto nepromišljeno, glupo: *D  t  j  p met ka si tûo napr viu.*

došiu je što k pameti urazumio se tko: *No, a si vidla, d šiu j  k p m ti.*

fali komu pameti v glave nije normalan *tko*: *J  fal  p m ti v glav .*

imeti kaj na pameti pamtiti, razmišljati o čemu: *Nę brigaj sę, imam tuō na pámęti.*

nafčiti koga pameti urazumiti koga, opametiti: *Buōm ga nafčila pámęti ka nę tuō više dělau.*

ne biti pri zdravi pameti biti nenormalan: *Ún ję bőrmęš niēc pri zdrávvi pámęti.*

ni na kraju pameti je kome kaj nie bilu nije se *tko* nadao da je *što* moguće: *Ni na kráju pámęti m̄i ję tuō niēc bilu.*

pamet je koga ustavila poludio je *tko*: *Pámęt ju ję ustávila kak sę uženila.*

pamet soliti komu govoriti *komu* kako bi *što* trebalo napraviti: *Sámu mi ti náj pámęt sulíti, prósím tę.*

pamet v glavu biti priseban: *Pumálu sę pélaj i pámęt v glávu!*

(u)pasti / duojti na pamet sjetiti se iznenada čega: *Pálu mi ję na pámęt da tréba męsu zváditi z škríje. Znáš ka mi ję döšlu na pámęt.*

reziti se z pametju poludjeti: *Prięc pónu liět sę ręzišiu z pámętju.*

PAMETIN

biti fejst / preveč pametin biti jako glup: *Uná je fejst pámętna.*

komu je kaj pametnuga v glavu vudrilu opametio se *tko*: *Jémput je i jémú nékaj pámętnuga v glávu vudrili.*

nieje pametin što kaj da diela ne zna *tko* što da radi: *Nišsam pámętna kaj da díčlam.*

PAMTIVIEK

ut pamtivieka od davnina: *Tięc uręx ję tu' ut pámętivěka.*

PAPA

čuvati koga kak papu jako paziti na *koga*: *Tuō si nigdar nie vidla, čívaju ga kák pápu.*

PAPKI

dubiti pu papkima biti kažnjen: *Döbių ję pu págpkima kad ję niēc bių döbę.*

PAPRIKA

črleni ko paprika jako crven: *Da sę ręs̄di ję črlēna ko p̄aprika.*

PAR

ni pet para ne vela što bezvrijedan je *tko*: *Tiẽ čōvik nę vēla ni p̄et p̄gra.*

trieba komu para iskati jako je dobar *tko*, nitko nije kao ta osoba: *Triẽba mu parā iskāti.*

PARADAJS

črleni kak paradajs jako crven: *Tak ję črlēna v ubrāzu kō paradājs.*

PARE

imeti para ko blata biti jako bogat: *Ję̄nguva puća īma p̄gra kō blāta.*

imeti para ko dreka biti jako bogat: *Unā īma p̄gra kō dréka.*

PARNJAČA

kaditi kak parnjača jako puno pušiti: *Dà tēk ję̄ngga vīdiš, ún kadī kō p̄grńača.*

PAUČIK

mali kak paučik jako nizak: *Mali je kák p̄aūčik.*

PATULJAK

biti ko patuljak biti jako nizak: *Kō patuļjak ję.*

PEKMEZ

ko da je ut / z pekmeza što jako je osjetljiv *tko*, sve *komu* smeta: *Pa sę pręxladiū, tak ję kō da ję z p̄ekmęza.*

PENEZI

biežati za pinezi biti jako pohlepan: *Pā ka ti nę znaš da tiẽ sam za pinęzi biž.*

desti peneze na stran štedjeti: *Diẽla sam p̄eñeze ut gūjdika na strán ka būmu imēli za sprīcaje.*

dišido komu penezi jako je pohlepan *tko: Hjoj, dišidō ji pēnezi.*

spati na pinezi biti bogat: *Léfku jejemu ubigmāti riñdu f kíčmi kad spī na pinžzi.*

PERO

pero pu riti vuziti komu ugađati komu: *Prę tę xiži bi sî šteli kaj im nješčę perō pu riti vuziū.*

žmefki ko pero jako lagat: *Välđa buš mógiu tuō nusiti, žmēfku je ko perō.*

PES

hraniti koga kak psa na lancu loše hraniti koga: *Nôrmalnu da je súxi, xrâňę ga kó psá na lâncu.*

huditi kak pentrikuf pes hodati po selu od kuće do kuće: *Hôdiš pu sélé kó péntrikuf pés i pes ima mira dok ie ne treba smetati osobi dok jede: Kâ mę vě tuō spitâvlěš i pés ima mîra dok ič.*

lajati kak pes puno govoriti: *Lâję kó pés.*

nažderani kak pes jako pijan: *F kíčmi je cíčlu věčérku, pa bu naždérani kó pés.*

srditi je tko kak pes jako je ljut *tko: Srdita sam kó pés.*

umorin/zmuočeni kak pes jako umoran: *Umorna sam kó pés pôslę puslá. Zmûočeni sam kák pés da dém s pôla.*

zločesti kak pes jako zločest: *Tak je zlôčesti kó pés.*

PETA

biži što kaj si pu petaj bije jako brzo trči *tko: Biži kâ si pu pëtaj bîję*

biti komu put petami slijediti koga i pritom smetati komu: *Tâ kújsa mi je fûrt put pëtami.*

dati petama vetra brzo pobjeći: *Dâ vîdiš kâču f kurûzi, sâmu dâj pëtama vëtra.*

guri kome put petami u neprilici, opasnosti je *tko: Gurî mi put pëtami, mûoram se pužurîti z puslòm.*

ni du pete što komu nije ne može se usporediti *tko* s *kime*: *Ni du pētē mu jē niē, ti pa rēči ka ŋćęš.*

pretegnati pete požuriti se: *Pretęgni pētē!*

PETEK

nema ni petka ni svetka što jako puno radi, rijetko je slobodan *tko*: *Ti pa fūrt dīelaš, nēmaš ni pētkā ni svētkā.*

rietki petki jako rijetko se *što* događa: *Tūo su rētki pētki kā ti dēš dimō.*

PIJAN

tak pijan ka za se ne zna što jako pijan: *Na pruščéji jē bīu tak pijān ka za sē niē znāu.*

PIJANIC

črleni kak pijanic jako crven u licu: *Kō nājvēkši pijānic jē čēlēni.*

trese se što kak pijanic kaže se osobi koja se trese: *Tręsęš sē ko pijānic.*

PIZDA

puna je pizda komu dosta je komu: *Puńa mi jē pizdā.*

PLATITI

ni da što komu plati ni u kojem slučaju: *Ni da ji platīš ti nēj rēkla dē jē.*

PLESATI

plesati kak što igra raditi ono što druga osoba želi od *koga*: *Pri ihuvi hīži si plęšu kāk snęxa īgra.*

PLOČA

ko da je što na oglasnu ploču (pre cesti) ubesi vrlo brzo će se *što* pročuti i razglasiti: *Zāka si jēmu išla tūo guvurit, tūo jē ko da si na ŋglasnu plöču prę cęsti ubiēsila.*

PLUČA

kašlati kak da bu pluča skašlau što jako kašljati: *Strīna kāšla kak da bu plūča skāšlala.*

PLUOT

držati se čega /prijeiti se za kaj ko pijan plota/ za pluot 1. grčevito se uhvatiti za *koga/što*: *Tak sę za mę prijāū ko pijān za plūot.* 2. čvrsto ustrajati u *čemu*, slijediti *što*: *Djžī sę tōga kaj sam rēkla ko pijān plōta.*

PODRITIKOVATI

komu sve pudritikuvati ugađati *komu* sve: *Sé' mu māma pudritikuje.*

POGUBITI SE

pogubiu se što poludio je *tko*: *Pögubiū sę ut tulīkuga puslā.*

POH

debeli kak poh jako debeo: *Zetžc mu ję dębēli kō pōx.*

POMUČ

nema komu pomuči 1. na samrti je *tko*, ubrzo će *tko* umrijeti: *Némama mu pōmući, du zútra bu xmžū;* 2. nalazi se u bezizlaznoj situaciji *tko*: *Némama mi pōmući z tiem.*

POSLUŠATI

ne moći poslušati koga sugestija *kome* da prestane govoriti: *Jaj, věć tę nę brém poslušati!*

PRAG

najprie/ prvu neka zmete što pred svuiem pragum treba se brinuti za svoje, a ne za tuđe probleme: *Najpriē/přvu zméti pred svuīem prágum!*

PRASE

trejtu prase osoba koja smeta paru: *Nę splatí ti sę iti ž īmi, būoš im tréjtu prásę.*

PRAVI

kričati kaj da je nie pravi što jako vikati: *Kričí káj da ję nie právi.*

nieje pravi što nije normalan *tko*: *Niēsi prāvi.*

smije se što ko da je nie pravi jako se glasno smije *tko: Tič se tak smiče kō da je nie pravi.*

vozi ko da je nie pravi što nepažljivo vozi *tko: Tič pa vōzi kō da je nie pravi.*

PRDA

zmisliti se kak prda za nedelu iznenada se sjetiti *čega: Ti se istu zarān zmīslis kō pjda za nedēlu.*

PRDNATI

ne bre što ni prdnati da se ne zna ne može zatajiti *tko ništa pred drugima, svi sve moraju znati: Pri tēxīzi nē brē se ni pjdnati da sē nē zna.*

PREPRUT

suhı kak preprut jako mršav: *Puič nēka súxi si kō préprut.*

PRIČA

priče za malu decu izmišljotine, gluposti: *Naj mi tuō puvieđati, tuō su prīčę za mālu dēcu.*

PRIESTUPNI

saku priestupnu jako rijetko: *Sáku priěstupnu sē vidim ž jūč.*

PRIETITI

ni da što komu prieti ni u kojem slučaju: *Ni da mi priěte, nē bi tuō dīčala.*

. PROLJEV

dosadin ko proljev jako dosadan: *Nē dupāda mi sē jer je dōsadin kō proljef.*

PROPOVIT

puslušati kaj ko propuvit pre meši jako pažljivo slušati *što: Puslūšala sam kō propuvit prę meši.*

PRSEC

debeli kak prsec jako debeo: *Prévęć ič, dębeli je kō pŕsēc.*

zmazani kak prsec jako prljav: *Dôšiu je dimô zmázani kô pýs c.*

PRSICA

debela kak prsica jako debela: *Pr minila s , v  je d b la k  p s ca.*

ko da je prsica skosala koga/kaj imma izgu vanu odje u *tko:* *Zg v vana j  k  da ju je p s ca sk sala.*

zmazana kak prsica jako prljava: *Up la je v bl tu i d sla zm zana k  p s ca.*

PRST

dubiti pu prstima biti ka njen: *B o  d biu pu p stima, k  tu  p xa .*

imeti prste v dreku biti kriv za *sto:* *N   em p st  v dr ku im ti.*

imeti kaj v malum prstu biti u * emu* jako dobar: *Za  as bu un tu  napr viu, t kve pusl  im a v m lum p stu.*

ko prst i novit jako povezani *Sikam idu skupa, ko p st i n vit su.*

ne vidi se ni prst pred nosum jako je maglovito ili mra no, ni ta se ne vidi: *Ut t lik  m gl  ne vidi  ni p st p t n sum.*

ne e tko prstum mrdnati ne  eli *tko* ni ta poduzeti: *N  e ni p stum m dnati, s amu  aka ka ni   e drugi s  napr vi.*

ne e prste v drek rievati ki sam smrdi ne  eli se *tko* mij ati u neugodnu situaciju iako ju je sam zakuhao: *K j si mislila da bu ti pum giu, pa n  e p st  v dr k ri v ti ki s am sm d .*

pugledati  ez prste popustiti *komu:* *Pugl dala sam ji  ez p st  v  i nig ar vi  e.*

sigdi ima sve prste sto mij sa se *tko* u sve: *B ra sigdi im a sv  p st .*

vrti uku maluga prsta sto koga imma vlast *tko* nad *kime*, iskori tava *tko koga:* *V ti ga uku m luga p sta.*

za prste pulizati jako je ukusno *sto:* *Puv t ca i je zl la za p st  puliz ti.*

PRUBLEM

nieje što čiji problem treba se brinuti za svoje, a ne za tuđe probleme: *Nēsam ja tvūōj prublēm.*

prvu nek rieši sve probleme što, unda me treba se brinuti za svoje, a ne za tuđe probleme: *Pjvu rieši svę prublēmę, únda mę.*

PRVI

ni prvi ni zajni nieje što nije jedini *komu* se *što* dogodilo *tko*: *Nē sikiěraj sę, nīčsi ni pīvi, ni zājni štēri ję tak prešiu.*

PUDMAZANU

ide kaj ko pudmazanu dobro se odvija *što*: *Glēj kāk mu tūō dōbru idę, ko pudmāzanu.*

PUNU

ni više ni meje upravo tako: *Ni višę ni méję nīčsam učekivala ut ję'.*

samu punu guvori što, a nika od koga puno govoriti, a konkretno ne poduzimati ništa: *Sámu púnu guvōriš, a níka od tēbę.*

PUNURETI

punureu je što govoriti gluposti *tko*: *A si punurę ka takvę glúposti guvōriš.*

PURA

držati se ko pura biti jako uvrijeđen: *Dļžī sę ko pūra.*

držati se ko da je pura kruh zela komu biti jako uvrijeđen: *Dļžī sę tak ko da ji ję pūra kruix zéla.*

čuditi se ko pura dreku čuditi se uobičajenim stvarima: *Nē rázmēm kāj sę čúdiš ko pūra dréku.*

PURAN

zgledati ko pukisli puran loše, tužno izgledati: *Zględiš ko pukisli purān.*

PUSADITI

kak je posadiu što, tak bu žeu svakome prema zaslugama: *Kák si pôsadiu, ták buš žœu.*

PUSCATI SE

što se ne bre puscati bez koga dvije osobe stalno provode vrijeme zajedno: *Ká sœ tî ni puscáti nœ brœš bez jœ?*

PUSEU

imeti pusla s vragum baviti se sumnjivim, mutnim poslima: *Pâzi ga sœ, tîc puslâ z vrâgum îma.*

ne vela komu puseu ne radi *tko* dobro *što*: *Nœ vêla ti puséu.*

niesu tuo čisti pusli bavi se *tko* sumnjivim, mutnim poslovima: *Nâj sœ f tuô miešáti, nîesu tuô čisti pusli.*

pretrgnati se ut pusla jako puno raditi: *Prêtigiu sœ ut puslâ.*

prijejti se pusla početi raditi *što*: *Prími sœ nîekvuga pusla'.*

PUSPRAVITI

kak si je puspraviu što, tak bude spau svakome prema zaslugama: *Kák si pusprâviš, ták buš i spâu.*

PUSRATI

ne bre se pulsati što bez koga dvije osobe stalno provode vrijeme zajedno: *Nôn stop su skûpa, nœ brœju sœ pulsáti jœdén bez drûguga.*

PUT

naj što tri put ne veli neka *tko* ne kaže više puta da se *što* neće dogoditi: *Nâj tri pút rœci da sœ nœš žénila.*

PUZDERJA

zgledi što ko da je f puzderja upau jako loše izgleda *tko*: *Gle' ga kak zgledi, kô da je f puzdérja upâu.*

PUZOJ

zgledeti grdu kak puzoj jako ružno izgledati: *Tak g'đu zględī kō puzōj.*

PUŽ

kak puož jako spor: *Vlęćęś sę kō puōš.*

PUONI

puonu je se ko da se kaj zabadava dili puno se ljudi skupilo gdje: *Puōnu je sę' kaj da se kaj zabādava dilī.*

PUOGA

kak puoga jako spor: *Xōdi kō puōgā.*

PUOT

ide svoim puotem/puotom što ima svoj cilj koji slijedi *tko*: *Pōslę sęga unā idę svōim puōtōm.*

miknati se komu s puota maknuti se, prestati smetati *kome*: *Mékni mi sę s puotā, sāmu mi smętaś.*

R

RACA

čuditi se ko raca dreku iznenadeno gledati *koga/što*: *Kaj sę čudiš tōmu kō rāca drēkū.*

klampati kak raca puno govoriti: *Klāmpaś kak rāca.*

tak je mali što kaj mu lefku raca z riti zobala jako je nizak *tko*: *Tak je māli kaj mu lēfku rāca z rīti zōbala.*

RAČUN

puravnati /zravnati račune riješiti nesuglasice: *Bōmu mi vęć puravnāli računę. Pręšlu je pār mēsicuf, al su zravnāli računę.*

vuditi račune brinuti se o čemu: *Bábica vodi računę o sém pre tę xiži, uni' ni ka sámi nę znáju.*

RADIO

biti ko radio (Max) puno govoriti i ne moći zadržati stvari za sebe: *Ti pa si tójčnu ko rádio Max, sę puvięš.*

RADIOSTANICA

biti ko radiostanica puno govoriti i ne moći zadržati stvari za sebe: *Ták je ko rádiostánica.*

RANA

biti za rane vezati biti jako dobar: *Túo je dičkó za ránę vezáti.*

RANU

rano si je što zalegiu ide rano spavati *tko: Ránu si je zalégiu.*

RASTI

raste što kaj koga što gleda jako brzo raste *tko: Rastęš kaj tę głędīm.*

REČI

kak je što rekiu, tak muora biti treba se *koga* slušati: *Kák jénguva žénska vélī tak mūdra biti.*

RED

nema reda nije što u redu: *Sámu ga ręda nię.*

prijau bu što koga na red nastradat će *tko: Búo tę príjau na ręd, ka si túo naprāviu.*

REP

dobiu bu pu repu što nastradat će *tko: Dobňu bu pu rępu.*

ima što rep ne zatvara *tko vrata za sobom: Kaj tí imaś ręp?*

REPA

trieba što još ponu repe jesti mlad je *tko*, nedorastao, nezreo te bi se trebao još dosta truditi da bi nešto postigao: *Tričba uń još pónu rępe jěsti*.

RESTEPSTI SE

tak je što koga lupiu/vudriu/žvajznau ka se restepiu jako udariti *koga*: *Tak tę lüpim ka sę ręstępęš. Vúdrila ga ka sę ręstępię. Búom tę žvájznala ka se ręstępęš.*

REŠT

hraniti koga ko v reštu loše hraniti *koga*: *Xrăni ix kō da su v ręśtu.*

REZATI

ni da koga što (živuga) rieže ni u kojem slučaju: *Ni da mę žívuga ričžęš, já ti nę puvięm.*

REŽATI

kaj reži što pitanje upućeno osobi koja glasno viče: *Kaj pa ti ręžiš?*

RINGIŠPIL

vrteći se ko ringišpil biti nemiran: *Nón stóp se vrtiš ko ringišpil, daj sę smíri.*

RIT

dosadin ko rit jako dosadan: *Néjdém z vámi jer je uná dósadna ko rit.*

došlu je komu z riti v glavu opametio se *tko*: *Múora i tębi jemput z riti v glavu dúoji.*

imeti kršule v riti biti nemiran, nemirno sjediti: *Kà imáš kíšulę v riti?*

imeti rit kak peč imati veliku stražnjicu: *Ut da sę zdéblala ima rit kak pęć.*

imeti rit ko Velebit imati veliku stražnjicu: *Kak nę znaš jénguvu pūcu, ima dúogę čjñę lásı i rit ko Vélebit.*

misliti z ritjo ne misliti: *Una ti z ritjō mísli.*

ni v rit ni mimu ni koristi ni štete: *Ni v rit ni mímú*

pišiti koga v rit ne moći *komu* ništa: *Piši mę v rit.*

s čime se more rit ubrisati bezvrijedno je što: *Jédinu kà s tīem mòręš naprǎviti je rit si ubrisati.*

saka rit de na sve svakome se vrati što je zasluzio: *Sáka rit dę na svę, būoš vidla.*

saka rit de na svuoj šekriet svakome se vrati što je zasluzio: *Znaš da sáka rit dę na svuoj šekrięt.*

samu za svo rit što luče/gledi sebičan je *tko* i misli samo na vlastitu korist: *Nę ti tákva pumögla, tå sam za svo rit lućę/ględi.*

skorum je što na rit upau da je kaj čul jako iznenađen *tko* time što je čuo: *Skòrum sam na rit upała da sam čula da su uni skúpa.*

skorum je što na rit upau kak mu se zvrtele jako je pozlilo *komu*: *Skòrum sam na rit upała kak mi się zvṛtēlu.*

spuknati z riti kaj jako je izgužvano što: *Kák ti tuō röbača zględa, ká si ju z riti spuknāu.*

smrdi što ko da ga što z riti zgubiu jako smrdi *tko*: *Kà pa ti smrdiš, kó da tę što z riti zgubiu.*

uvike v riti kome kopa neka nemiran je *tko*, ne može biti na mjestu: *Uvike mu v riti néka kópa pa mřira néma.*

v rit si nek što kaj porine s čime se ne može ništa napraviti: *Tuō si mòręš jédinu v rit purinati.*

v riti je što nalazi se u bezizlaznoj situaciji *tko*: *Puzãbila sam dęsti fląkę sušit, v riti sam.*

RIEČ

da bi rieč čovik rekiu bez prigovora: *Da bi rieč čovik rękiu kak je un lępu ukupāu.*

drži se što rieči dosljedan je *tko*: *Mòręš mu věruvati, dži se rieči.*

duođti du rieči uspjeti progovoriti usprkost *komu*: *Pùolik ję nę bręš dūođti du rieči.*

ROBAČA

rievati se ko robača/spuojnica v (saku/bapsku) rit miješa se *tko u sve: Štēfa sę rīevlę v sāku rīt. Rīevlęs se ko rōbača v bāpsku rīt.*

ROSA

mladi ko rosa f puone jako star: *Dičkō i ję mlādi ko rōsa f puōnē.*

RUKAVI

rukavi gure komu kasni na ručak *tko: Rukāvi tī gurē, vęć smu pujéli jūxu.*

zasukati rukave primiti se posla: *Zasūkni rukavē i idęmu.*

RUOKA

čul je što kaj z prve ruoke osobno je *tko što čuo: Muōra da ję istina, cūla sam tuo z pīvę ruōkę.*

desna ruoka pomočnik: *F sém mi pumāžę, tuo m̄i ję dēsna ruōka.*

grepsti z rukami i nugami boriti se za *što: Muōraš grépstī z rukāmi i nugāmi aku óčęs kaj pustiči.*

imeti ruoke v žepu besposličariti: *Una dīela ciēlu nēdēlu nēkaj pu xiži, a un ruōkę f žępu īma.*

iti ut ruoke uspijeva komu *što: Sę mu jě ut ruōkę ut da s̄i ję pūcu nāšiu.*

na svuo ruoku na vlastitu odgovornost: *Diēlaj kaj óčęs, al na svuō ruōku.*

ne se komu ruoka ftregla neće se komu *što loše dogoditi: Nę ti sę ruōka ftigla čę biuš rępu ukopala.*

ne šteti si ruoke zmazati ne htjeti upustiti se u mutne i sumnjive poslove: *Duguvōri sę tu ž īm, jā si nēj štiēla ruōkę zmázati.*

pri ruke jako blizu: *Nēmam ulūōskę pri rukę.*

trieba delati z rukami, nie z jezikum treba raditi, a ne brbljati: *Pūcę, triēba dēlati z rukāmi, a nīč z jēzikum.*

ustati praznih / guolih ruok ostati bez ičega: *Ták je skj'bna bila, na kráju jé ustála prázni x rúók. Kák su sę rezišli, ustála jé gúólix rúók.*

v sigurni rukaj biti kod dobronamjernih osoba: *Náj sę brigati, diéte t' jé f sigurni rukáj.*

S

SAJLA

biti zmotani ko sajla biti jako zbumjen: *Zmötana si kó ságla.*

SAM

znati koga ko samuga sebe jako dobro poznavati *koga: Suóséda znám kó sámuga sébę.*

SANCE

ko da sance što nieje nigdar vidiu jako svijetle puti je *tko: Tié pa bëeli kó da sância nigdar níeję vidiu.*

SE

če se prepadne u svakom slučaju: *Udîšla bum ž ìm čę i sę únda prepâdnę.*

dosta je komu sega dosta je *komu čega/koga: Nę brém više, dóstta mi jé séga.*

nagledati se sega i svačega imati puno iskustva: *Da diélaš z ludmí naglédíš sę séga i svačęga*

prejti sve i svašta imati puno životnog iskustva: *Pręšla sam ja v živótu sę i svašta, pösebnu ž ìm.*

se bu došlu na sve sve će se srediti kad za to bude vrijeme: *Nę brigaj sę, sę bu döšlu na svę.*

SEBE

dati se ot sebe potruditi se što je više moguće: *Dagu jé sę ot sębę, al mu níeję uspjélu.*

došiu je što k sebi urazumio se *tko: Pöslę túliku lët, döšiu jé k sębi.*

gledi prvu na se, unda na druguga treba rješavati svoje probleme, ne tuđe: *Gl̄edi p̄jvu na
sę, unda n̄a mę.*

puon sebe umišljen: *Pr̄eveč si puon sębe.*

samu na se misli što egoističan je i sebičan *tko:* *Tā m̄ala s̄amu n̄a sę misli.*

zadržati kaj za se šutjeti o čemu: *Mōręs n̄ekaj i zá sę zadłžati, nę muoraš suosidi puvédati.*

SEME

ustaviti kaj za seme ostaviti što za kasnije: *Záka n̄esi pubr̄ala du kr̄aja gr̄ūozdję z br̄ajdę,
ká si tūo za sémę ustąvila?*

SEPTIČKI

zgledi ko da je z septičke zišiu što jako loše izgleda *tko:* *Tiẽ pa zgleđi ko da je z s̄eptičkę
zišiū.*

smrdi kaj ko z septičke jako smrdjeti: *Z zubiẽ ti smrdi ko z s̄eptičkę.*

SERVIRANO

dubiti se servieranu dobiti što bez imalo truda: *N̄eję nička sám napr̄avię, sę ję serv̄ieranu
dōbię.*

SIKIRA

če i sikire cure u svakom slučaju: *Idem tā čę budu i sikirę curę.*

SIR

bieli ko sir osoba svijetlige puti: *Tiẽ pa bieli kó sir.*

SIROTINJA

sirotinja i Bogu si teška teško je biti siromašan: *Sirotińia i Bógu si t̄eška.*

SIRUTKA

bieli ko sirutka osoba svijetlige puti: *N̄ogę su ji bielę ko s̄irutka.*

SIT

biti sit (sega/toga) dosta je *komu čega/koga: Sita sam sēga.*

rietku je sit što siromašan je *tko i loše se hrani: Niē jē jēmu lēfku, rīčtūkū jē sit.*

SKORUM

skorum se poscau što jako se uplašio *tko: Skōrum sam sē puscāla ut strāxa.*

skorum se pusrau što jako se uplašio *tko: Tāk sam sē zlēcāla kā sam sē skōrum pōsrala.*

skorum je zaspau što jako je dosadno *što: Skōrum sam zaspāla kāk tē dōgu čākam.*

SKRITI SE

naj se što skrije pred kiem ne može se *tko usporediti s kim drugim: Nāj sē skrijē pred im kāk jē dōbēr.*

SLADULED

ko da je ut/z sladuleda je što jako je osjetljiv *tko: Stālnu jē bētēžin, kāj da jē z slādulēda.*

SLAMA

mlatiti praznu slamu govoriti gluposti, besmislice: *Pa mlāti práznu slāmu.*

ima slamu v glave što glup je *tko: Naj jēn̄ga puslūšati, tiē sām slāmu v glavē īma.*

SLIČIN

nieje k sebi sličin što jako loše izgleda *tko: Tōčnu vidiš na jē da jē nēkaj nie vrēdu, pa jē nie k sēbi slīčna.*

SLIKA

slika i prilika fizički liči na *koga tko: Bōrmēš jē māla jēna slika i prīlika.*

SLIKATI

more se što slikati ništa se ne može poduzeti, *što je propalo: S tiēm nīka višē nē brēš, mōrēš sē slīkati.*

SLINA

sline komu cure željan je čega tko: *Slinę mi curę da widim štruklę.*

SLUGA

ko sluga biti jako pokoran: *Tak mu ję ko slugą, sę ga pushuša.*

SMETJE

ima što dosta svega smetja neg se za jenda briga trebao bi se tko baviti svojim, a ne tuđim problemima: *Un ima dosta svega smętjā, něk sę za jęnya brigą.*

SMRDETI

ko da što smrdi kaže se kada ljudi izbjegavaju raditi što s kim: *Nišćę si něčę ž ũm sideti na busu ko da smydi.*

SMRT

biti bliedi ko smrt biti jako blijed: *Ko smjt je blieda, sigurnu ji ję slábu.*

biti / zgledeći ko smrt na dopustu loše izgledati: *Si ga vidiu, tak je ko smjt na döpustu. / Tä pa nonstöp zgleđi ko smjt na döpustu.*

dobru bi bilu koga pu smrt puslati jako je spor tko: *Tębę bi bilu döbru pu smjt pusłati.*

SMUK

pijan ko smuk jako pijan: *Prę vuzięmnici ję biiu pijän ko smuk vęć uku ūosmę vüřę vęćer.*

SNIEG

bieli ko sniek jako svijetle puti: *Nika m i ję nię lępa, biela ję ko sniek.*

lajnski snieg nevažno je što: *Każ mę spitävlęś za lájnski sniek.*

SOL

desti/dievati suo na ranu otežavati situaciju komu: *Muora uną ménę za jęnya pitäti i dësti mi sūou na rånu.*

desti komu soli na rep doskočiti *komu*, nadmudriti *koga*: *Vęć bu jemu nięścę dęu sóli na ręp.*

SOPUN

nema sopun što prljav je *tko*: *Zględī ko da nema sōpuna.*

SPOMEN

nieje vrednu spomena kaj nevažno je i nebitno *što*: *Kuliku si ti tōga ukopala, nięje vrēdnu spōmēna.*

SPRDNATI

kak se komu kaj sprdne kako želi *tko*: *Sáki dīela ták kák mu sę spjēdne.*

SPUVEDATI

spuvedati koga koriti *koga*: *Dōbru ga žēnska spuvēdala da je dōsiu dimō z kjčmę.*

SPUŽVA

żejni ko spužva jako žedan: *Żejna sam ko spužva.*

żejni ko da sam spužvu pugutnau jako žedan: *Tak sam żejni ko da sam spužvu pugutnau*

SRAM

pučrleneti ut srama jako se sramiti: *Pucylénila sam ut srāma da mę tuō pitāu.*

SRCE

kuliku komu srce oče/ želije jako puno, u velikim količinama: *Imam šlif kuliku ti sycę očę. Tu' ga kītic kuliku ti sycę želiję.*

srce je komu na mesti više se nije potrebno brinuti: *Sycę mi ję na městi.*

srce je komu skoro stalu jako se uplašio *tko*: *Sycę mi ję skōru stālu da mę złęcāu.*

srce je komu vušlu/pubeglu f pete jako se prestrašio *tko*: *Sycę mi ję vušlu f pētę. Sycę mi ję pubęglu f pētę.*

ut srca se što smieje iskreno se smije *tko*: *Tocnu vidiš da sę ut sycia smieję da sę nasmieję.*

SREBRO

živu srebro živahno dijete: *Tô diētę ję žīvu srębrę*

SREČA

ima što više sreče neg pameti ima sreće u životu *tko: Pa sę zvlékliu, tię ima više sręczę nęk pámęti.*

STAKLAR

kaj je komu tata staklar kaže se osobi koja nam zaklanja pogled na *što: Kąj t' ję tata staklär.*

STALNU

stalnu nekaj rovle što radi jako često *tko: Una stálnu někaj rövle.*

STIRJATI

ne moći kaj stirjati z koga je pretjerano zabrinut *tko i ne može prestatи razmišljati o čemu: Nę brém tuo stiráti z sębę, tak sam nikakva.*

STIRUPUR

žejni ka stirupur pluvle je što jako žedan je *tko: Vęć sam tak żejni ka stirupur pluvlem.*

STRIELA

ko striela (Buožja) jako brzo: *Biži kę striela Buōžja.*

striela bu koga vudrila grmi i sijeva: *Nikam nęjdi ka tę striela ne vūdri..*

striele puokaju grmi i sijeva: *Nęjdi vun, strielę pūokaju.*

STRAH

hmrieti ut straha jako se uplašiti: *Xmÿla sam ut stråxa da sam išla pu kmici dimę sāma.*

natirjati strah komu v kosti jako *koga* uplašiti: *Sęga česa m' ję napuviēdāu i natirjāu mi stråx v kōsti.*

STRANA

biti na čiji strani podržavati koga: *Já sam fürt na jéni stráni da sę ž ĩm svádi.*

desti kaj na stran odložiti što: *Déni šalatō na strán, pôslę bu nám trébala.*

duožin na se strani prezadužen, zadužio se kod više ljudi tko : *Néma unà pinēs, dûožna ję na sę stráni.*

miknati se v stran ne mijesati se u što: *Dók sę dvá sváde, nâjbólę sę miknäti f strán.*

vleči na svo stran htjeti da sve bude po mom *Sámu na svó strán vléčę.*

STUOP

imati noge ko stuope imati debele noge: *Nika mi sę né dupáda, ima nöge ko stuópe.*

ko da stuopu što kaj guvori ne sluša tko kad mu se što govori: *Túo t' ję ko da stuópu' guvöriš.*

STULEC

sideti si na dva stulca biti istodobno na dva mjesta, položaja, biti neodlučan, ne moći se odlučiti za jedno: *Z dvámi sę nalâzí, sidí si na dvá stulcá.*

treba što komu stulec spuhnati ka si sedne jako je loš u usporedbi s drugim tko: *Tričbala bi uná jému stuléc spuxnäti ka bi si sę.*

STVAR

zejti stvar v sve ruoke / šake preuzeti rješavanje čega: *Nika s tóga né aku né zémem stvár f své ruokę. Muòoram zéjti stvár f své šákę, drúgač niščę né.*

SVETEC

ko svetec pravi se da je bolji nego što je tko: *Drží sę ko da ję svetéc. Právi sę da ję svetéc.*

SVETICA

ko svetica pravi se da je bolji nego što je tko: *Drží sę ko da ję svetíca. Právi sę da ję svetíca.*

SVETLU

zišlu je na svetlu kaj saznao se *što*: *Būo tuō vęć zišlu na svętlu.*

SVETO PISMO

znati kaj ko Svetu Pismo znati *što* jako dobro napamet: *Znám tuō ko Svętū Pismō.*

SVI

ne bre siem fpetiti što ne može svima ugoditi *tko*: *Tak t'je tuō, nę bręś siẽm fpętit.*

ne moraju/trebaju si se znati ne treba proširiti ljudima novosti: *Nęmoj nikomę ręči, nę mōraju sī sę znāti.*

nieje se rodiu šteri bi siema vgodiu ne može se svima ugoditi: *Nięje sę rödiu štéri bi siẽma vgödiu.*

SVIJA

nieje što s kiem svije skupa pasiu ako se mlađa osoba pravi da više zna od starije: *Nięje tię źmrkliovic skúpa z ménūm sviję pásiu.*

SVIEČA

držati sviečo biti uz *koga*, ali smetati *komu* (paru) svojom nazočnošću: *Kaj pa buš dīelala žimi, sviečę buš im džžala?*

ne može se koga najti da ga se z sviečom išče jako je dobar *tko*: *Takvuga čuvęka nę bręś najti da ga z sviečę iščeš.*

SVIET

cieli sviet prejti/viditi kaže se za osobu koja puno putuje: *Unā je ciěli svijët pręšla. Stalnu putuję vidiu bu ciěli svijët.*

ko da je što sam na svietu ponosa se oholo *tko*: *Punăsa sę ko da je sám na svijëtu.*

ne mora cieli sviet kaj znati ne treba proširiti *što*: *Nę müora ciěli siět znāti za ję*

ni za cieli sviet ni u kojem slučaju: *Ni za ciěli svijët nę bi išiu pu tōm névrémęnu.*

Pale sam na svetu nema ljudi gdje: *Niščę je nie dōšiu, bila sam Pälę sám na svetu.*

puspraviti koga na drugi sviet uništiti koga, upropastiti komu zdravlje: *Uni' su jēngā na drūgi svēt pusprávili.*

smak svieta kraj svijeta: *Nę smák svjēta čę jēmput nęš k męši.*

uditi v bieli sviet otići u inozemstvo: *Nę znám dāš ga nāza vidla, v bīeli svjēt je udišiu.*

za niš na svetu ni u kojem slučaju: *Za niš na svjētu nę bi tām žīvila.*

živi što v svem svetu zaokupljen je *tko* svojim stvarima i gleda na svijet samo iz vlastite perspektive: *Pūsti jūō, unā nika nę rázmę kad živī f svém svjētu.*

SVOJE

brigaj se za sve, a nie za nečije treba se brinuti o svojim stvarima, a ne o tuđim: *Brigaj sę za svę, a nie za mę.*

dobil je što sve dobio je *tko* što je zaslužio: *Būo dōbiu uń svę, būoś vidla.*

samu sve mele što raspričao se *tko*, a ne sluša druge: *Uń sámu svę mélé.*

Š

ŠAKA

diliti šakom i kapom podijeliti s drugima sve: *Sę kaj ima dilī šákom i kápom.*

držati/imeti koga v šaki imati vlast nad *kim*: *Dłžī unā jēngā f šáki z nęćim. Pámętna je, joś mālu i imięla bu ga f šáki.*

duojti / upasti komu v šake biti uhvaćen, kažnjen: *Dōšiu bu uń vęć měni f šákę. Dā jēmput jemu upádnęš f šákę, gótuſ si.*

šaka jada bezvrijedno je *što*: *Tūo ję sę šáka jada.*

ŠALA

ide kaj komu ko ut šale uspješan je u *čemu tko*: *Zbrájaję i őduzimaję i idu ko ut šálę.*

nema šale z kiem ozbiljan i opasan je *tko*: *Du vę si si trębala zapámtiti da ž īm něma šálę.*

nieje šala kaj ozbiljno je *što*: *Vi sę tōmu smiējētę, al ję tūo nič šalā.*

ŠEKRIET

nažderani ko šekriet jako pijan: *Upadāu ję pu cęsti, biu ję naždērani ko šekrięt.*

ŠIBA

drhtati ko šiba na vodi tresti se: *Kąj pa dįščęš ko šiba na vudę.*

ŠIPEK

imeti sega ko šipek kuščic biti bogat i imućan: *Tiē vrák ima sęga ko šipék kuščic.*

ŠKRLAK

desti si/zatiknati si kaj za škrlak ništa ne vrijedi *što*, ne može se s čime ništa napraviti:
Kąj būm s tiem, jédinu si za škyläk mörəm dęsti. Tiex dęset kūn si zatęknii za škyläk.

ŠKUODITI

ne bude škuodilu komu kaj neće se ništa loše dogoditi *komu*: *Slōbuni skūxaš něka, nę ti škūodilu.*

ŠLAG

šlag je strefiu koga jako se neugodno iznenadio *tko*: *Šlak mę stręfię da sam vidla kak ję hiža v nęvrędu.*

ŠLAGIERANI

skorum je biu šlagirani što jako se iznenadio *tko*: *Skórum sam bila šlagiērana da sam čūla da ję nösęča.*

ŠLUPITI

šluopati bez veze govoriti besmislice, govoriti bez razmišljanja: *Un ti šlūoplę bez vęze.*

ŠMRKLI

tak lupiti/vudriti koga ka komu šrmkli vun zlete jako udariti *koga*: *Tak būm ju vuđrila/lüpila ką jī šmijkli vun zlętę.*

zima je ka su se komu šmrkli zmrznali jako je zima: *Vjútri je bìlu tak zimà ka su mi se šmýkli zmýznali.*

ŠMRKLIVKA

zišpotati ko šmrklifku koga jako ukoriti koga: *Zišpùotala mè ko šmýklísku.*

ŠPAGA

ide po špagi kaj odvija se *što* kako treba: *Tùo sè idè pu špàgi.*

ŠTAFETLINCUG

iti štafetlincugum ići pješice: *Pèmu štafètlincùgum, nè brèmu z biciklinum.*

ŠTIL

drži se ko da je meklin štil pugutnau što drži se jako ukočeno *tko*: *Tìè sè còvik dìžì ko da jè mèklin štìl pugutnàu.*

ŠTRIKATI

kaj štrikaš kaže se osobi koja dršće: *Kàj štrikaš?*

ŠUPLU

prelievati z šupluga v praznu raditi beskoristan posao: *Xòjdi i ž jénguvim puslòm, cièli dìèn prèlièvle z šupluga fpráznu.*

ŠVORC

švorc je što nema novaca *tko*: *Sè sam zápiù, vè sam švòrc.*

T

TACA

dubitati se na tacu dobiti bez imalo truda *što*: *Dùbila jè sè na taci.*

TAIER

dubitati se na taieru dobiti bez imalo truda *što*: *Fùrt sè dubì na taièru.*

TAK

tak je kak je trenutačna se situacija ne može promijeniti: *Tak jək kák jə, bōmu pręživęli.*

TATA

tata mata je što v čemu jako je dobar *tko u čemu*: *Un jə f špricaju guricę tata mata.*

TENK

ko da ga tenk pugazju koga jako umoran i iscrpljen: *Tak sam ko da mę tęjk pugaziu.*

TEŠKU

tešku je komu kaj palo lako je nagovoriti *koga* na ono što sam želi: *Tęšku t'jə pąlu iti ź ńm na pijąču.*

TI

kak što tebi, tak ti komu vratiti na isti način: *Kak un tębi, tak tī jēmu.*

TIČ

ko tič jako malen u fizičkom smislu: *Mali je ko tič.*

TIČIKI

štimati se / biti ko tičiki kaže se za dvoje zaljubljenih: *Štimaju sę ko tičiki. Ti dva su ko tičiki, puglej ih.*

TKO

v koga se vrgiu što drugačiji je od ostatka obitelji *tko*: *Da mi jə znati v kóga sę tię vṛgiu.*

TLAK

zdignati tlak komu uzrujati *koga*: *Zdizęś mi tlak ut rānuga jútra.*

TOP

spati ko top čvrsto spavati: *Nę cūję kák rūžiš, spī ko tōp.*

TRAG

nema ni traga ni glasa *komu* ne javlja se *tko*: *Nę znám kaj je že im, nema mu ni traga ni glasa več jednu vrižme.*

TRAKTUR

(umoran) ko da je traktur pugaziu *koga* jako umoran i isrcpljen: *Tak sam ko da me traktur pugazi.*

TRAVA

rasti ko trava jako brzo rasti: *Diētē rastē ko trāva.*

TRBUH

iti trbuhom za kruhom otići u inozemstvo kako bi se zaradio novac za preživljavanje: *Zi sakuga su sēlā udīšli mlādi tībuxom za kūxom v Nēmačku.*

TREBATI

trie vleči z koga treba navoditi *koga* da što kaže: *Nika nečē sam puvēdati, sē triē vleči že jēnga.*

TRIESKA

kak trieska je (suhi) što jako je mršav *tko*: *Zēmi si špēka, sūxa si kāk triēskā*

TRN

biti dobar ko trn v pete biti zločest: *Dōber je kō tīn f pētē.*

trn v oki je što komu ne podnosi *tko koga*: *Uvik udīdē s pījācē da jā dēm f kīčmu, znām sam ji tīn f ḥoki.*

TRUC

delati komu kaj v truc namjerno što raditi *komu*: *Sē kāj dīčla, dīčla jēmu f trūc.*

TRUNKA

ni trunke nimalo: *Ni trūjkē mēlē nēmam v grēdēncu.*

TU

biti tu za koga biti podrška *komu*: *Mūoraš biti tu' za jē̄nga, tē̄šku mu jē.*

tu pa tam ponekad: *Tu' pa tām sę zidēmu.*

da je što prije tu neg tam sugestija *komu* da se požuri: *Da si pīš tu' nęg tām.*

TUKA

pijan ko tuka jako pijan: *Zāmisli, dōšiu jē pręt mę pijān ko tu'ka.*

TURČIN

pušiti ko Turčin jako puno pušiti: *Cīšla sōba smyrdījēr puši ko Turčin.*

TVUOR

smrđeti ko tvuor jako smrdjeti: *Smrydī ko tvuōr.*

TVUOREC

smrđeti ko tvuorec jako smrdjeti: *Smrydīš ko tvuōrēc, dę si bñu?*

U

UBRNATI SE

nieje se obrnau što vrijeme je brzo prošlo: *Nīesam se ni ubrnålā, a vęć jē pęti mēsic.*

šupiti koga ka se ubrne jako udariti *koga*: *Šúpila būm ju ka se ubrnę.*

ULTAR

puonu je se kak pret ultarom skupilo se puno ljudi gdje: *Puōnu jē sę kak pręt ulārōm.*

UNDA

niti unda nikad *Niti ińda sę nędu spumināli.*

UREH

urehe tere/ kala što jako se glasno smije *tko*: *Čuj ju pa uręxę tére. Kaj uręxę kālaš?*

biti trdi ureh biti čvrst u svojim stavovima: *Un jē baš třdi uręx.*

URMAR

ko trokrilni urmar jako debeo: *Zględī kō trokrilni urmār.*

USIJAK

pihati v usijak miješati se u što neugodno: *Bólę ję da nę pěxaš v usijak.*

UZUTI SE

klupiti koga tak ka se uzuje jako ošamariti *koga: Jóš jédnū riěč rěči i klòpila bùm tē tak ka se uzújেš.*

V

VAGUON

ni za vaguon bibera ni u kojem slučaju: *Nę dám ti ga ni za vaguon bibéra.*

VE

ud ve du ve stalno, cijeli dan: *Díela ud vę du vę*

VEČ

več su odzvunili pročulo se što: *Vęć su ɔdzvunili tūo.*

VELIKI

diela se veliki što pravi se važan *tko: Vę sę díela věliki kàd je plâču dōbiu.*

VESELJE

z veseljum vrlo rado: *Z věseljum ję išiu f pólę.*

VETER

od kud veter puše izvor problema: *Tóčnu m̄i ję jásnu ɔt kut tìę věter pušę.*

veter bu udnesiu koga jako je mršav *tko: Léfku bi ga věter udněsiu kak je súxi.*

ubračati se kak veter puše stalno mijenjati stavove i mišljenja pod utjecajem drugih zbog osobne koristi: *Stálnu sę ubrąča kàk věter pūšę.*

VGASNATI SE

de se vgasne što kaže se za osobu koja neprestano ili puno govori: *Dę pa se tā vgăsne?*

VIDITI

nema koga kaj viditi jako je malen, sitan u fizičkom smislu *tko: Nēmaš ga kaj viđiti.*

VIJEK

za se vieke vekuva zauvijek: *Välđa bu tōmu krāj za sē viđekę vēkuva.*

VINDIJA

kaj Vindiju reklamiera što svijetle je puti *tko: Kāj ti Vindiju reklamēraš kā si tāk bīeli?*

VISUKU

se z visukuga gledi što pravi se važan *tko*, misli da je bolji od drugih: *Ut dā je udīšla v zāmuš v grāt, sē na sēlē z visukuga glēdī.*

z višuga pujesti kaj pojesti na brzinu *što: Ničsam imēla čāsa ubēt kūxati, z višuga sam nēkaj puičla.*

VLAK

prešiu je tie vlak prošlo je *što*, prekasno je za *što*: *Unā bi sē vē žēnila, prešiu je tiē vlāk.*

VODA

došla je voda na čiji mlin krenulo je u životu *komu: Tričba imēti stīplēja, viš da je dōšla vōda i na jēnguf mlin.*

vodi je strahu što jako je prljav *tko* i izgleda kao da se ne pere: *Znām je vōdi strāxu.*

tīha voda brege gloda na prvi je pogled *tko* miran i tih, ali zapravo nije: *Pāzi sē tī jēngga, tīxa vōda brēgē glōda.*

utkriti tuoplū vodu otkriti *što* svima poznato: *Tūoplū vōdu si utkriū.*

utkriti tuoplū vodu v kockicama otkriti *što* svima poznato: *Brāvo, utkrīla si tūoplū vōdu f kōckicama.*

zajti v krive vode baviti se sumnjivim, mutnim poslovima: *Zašiu je f krivę vōdę.*

zgledeti ko da voda dunesla koga izgledati loše, neuredno: *Suōsét zglēdī ko da ga vōda dunēsla.*

znati kaj ko vodu piti znati što jako dobro napamet: *Znām pēsmicu ko vōdu piti.*

VOZAČKA

što je dau vozačku komu jako loše vozi auto *tko:* *Zanīma mē štō je jēmu dāu vōzačku.*

VRAG

biežati ko da goni stuo vraguf koga jako brzo trčati: *Tāk sam biežala kō da mē stūo vrāguf gōni.*

biežati ko da sam vrag goni koga jako brzo trčati: *Biežāu je kō da ga sām vrāg gōni.*

biežati ko vrag ud tamjana izbjegavati *koga/što:* *Bižī kō vrāk ut tamjana.*

de je vrag rekiu laku nuoč jako daleko: *Unā je z niēkvę sēlēbdrę de je i vrāk rēkiu lāku nuoč.*

isti vrag jedno te isto: *Ísti vrāg, i tú i tām mūdraš dēlati.*

kaj vleče što iz koga vraga navoditi osobu da kaže što ne želi: *Káj vlēčēš vrāga ž je.*

kam vrag goni/ žene koga kamo ide *tko*, kad ne treba ići tamo: *Já nē znām kām ga vrāg gōni sāki dīen. Kām ga vrāk žēnē v nēdēlu.*

ki pa je vrag komu je kaj tak kriči jako vikati: *Kí pa mu je vrāk je kāj tāk kričī.*

ko da je vrag zašiu v koga tko je postao zločest: *Fējst sē pukvārila, kō da je vrāk zāšiu vūju.*

koga vraga zašto: *Kōga vrāga si tuō išiu dēlat.*

močiti kak vrag grešnu dušu koga jako mučiti *koga*: *Mūočila ga kák vrāk grēšnu dušu.*

nasmijau se du vraga što jako se nasmijao *tko*: *Nasmijāla sam sē ž īmi du vrāga.*

ne da vrag komu mira 1. nemiran je *tko*: *Tak je nemīrin ko da mu vrāg ne dā mīra.* 2. uporan je *tko*: *Vrāg mī jē nie dāmīra dok sam nie tūo zgutūovila.*

neka ne izaziva vraka što nevolje uvijek prijete: *Nē izazīvaj vrāga.*

ni za vraka ni u kojem slučaju: *Ni za vrāga ti nē dāla.*

sam vrag je v kome jako je zla osoba *tko*: *Pázi sē jēnga, sám vrák je vūjēm.*

samuga vraka bi pujeu što proždrljiv je *tko*: *Sāmuga vrāga bi pujēu, stālnu jē lāčin.*

samum vraku služi kaže se za zlu osobu: *Úna sámum vrāgu slūži.*

vrag je pustiu z kuša koga jako je živahan, hiperkativan *tko*: *Jēnu diētē sāmu dīrja, tāk jē ko da ga vrāg pustūz kušā.*

vrag nigdar ne spi nevolje uvijek prijete: *Pázi nāsē, vrák nigdār nē spī.*

vrag sam de, ne treba ga zvati nije potrebno izazivati zlo: *Vrāg sám dē, nē trēbaš ga zvāti.*

vraga bi za peneze dau što jako je pohlepan *tko*: *Tā bi vrāga za pēnēzē dāla.*

zločesti kak vrag jako zločest: *Jēni je mūoš zlōčeti kak vrák.*

žmefku ko sam vrag jako teško: *Žmēfka je ko sám vrák.*

VRATA

nema (na hiži / doma) vrata tko ne zatvara vrata za sobom *tko*: *Tī nēmaš na xiži vrāta?*
Vālda nēma dōma vrāta.

VREČA

ni za vreču krmpiera ni u kojem slučaju: *Ni za vrēču krmpīčera nēj udišla.*

vozi ko vreče krmpiera što koga grubo i nepažljivo vozi *tko koga*: *Vuzīu nás je ko vrēčē krmpīčera.*

VRIEME

bilu je i vrieme da se što napravi/riješi nešto se postiglo teškom mukom i nakon dugo vremena: *No, bilu je i vrieme da tūo završīm.*

se v svoje vrieme raditi *što* kad je za to vrijeme: *Nika mi sę nę žuri z ženidbu, sę f svóję vriemę.*

vrieme je pregazilu koga ne može se nositi s novim vremenom *tko: Dávnu je jéjga vrième pregázilu.*

VRST

držati se v dvuoju vrst jako loše izgledati: *Vęs je nikakvi, v dvuōju vjst se dżzī.*

VRUOČE

vruoče je kaj se što pari jako je vruće: *Na sânci je vruōčę kaj sę pârimu.*

VRUOČI

vruoču⁹⁸ je kaj ka se kadi *što* je jako vruće, toplo, vrelo: *Tak je vruōču ká sę kadi.*

vruoču ko da se kuhalu je kaj jako vruće: *Ta je jûxa vruōča kó da sę kûxala.*

vruoču ko sam vrak jako vruće: *Upékla sam sę na rîglu, vruōča je kó sám vrák.*

vruoču ko žerjafka jako vruće: *Nę pêxaj râjglu bęz kîpe, vruōča je kó žerjâfka.*

VUČITI

vučiti koga davati savjete kako bi *tko* *što* trebao napraviti: *Ká mę vučiš ko da nę znám kak se dîela!*

VUHU

čez jednu vuhu nutri, čez drugu vun ne slušati što se *komu* govoriti: *Nięje naprávila ká sam ji rékla, pri je' tûo idę čez jédnú vûxu nûtri, čez drûgu vûn.*

čez vuha pušcati ne slušati: *Nájléjži s̄i je sę čez vûxa puščati.*

čuu je što kaj na sva vuha osobno je *tko* *što* čuo: *Ję, já sam tûo na svâ vûxa čûla.*

ide kaj komu na vuha vun dosadno je *što komu*: *Nę brém višę tûo puslušati, idę mi na vûxa vûn.*

⁹⁸ Umjesto napisane sastavnice, može se pojaviti i *vríelu*, *tûoplù*.

lupiti koga ka mu žuotu zleti z vuha vun jako udariti *koga*: *Lúpila bùm tè kà ti žùotu zlètì z vùxa vùn.*

napuniti vuha komu svašta *komu* pričati: *Napùnila mu je vùxa s tièm.*

nek si što vuha upere neka *tko* pažljivije sluša: *Nigdar nè čùjèš da ti štò kàj guvòri, upéri si vùxa.*

puslušati koga/kaj z obadva vuha pažljivo slušati *koga/što*: *Puslùšala sam ká guvòri z òba dvà vùxa.*

se komu visi za vuhi kaže se za osobu koja misli da je debela, a zapravo nije: *Tàk si fèjst dèbèla ká ti sè visi za vùxi.*

sideti si na vuhi ne čuti: *Pà si si na vùxi sidèù da su guvurìli kàj trièbaš dunèsti zuètra.*

ut vuha du vuha se smieje što jako se smije *tko*: *Smìèje sè ut vùxa du vùxa.*

zdeblau se za vuhi što kaže se za osobu koja misli da je debela, a zapravo nije: *Za vùxi si sè zdèblala.*

VULICA

hititi na vulicu koga izbaciti iz kuće *koga*: *Xìtili su ga na vùlicu jer je sè zápiù.*

VUKOJEBINA

biti z vukojebine /živeti v vukojebini živjeti u naselju udaljenom od većeg grada: *Unà je z vukojébine.*

VURA

(točin) ko vura jako točan: *Unà bu sigurnu na vrièmè dòšla, tòčna je ko vùra. Nè tè zákisnili, bùoš vidla da je un ko vùra.*

ne pozna na vuru što jako kasni *tko*: *Kà nè pòznaš na vùru?*

smrtna vura je došla komu na samrti je *tko*: *Zglèda da ji je dòšla smjìtna vùra.*

vura leti vrijeme brzo prolazi: *Vùra lètì, a ja još nièsam ubé zgutùovila.*

zajna vura je došla komu na samrti je *tko*: *Sákumu dè zájna vùra.*

VUŠ

dosadin je što ko vuš (štera ie) jako dosadan: *Pušti mę na miru, dōsadin si kō vuš štēra iẽ*

VUZITI

voziti ko da je fkrau što koga grubo i nepažljivo voziti: *Tiẽ pa nás saki dīen vōzi kō da nás je fkrāu.*

VUOK

režati kak vuok jako glasno vikati: *Ręži kak vuōk.*

žejni ko vuok jako žedan: *Že'jni sam kō vuōk.*

VUOLA

biti dobre vuole biti dobro raspoložen: *Dénis sam dōbrę vuōlę.*

biti jaku dobre vuole biti ljut: *Mama je dénis jaku dōbrę vuōlę.*

biti loše vuole biti loše raspoložen: *Saki dīen ję lōšę vuōlę.*

Buožja vuola tako je moralo biti, nije se moglo izbjjeći što: *Tuō je bila Buožja vuōla.*

drage vuole vrlo rado: *Drągę vuōlę ti spęc̄em puvęticu.*

što nema vuolu za kaj ne zanima koga što: *Némam vuōlę guricę dělati.*

pu vuoli je komu kaj zadovoljan je tko čime: *Tóčnu m̄i ję pu vuōli ka dęsc̄ curi.*

zgubiu je što vuolu više ne zanima koga što: *Poślę tuliku liẽt zgubila sam vuōlu.*

Z

ZAJNI

čija mora zajna biti uvijek iznosi svoje mišljenje i želi biti u pravu tko: *Kaj tvà fūrt mūora biti zājna?*

ZAKLANI

spati ko zaklani čvrsto spavati: *Kujsa spī kō zāklana.*

ZARAŠČENI

biti (cieli) zaraščeni biti neobrijan, neuredan: *Znàm ga nèj prèpòznala, cìeli jè zaràščeni.*

ZEMLA

ko da je prepau v zemlu što ne javlja se *tka*: *Niščè nè znà dè' jè, ko da je prepàu v zémlu.*

najbole bi bilu da f črnu zemlu prepadne tka jako mrziti koga: *Nàjbòlè bi bilu da ta grdòba prèpàdne f čjnu zémlu.*

pijan ko črna zemla jako pijan: *Dòšiu jè dimò pijàn ko čjna zémla.*

prepasti v zemlu ut srama jako se sramiti: *Prèpàla sam v zémlu ut sràma da sam ga zaglèdala.*

ZERA

imeti zeru čega jedva dostatno: *Imam zéru mlièká.*

ZGOVUR

dober zgovur zlata vriedi važno je pronaći dobar izgovor: *Znà unà da dobèr zgòvur zlàta vrièdi.*

ZID

ko da zidu guvori što uzalud govori *tka*: *Ko da zìdu guvòrim.*

ZIDARSKI

oče što jednu zidarsku dubiti mogao bi dobiti pljusku *tka*: *Ôcèš ti jédnú zidàrsku dubíti?*

ZIMA

tak je zima ka drgeče što jako je zima: *Vùni je ták zimà ka dìgèççem.*

zima je ka se što skorum zmrziu jako je zima: *Ták je zimà ka sam sè skòrum zmìzla.*

ZJAKI

tržiti zjake besposličariti: *Cìèlè dnèvè sàmu zjakè tìži.*

ZLATU

niti za suhu zlatu ni u kojem slučaju: *Niti za sūxu zlātu nēš tūō dōbiu.*

skuopu je kaj ko da zlata vela jako je skupo što: *Kāj pa tič lugužār skūopi ko da zlāta vēla.*

ZLIEVATI SE

zlievle se bez veze što govori gluposti tko: *Zlīevlē sē bēz vēzē.*

ZLO

zlo ne treba zvati što, samu duojde nevolje uvijek prijete: *Nāj zlō zvāti, sāmu dē.*

zejti komu kaj za zlo zamjeriti komu što: *Zēla sam mu za zlō kāj sē tāk punašāu.*

ZMISLITI

ne moći koga zmisliti jako mrziti koga: *Nē brēm ju zmīsliti.*

kak se što zmisi kako tko želi: *Dīēlaju tūō kāk se što zmīsli.*

ZNATI

ne zna što kam bi s čiem što je višak za koga: *Nē znām kām bi s tičem kīmpierōm, kūligu ga jē.*

ZRAK

ud zraka živi što jako je siromašan tko: *Niš pinēs nēmaju, znām ut zrāka živē.*

ZUOB

imeti zuobe ko zubače imati velike zube: *Nika mi sē nē dupāda jēni dičkō, īma zuobę ko zubāčę.*

ko da su koga komu z zubie zvadili tko jako fizički liči na koga: *Tākva si ko da su tē tēci z zubičē zvādili.*

nek plune što komu v zuobe če je kaj nie istina kaže se kada se uvjerava koga u istinitost koje tvrdnje: *Plūni mi v zūobę čę ję tūō nič īstina.*

pukazati komu zuobe suprotstaviti se *komu*: *Pukâzala bum mu zûobę.*

puoni su zuobi fale komu sam sebe hvali *tko*: *Pûoni su mu zûobi fâlę.*

tak je zima kaj komu zuobi škriplu/cvingoču jako je hladno *komu*: *Tâk jë zimâ kâj mi zûobi škrîplu. Tâk jë zimâ kâj mu zûobi cvingoču.*

tak vudriti koga ka komu zuobi pucure jako udariti *koga*: *Vudrîu bûm ga tak kâj mu zûobi pucurę.*

ZVIDITI

kak se zvidi komu na bilo koji način, kako se sjeti *tko*: *Dîela kâk ji sę zvîdi.*

ZVIEZDA

tak koga vudriti da vidi se zviezde jako udariti *koga*: *Tâk mę vuâdrila ka sam sę' zviêzdę' vidla.*

ZVONO

desti na sva zvona kaj razglasiti što: *Kâj got ji puvięš, dënę na svâ zvôna.*

Ž

ŽABA

napuhavati se kak žaba praviti se važan: *Nę brëm ga gledëti, napuxgvlę sę kak žâba.*

tešku je žabu v vuodu natirjati lako je nagovoriti *koga* na ono što *tko* želi napraviti: *Tëšku jë žâbu v vuôdu natirjäti.*

ŽELEZU

žmefko ko da je železu zdignau što jako teško: *Tûo pa tak žmëfku ko da sam želëzu zdîgla.*

ŽEP

nieje za svačiji žep ne mogu si svi sve priuštiti: *Tâkvi mutôr nięjë za svâcijii žep.*

ni v žep ni z žepa nema se od čega ni koristi ni štete: *Štò gój pubiędiu, mënì ni fžep ni z žepä.*

puznati/znati koga/kaj ko svuoj žep jako dobro poznavati, znati *koga/što: Póznam šúmu ko svúðoj žép. Znám tó puckéru ko súðoj žép.*

ŽGANCI

trieba što još ponu žgancof pujesti i mlieka spiti mlad je *tko*, nedorastao, nezreo te bi se trebao još dosta truditi da bi nešto postigao: *Triéba uná još pónu žgancóf pujésti I mliéka spíti.*

ŽICA

ima žicu za kaj što nadaren je za *što tko: Sáku nédélu spéčé drúgi kuláč, ima žicu za kulačé péči.*

ŽILA

zvleči kaj z petnih žiu nešto postići teškom mukom: *Zvlékla sam túo z pétih žiú*

ni za pet žiu Buožjih ni u kojem slučaju: *Ni za pét žiú Búožjih mu něj pumögla.*

ŽIVEC

piti živce komu žircirati *koga: Námjernu mi pijé živcę.*

se živce komu spiti žircirati *koga: Nę brém ju višę puslušati, vęć mi ję sę živcę spila.*

zdiči komu živce uzrujati *koga: Sáki děn mi zdížę živcę.*

ŽIVETI

nieje za živeti nepodnošljivo je što: *F tę xíži ję nie za živéti.*

ŽIVI

što bi koga živuga pujeu tko koga jako mrzi: *Žívu bi mę pujéla.*

što bi koga živuga pukupau tko koga jako mrzi i želio bi da ta osoba ne postoji: *Una' bi jéngá nájrájsi žívuga pukópala.*

si živi svi: *Sí žívi su ga dučékali da sę výmau dimo.*

živi je što živahan, hiperaktivan je *tko: Nějé zlóčesti, něk ję žívi.*

živi se zmrznau što jako je hladno *komu*: *Žīva sam sę zmīzla na tę zīmi.*

ŽLICA

ftupiti koga v žlici voda da se more obično se kaže za osobu koja se pravi dobra i draga, a zapravo želi zlo drugima: *Ta bi tę ftupīla v žlīci vōdē da mōrē.*

zlata žlica je komu upala v med kome se posrećilo u životu: *Upāla jē i jē zlātna žlīca v mēt.*

ŽNUORA

ide pu žnuori kaj dobro se odvija *što*: *Jē sę idē pu žnūōri.*

ŽUPA

skuhati komu župu napraviti mučnu situaciju *kome*: *Žūpu mi jē skūxaū.*

ŽUPNIK

huditi ukuoli ko župnik s križicum ići od kuće do kuće: *Dēnis jē nāza bīu tu, tīē čōvik xōdi ukuōli kō žūpnik s križicum.*

ŽUU

dobiu bu žuu na jeziku što previše priča *tko*: *Būoš dubīla žūu na jēziku.*

nema što žuu na jeziku otvoren je *tko*: *Nika sę nē būoj, nēma žūu na jēziku.*

stau je što komu na žuu zamjerio se *tko komu*: *Nē znām da sam jī já stāla na žūu.*

11. LITERATURA

Celinić, Anita: *Fonologija Rijeke Voćanske i voćanskoga kraja (na sjeveru Hrvatskoga zagorja)*. U *Hrvatski dijalektološki zbornik 19* (2015).

Celinić, Anita, Menac –Mihalić, Mira: *Izoglosa progresivnog pomaka starih praslavenskih cirkumfleksa na području hrvatskog jezika*. U *Hrvatski dijalektološki zbornik 21*(2017)

Črepinko, Ivan. 2002. *Maruševec*, Varaždin: TIVA

Fink, Željka. 1998. *Tipovi frazema – fonetskih riječi*, u Zbornik radova s Međunarodnog znanstvenog skupa Riječki filološki dani održanog u Rijeci od 3. do 5. 11. 1998, Zbornik radova 3, Rijeka:Filozofski fakultet u Rijeci, 93-98.

Fink –Arsovski, Željka. 2002. *Poredbena frazeologija: pogled izvana i iznutra*, Zagreb: FF press

Fink, Arsovski, Željka, Menac, Antica, Venturin, Radomir. 2014. *Hrvatski frazeološki rječnik*, Zagreb: Naklada Ljevak.

Gluhak, Alemko. 1993. *Hrvatski etimološki rječnik*, Zagreb: Augustin Cesarec.

Lipljin, Nina. 2013. *Predgovor drugom proširenom izdanju*. U: Lipljin, Tomislav 2013. *Rječnik varaždinskog kajkavskog govora*, Varaždin: Stanek Media, str.3.

Lončarić, Mijo. 1988. *Govor Varaždina i okoline*, Radovi Zavoda za znanstveni rad Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti 2, Varaždin, 477-487.

Lončarić, Mijo. 1996. *Kajkavsko narječe*, Zagreb: Školska knjiga.

Malnar, Marija. 2011. *Somatska frazeologija čabarskih govora*. U Raspr. Inst. hrvat. jez. jezikosl., knj. 37/1.

Maresić, Jela. 2003. *Obilježja varaždinskog govora*. U: *Varaždinski rječnik – do sada najopsežniji kajkavski dijalekatni rječnik*, Hrvatski dijalektološki zbornik knj. 12, str.190.

Maresić, Jela i Menac – Mihalić, Mira. 2008 *Frazeologija križevačko – podravskih govora s rječnicima*, Institut za hrvatski jezik i jezikoslovje, Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovje.

Matešić, Mihaela. 2006. *Frazeologija mjesnog govora Vrbovskog*. U: *FLUMINENSIA*, god. 18 (2006) br. 2, 37-81.

Menac, Antica. 2007. *Hrvatska frazeologija*, Zagreb: Knjigra.

Snoj, Marko. 2009. *Slovenski etimološki slovar*, Ljubljana: Modrijan založba..

Zečević, Vesna. 1993. *Fonološke neutralizacije u kajkavskom vokalizmu*, Zagreb:Tisak August Šenoa.

Internetski i elektronički izvori:

www.marusevec.hr/opcina-marusevec/naselja/

www.marusevec.hr/obrazovanje-kultura-i-sport/zupna-crkva/

www.hkv.hr/reportae/ostali-autori/2500-dvorac-maruevec-skriveni-biser.html

www.marusevec.hr/opcina-marusevec/opce-informacije/

<http://www.marusevec.hr/opcina-marusevec/polozaj/>

12. POPIS SLIKA

Slika 1: Grafički prikaz strukturne analize frazeološke građe.

Slika 2: Grafički prikaz zastupljenosti glagolskih, pridjevskih i imeničkih frazema unutar frazema sa strukturom skupa riječi.

Slika 3: Grafički prikaz konceptualne analize frazemske građe.

13. POPIS KARATA

Karta 1: Položaj Općine Maruševec na geografskoj karti Republike Hrvatske

14. SAŽETAK I KLJUČNI POJMOVI

Sažetak

U radu se opisuje fonologija i frazeologija mjesnog govora Donjeg Ladanja koji pripada u varaždinsko – ludbreške govore kajkavskog narječja. Rad je nastao na temelju rezultata terenskog istraživanja, stoga je istraživačkog tipa. Terensko je istraživanje bilo provedeno u više navrata u razdoblju od rujna 2018. do veljače 2019. Osim snimanja spontanog govora, istraživanje je obuhvatilo i ispitivanje frazema frazemskim upitnikom. Analizom prikupljenih podataka napravljen je fonološki opis, dakle unutar vokalizma, prozodije i konsonantizma opisuju se inventar, realizacija, distribucija i podrijetlo. Napravljena je strukturna i semantička analiza prikupljenih frazema. Radu je priložen Rječnik frazema Donjeg Ladanja koji sadrži sve frazeme prikupljene istraživanjem.

Ključni pojmovi: Donje Ladanje, kajkavsko narječje, fonologija, frazeologija, rječnik frazema

Summary

The paper describes the phonology and phraseology of the Donje Ladanje local speech, a subtype of the Kajkavian dialect. The paper is based on the results of research in the area of Donje Ladanje in period from September 2018 till February 2019. During the research spontaneous speech of native speakers was recorded and phrases were collected by Phrase Questionnaire. The phonological description includes the analysis of vocalism, prosody and consonantism in relation to the inventory, realization, distribution and origin of the phonemes. The phraseological description includes structural and semantic analysis of the phrases. Dictionary with all phrases collected during this research is attached to the paper.

Keywords: Donje Ladanje, Kajkavian dialect, phonology, phraseology, Dictionary of phrases